
BURGERSDIJK & NIERMANS
BOEKHANDEL EN ANTIQUARIAAT
"TEMPLUM SALOMONIS"
LEIDEN

VERLOSKUNDIGE

WAARNEMINGEN.

VERLOSKUNDIGE WAARNEMINGEN,

VAN ZWAARE, ZELDZAAME, EN OPMERKINGWAERDIGE GEVALLEN,

DOOR

A. SOEK,

CHIRURGIJN-OPERATEUR; BUITENGEWOON STADS-VROEDMEESTER, EN PRÆLECTOR IN DE VERLOSKUNDE, TE LEYDEN; LID VAN HET ZEEUWSCH GENOOTSCHAP DER WEETENSCHAPPEN, TE VLISSINGEN; VAN HET GENOOTSCHAP TER BEVORDERING VAN DE HEELKUNDE, TE AMSTELDAM; ENZ.

TWEEDE, VERMEERDERDE, UITGAVE.
MET PLAATEN.

Te LEYDEN, *Bij*
HERDINGH EN DU MORTIER;

M D C C X C I I.

AAN DEN

WEL-EDELEN, HOOG-GELEERDEN, EN ALOM-BEROEMDEN HEERE

EDUARD SANDIFORT,

MED. DOCT.

HOOGLEERAAR IN DE GENEES- HEEL- EN ONTLEED-KUNDE AAN 'S LANDS HOOGE SCHOOLE TE LEYDEN; VOORZITTEND LID VAN HET COLLEGIUM PHARMACEUTICUM; OUD-PRÆSES VAN HET COLLEGIUM CHIRURGICUM & OBSTETRICIUM; LID VAN DE KEIZERLIJKE ACADEMIE DER NATUURONDERZOEKERS; VAN DE KONINGLIJKE ACADEMIEN EN SOCIETEITEN TE PARIJS, LONDEN, EDINBURGH, STOCKHOLM, UPSAL, BAZEL, GÖTTINGEN, HAARLEM, ROTTERDAM, VLISSINGEN, ENZ. ENZ. ENZ.;

WIEN DE GEHEELE WERELD DANKBAARHEID EN EERBIED MOET BEWIJZEN, VOOR DEN ONVERMOEIDEN IJVER WAARMEDE HIJ STEEDS WERKZAAM IS, OM, TOT HEIL VAN HET MENSCHDOM, DE GENEES- HEEL- EN ONTLEED-KUNDE LUISTER BIJ TE ZETTEN, EN MEER EN MEER TE VOLMAAKEN;

DEN VLIJTIGEN VOORSTANDER VAN NUTTIGE KUNSTEN EN WEETENSCHAPPEN; DEN GETROUWEN RAADSMAN VAN ALLEN DIEN HIJ EENMAAL ZIJNEN BIJSTAND HEEFT TOEGEZEGD,

WOR-

WORDEN DEZE

WAARNEMINGEN,

UIT EERBIED VOOR ZIJNE WAARE VERDIENSTEN; EN UIT SCHULDIGE ERKENTENIS VOOR BIJZONDER GENOTENE GUNSTEN, EN BLIJKEN VAN HARTELIJKE TOEGENEGENHEID, MET DE ZUIVERSTE BEDE, DAT GODS DIERBAARSTE ZEGENINGEN, OP DESZELFS ARBEID, PERSOON, ECHTGENOOTE, KINDEREN, ALS MEDE OP ALLEN WELKEN HEM LIEF EN WAERDIG ZIJN, IN EENE RUIME MAATE, EN TOT IN EENEN HOOGEN OUDERDOM, MOOGE NEDERDAALEN,

DANKBAAR TOEGEWIJD,

EN

NEDERIG OPGEDRAGEN,

DOOR DEN

SCHRIJVER.

*   *

*

IN,

WAERDE LAND- EN KUNST-GENOOTEN!

Gij ziet mijne Vroedkundige waarnemingen, ter gelegenheid van drie zwaare verlosſingen, aan de Huisvrouwe van PHILIPPUS BOUCHÉE: waarvan de laatſte verlosſing door de KEIZERLIJKE SNEDE is verrigt, *onder eenen vernieuwden tijtel, andermaal, in het licht verſchijnen; dan, geenzins met oogmerk om U tweemaal een en hetzelfde werk in de hand te ſtoppen, maar om U dezelven, met eenige gevallen, welken ik, ſints de eerſte uitgave, hebbe waargenomen, en niet minder belangrijk dan de voorigen zijn, vermeerderd, aan te bieden.*

De

De Bockhandelaars HERDINGH *en* DU MORTIER, *alhier, eigenaars van het recht der copij van de drie eerſte waarnemingen geworden zijnde, deelden mij hun oogmerk mede, van dezelven, tot een vervolgwerk te maaken: naamlijk, om, zoo dikwijls ik eene, door mij gemaakte, waarneming, in de Verloskunde, oordeelde der wereld niet te mogen onthouden, dezelve, onmiddelijk, te drukken, en wel zoo, dat zij, door de bezitters der voorigen, telkens afzonderlijk zoude te bekomen zijn, en, de eene na de andere, in één bockdeel, ingevoegd zoude kunnen worden; tot welk einde de gemelde Bockhandelaars mijne toeſtemming en medewerking verzogten.*

Dit ontwerp zeer naar mijn genoegen, en bij uitſtek geſchikt zijnde, om gewigtige waarnemingen, welken ik, ſints de eerſte verſpreiding van dezen bundel, verzameld hadde, en, zo ik tijd van le-

ven

ven hebbe, in het vervolg, waarschijnlijk, nog maaken zal, der wereld spoedig mede te deelen, zonder dat zij in zwaare boekdeelen, welke allerlei stoffen, onder elkander, in zich bevatten, als verlooren raaken, aarselde ik geen oogenblik, van in het aan mij gedaan verzoek toe te stemmen, en het eerste vervolg op mijne waarnemingen daadlijk tot den druk gereed te maaken.

Misschien zal de een of ander onder Uliedén mij van langwijligheid in de beschrijving mijner waarnemingen beschuldigen; dan, mijn oogmerk in het uitgeven derzelven is, te berigten en te onderwijzen; of, zo ik in deze of gene stellingen dwaale, door anderen onderwezen te worden: zullende bescheiden aanmerkingen mij altijd ten uiterste aangenaam zijn.

Dez

Des Hemels zegen, gezondheid, voorſpoed, en vergenoegen, zij U door mij beſtendig toegewenscht!

Leyden, den 20ſten van
Slachtmaand, 1792.

Plaat 1. te plaatſen tegen over bladz. 80.
Plaat 2. ——— ——— ——— ——— 82.

IN-

INLEIDING.

Tot de waarnemingen, de gevallen van vrouwe BOUCHÉE betreffende.

Niet zonder billijke reden wordt de weldaadige Natuur, ondergeschikt aan de allesverzorgende Voorzienigheid, als eene, in den algemeenen nood, voorziende Moeder aangemerkt, en, in alle derzelver werken, eene bewonderenswaerdige Majesteit toegekend! Maar, wie bewondert haar niet voornaamlijk in het werk der voortteeling van alles wat tot het dierenrijk behoord! Wie be-

befpeurt niet in haar, boven alles, den almachtigen vinger van derzelver wijzen Schepper in de voortteeling, en in de geboorte van den Mensch! Gewis, wanneer men de Natuur, geduurende den loop der zwangerheid van eene vrouwe, in haare werking gadeflaat, en wanneer men deze werking aandagtig in opmerking neemt bij de geboorte van een kind, wie zal dan niet in verwondering en verrukking zijn opgetoogen, over de wijze fchikkingen, volgens welken zij, *meest altijd*, haaren loop volbrengt! Ik zegge, meest altijd, om dat zij zich fomtijds zoodanig van haaren meest gewoonen loop verwijdert, dat de kunst ter haarer hulpe toe moet treden: immers, de Verloskunde wordt dikwijls volftrekt noodzaaklijk om de natuur te helpen, wanneer deze in krachten te kort fchiet, om eene baarende vrouwe van haare vrugt te verlosfen!

In-

Indien de natuur in veele omſtandigheden niet toereikende is, om de verlosſing, langs den gewoonen weg, te bevorderen, maar, in derzelver werking eenige hulp moet bijgebragt worden, zoo is de kunst alleen als eene medewerkende oorzaak te beſchouwen; dan, in ſommige gevallen is deze, anders zoo wijze, en veelvermoogende moeder, geheel aan het vermoogen der kunst onderworpen. Ongelukkige vrouwen! aan de eene zijde, wanneer gij, in den altijd ſmartlijken baarensnood, ter uwer verlosſing, den heilzaamen invloed der natuur te vergeefs geniet! Maar, gelukkige voorwerpen, aan den anderen kant, daar 'er, door het beſtel der waakende Voorzienigheid, in deze verlichtte Eeuw, middelen zijn uitgedagt, welken het gemis van hetgene de natuur anders aanwend, zo al niet geheel, ten minſte, voor een aanmerklijk deel, vergoeden! Gewis zal dit alle zwangere vrouwen troost verſchaffen, en de al te groote vreeze ver-

bannen, met welke zeer veelen den aannaderenden baarensnood beſchouwen: met Reden en Godsdienst raadpleegende, zullen zij veeleer juichen om haar geluk, daar zij de machtige hand van den Vader des menschdoms, in haaren hoogſten nood, ter haarer beſcherming, zoo vaak ondervinden: en, door te beſeffen, dat, zo 'er al eene onder de toevallen, welken ſomtijds op de verlosſing volgen, bezwijken moet, duizenden daartegen uit het grootſte gevaar gered worden!

Er zijn bijzondere gevallen waarin de kunst alleen de redding moet aanbrengen, zo 'er redding mooglijk is: het zij door de baarende vrouw langs den natuurlijken, of tegennatuurlijken weg van haar kind te verlosſen.

Mijn oogmerk is om hiervan drie gewigtige voorbeelden bekend te maaken, welken

ken ik allen bij eene en dezelfde vrouwe hebbe waargenomen: de twee eerſten van dezelven behoorden tot die ſoort van verloſsingen, welken, zonder de minſte medewerking der natuur, langs den natuurlijken; en het laatſte tot die, welken langs den tegennatuurlijken weg geſchieden.

Om in de drie volgende waarnemingen, welken, gelijk ik reeds gezegt hebbe, tot een en hetzelfde voorwerp behooren, alle herhaalingen te vermijden, zal ik vooraf hier eene beſchrijving geven van de geſtalte der vrouwe, welke het onderwerp van dezelven zal uitmaaken.

* * *

ABIGAEL TASSERON werd in haare vroegſte kindsheid zeer hevig door de En-

gelſche ziekte aangetast, welke voornaamlijk haar ſchadelijken invloed op het bekken had: deze ziekte nam nog in de eerſte jaaren der jeugd in hevigheid toe, zoo, dat dit kind, zes jaaren oud zijnde, zich naauwlijks over-einde begeven konde, en het was niet eerder dan in het zevende jaar van haaren ouderdom dat zij, en dat nog zeer gebrekkig, alleen konde loopen. Ik keure niet noodig om hier over de gevolgen der Engelſche ziekte, in zoo verre dezelve tot de Verloskunde betrekking heeft, breed uit te weiden: veele Schrijvers hebben hier over hunne gedagten bekend gemaakt, waarom ik alleen zal aanwijzen welke verdere gevolgen die ziekte in ons voorwerp veroorzaakt heeft.

Men weet, dat het gewigt van den romp op het bekken, en de tegendrukking der onderſte ledemaaten, op dit deel, te zwaar is, om, in geval van Engelſche ziekte, geen na-

deel

deel aan het bekken toe te brengen, wiens beenderen, in de kindsheid zacht en buigzaam, als mede nog door zulk eene vaste vereeniging niet ſaamverbonden zijnde, gelijk in laatere jaaren geſchied, als dan zoodanig tot malkander worden ingedrukt, dat de holligheid van het bekken, daardoor, tot eenen zeer aanmerklijken graad, hetzij in de eene, hetzij in de andere middenlijn, of wel in alle derzelver afmetingen, word vernaauwd; men weet, dat door de genoemde drukking zelve, welke toch altijd aan het bekken eenen meerderen of minderen tegenſtand ontmoet, de ruggraat en de onderſte ledematen, dikwijls, nu naar de eene, dan naar de andere zijde worden gebogen; en dat inzonderheid de lendenwervelen, door het gewigt van het boven-lighaam, in dien toeſtand, meest altijd voorwaards worden ingedrukt, waardoor het uitſtek, dat door het grondſtuk der lendenzuil met dat van het heiligbeen gevormd word, tot de ſchaambeenderen nadert,

 dert,

dert, en dierhalven de middenlijn der boven-ſte engte van de voor- naar de agter-zijde verkort; men voege nog hierbij, dat, door de kracht, welke de onderſte ledemaaten op de dijebeenſche geledingsholten, of azijnmaaten, bij het ſtaan en gaan der zieke, verrigten, niet alleen de azijnmaaten, maar ook de geheele voorzijde van het bekken inwaards worden gedrukt: mismaaktheden, welken allen, bij eene vrouwe plaats hebbende, van den ſchadelijkſten en gevaarlijkſten invloed op de verloſſing zijn: om alle welke ongevallen, zoo veel mooglijk is, voor te koomen, het te wenſchen ware, dat men kinderen, die door de Engelſche ziekte zijn aangetast, niet, dan ſchaars, op de armen droeg, en zeldzaam deed zitten, veel minder vergde om te ſtaan, of te gaan; maar dezelven in eene liggende geſtalte hield, of, daartoe in ſtaat zijnde, langs den grond deed kruipen.

Ik

Ik zoude, na deze algemeene gevolgen der Engelſche ziekte, in zoo verre dezelven tot de Verloskunde betrekking kunnen hebben, te hebben opgenoemd, voldoen kunnen, met alleen te zeggen, dat het onderwerp mijner waarnemingen, bijnaar in alle deelen, op dezelfde wijze misvormd is; indien ik niet noodig oordeelde, om, tot verſtand der waarnemingen zelve, zoo nabij mij mooglijk is, de juiste geſtalte van het genoemde voorwerp op te geven, zoo als ik dezelve, bij herhaaling, hebbe waargenomen, en aangetekend.

De vrouw, waarvan ik ſprecke, thans drie en dertig jaaren oud zijnde, is zeer kort van geſtalte, zijnde niet langer dan vier voeten, drie en een halven duim: zij heeft een bult aan de regter zijde, op de hoogte van den ſchouder, doordien derzelver ruggraat, reeds van deszelfs begin, met een bogt opwaards, en naar de genoemde zijde loopt, zoo dat die bogt bijnaar den agterſten rand

van het regter ſchouderblad aanraakt. De bult vermindert allengs in de rigting van den ruggraat naar beneden, in welken loop dezelve eenigzins eene natuurlijke rigting aanneemt, tot op de hoogte van de lendenzuil: aldaar buigen de lendenwervelen zich aanmerklijk naar binnen, zoo dat de lendenen een vrij diepen kuil vertoonen, en waardoor het uitſtek van den laatſten lendenwervel, met het grondſtuk van het heiligbeen, zeer nabij het bovenſte gedeelte van de ſchaambeenderen nadert, welk uitſtek nog daartebovon, min of meer, naar de linker zijde is gedrukt: uit dit laatſte blijkt reeds dat de kleene middenlijn der bovenſte engte van het bekken aanmerklijk is ingetrokken, gelijk ik ook dezelve, na een naauwkeurig onderzoek, en volgens de zekerſte maat welke ik 'er van genomen hebbe, niet uitgeſtrekter hebbe kunnen ſchatten dan van twee duimen, drie à vier, of, ten meeste, vijf lijnen. De zijdelijke en dwarsſche middenlijnen

nen van de bovenſte engte hebben eene vrij natuurlijke uitgeſtrektheid; maar de tusſchenwijdte van het kleene bekken heeft, van de voor- naar de agter-zijde, eene overmaat van wijdte, dewijl het lighaam van het heiligbeen naar binnen een diepen kuil vertoont. De onderſte engte van het bekken zoude, door te groote misvorming, geen aanmerklijken hinder aan de verlosſing kunnen bieden, naardien de takken der ſchaambeenderen ſlechts weinig naar binnen zijn ingedrukt.

Ik merk hier aan, dat deze waarneming omtrent den ſtaat van dit bekken weder een bewijs kan opleveren, dat de meeste misvormingen van dit deel, in de bovenſte engte, en vooral in derzelver kleene middenlijn beſtaan, en dat de onderſte engte niet alleen eene natuurlijke uitgeſtrektheid hebben kan, maar dat dezelve veeltijds een' goeden vorm heeft, wanneer de bovenſte wanſchapen, of ingetrokken is; terwijl men dikwijls gewaar

word,

word, dat de tusſchenwijdte van het kleene bekken, in dit geval, een overmaat van omtrek heeft, hetwelk, op zichzelf, tot groot nadeel voor de verlosſing wezen kan.

De onderſte ledemaaten van ons voorwerp zijn mede misvormd, voornaamlijk de dijebeenderen, en het linker ſcheenbeen: maakende de eerſten een vrij groote bogt naar buiten; en het laatſte een aanmerklijke bult naar de voorzijde van het been.

Men zal zich gemaklijk kunnen voorſtellen, dat deze vrouw, wier geſtalte ik zoo naauwkeurig als mij mooglijk was, beſchreven hebbe, nimmer langs den natuurlijken weg, van een voldragen levend kind verlosſen kan, en dat haare verlosſing, langs dien weg geſchiedende, in geval men bewust is van den dood des kinds, voor de onderneming der kunstbewerking, niet dan allermoeilijkst, of, zonder aan de grootſte gevaa-

vaaren onderworpen te zijn, volbragt kan worden, waarvan de twee eerstvolgende waarnemingen blijken zullen geven; en dat, ter haarer verlosſing, geen ander middel dan de Keizerlijke ſnede kan gebeezigd worden, wanneer men van het leven des kinds eenige zekerheid meent te hebben, welk middel ik dan ook, in dit geval, onlangs aan haar hebbe in het werk geſteld: zullende dit laatſte geval mijne derde waarneming behelzen.

Om tot de waarnemingen zelven over te gaan, voege ik hierbij dat het voorwerp van dezelven, in het jaar 1785, zich in den echt begaf met PHILIPPUS BOUCHÉE, zijnde een werkman, woonende in de *kleiweg-* of *galg-ſtraat* alhier, en dat zij, nog in datzelfde jaar, van haar eerſte kind zwanger werd.

Ik ſluite deze inleiding, welke reeds verder is uitgeloopen dan ik mij had voorgeſteld, met den wensch, dat mijne waarnemingen iets

zul-

zullen helpen toebrengen tot den luister van de ſchoone Verloskunde, op dat deze, meer en meer in volmaaktheid toenemende, hoe langs hoe meer tot beſcherming van een groot deel des menschdoms verſtrekke!

WAARNEMINGEN.

EERSTE WAARNEMING.

Op den 8 Maart, 1786, des avonds ten tien uuren, werd ik bij de reeds gemelde vrouwe, ter haarer bijſtand, en verloſſing van haar eerſte kind, geroepen. Haar man, welke mij haalde, gaf mij tot berigt, dat de baa-

baarensnood reeds twee dagen te vooren, zijnde den 6 Maart, des avonds ten negen uuren, begonnen was, en zelfs op zulk eene hevige wijze, dat men haast maakte om de vroedvrouw, welke de vrouw tot derzelver hulp gekoozen had, bij haar te roepen, zijnde reeds, vóór zij nog arbeid gevoelde, het lamvliesvogt van het kind afgevloeit; dat de gemelde vroedvrouw, bij de lijderesse gekoomen zijnde, dezelve vleide met eene spoedige verlossing, ja zelfs verzekerde, nog vóór den middennacht verlost te zullen wezen; dat deze hoop geheel verijdeld werd, doordien de vrouw, niet alleen ten twaalf uuren nog niet verlost was, in weerwil van eenen zwaaren arbeid, maar integendeel in eene soort van krachtloosheid verviel: zoodanig dat de baarenspijnen geduurende een' langen tijd niet weer ten voorschijn kwamen; dat de lijderesse, bij het aankoomen van den morgen, weder arbeid had begonnen te voelen; dat zij, geduurende dien volgenden

dag,

dag, zijnde den 7 Maart, hevige ſmarten had geleden, en weder tegen den avond in de voorige krachtloosheid vervallen was, waarin zij zich, geduurende den geheelen nacht, bevonden had; dat de pijnen zich des morgens, den 8ſten, weder geopenbaard hadden, welken tot den middag zeer hevig waren; dat dezelven in den namiddag weer bedaarden, maar in den avond op nieuw waren verſcheenen; doch, dat alles geen vrugt aan de verlosſing deed, waarom de vroedvrouw eindelijk betuigd had, het werk niet te kunnen verrigten. Volgens dit berigt konde ik duidelijk opmaaken dat de verlosſing niet van de gemaklijkſten wezen zoude, en vreesde reeds voor het behoud des kinds, welke vrees niet zonder grond bleek te zijn, gelijk ik zoo aanſtonds zal aantoonen.

Bij de lijderesſe gekoomen zijnde, vond ik dezelve op een zoo genaamd kort bedde liggen: zij kwam mij aanſtonds voor, zeer kleen

 van

van geſtalte, en zeer afgemat te zijn. Ik onderzogt de pols, welke ſterk was aangedaan, terwijl de huid der vrouwe over het geheel lighaam met een koud zweet was overdekt.

De lijderesſe uitterlijk onderzogt, en, zoo oppervlakkig, mismaakt bevonden hebbende, vroeg ik aan de vroedvrouw, aan welke oorzaak zij de vertraaging der verlosſing meende te moeten toeſchrijven, en in hoe verre de arbeid reeds gevorderd was? Zij gaf mij daarop het volgende berigt: dat het water zonder arbeid was afgeloopen; dat het begin van den baarensnood hevig was; dat zij, door de ondertasting, het hoofd van het kind in eene goede ligging, en den mond der baarmoeder reeds wijd geopend had bevonden; dat de meeste pijnen valsſche vlaagen waren geweest, en dat de waare arbeid zich eerst binnen kort had geopenbaard, waardoor het hoofd des kinds laag in het bekken was neergedaald, maar hetwelk zich thans

in klem bevond, of, dat 'er iets inwendig plaats moest hebben, hetgene de verlosſing tegen hield.

Ik plaatſte mij vervolgens om zelf onderzoek te doen naar den ſtaat der deelen van de vrouwe, en van de ligging des kinds: vooraf vroeg ik aan de lijderesſe of zij haar kind nog voelde leven, waarop zij mij tot antwoord gaf, zulks in geen 24 uuren beſpeurd te hebben.

De voorſte vinger van mijne regter hand, zoo hoog mij mooglijk was, in de ſchede gebragt, en met denzelven, daar ik aan de onderſte engte van het bekken niets van aanbelang beſpeurd had, de bovenſte engte onderzoekende, bevond ik dezelve, bij gisſing, tot dien graad vernaauwd, zoo als ik vooraf reeds hebbe aangemerkt. Deze mismaaktheid maakte mij nog meer oplettend: waarom ik voorts alles wat tot het maakſel der

vrouwe betrekking had, zoo nabij mij moogelijk was, gade floeg; dan, daar ik de wangeftalte der lijderesfe reeds befchreven hebbe, ga ik daadlijk over om aan te wijzen wat ik omtrent de verlosfing zelve hebbe waargenomen.

Ik vond den mond der baarmoeder tot eenen volkoomen omtrek verwijderd, welke mond naar de linker zijde was gerigt, zoo dat de bodem der baarmoeder zich aan de regter zijde bevond, terwijl het lighaam van dit ingewand aanmerklijk voorwaards uitkwam, waardoor de buik der lijderesfe als over de fchaambeenderen hing (*). Aan den ingang der

(*) De baarmoeder bevond zich dierhalven in eene twee-ledige fchuinsfche ligging, naamlijk in de regter zijdelijke en in de voor-overwaardfche, en bijgevolg in de twee gewoonfte fchuinsfche liggingen van dit ingewand op eenen tijd.

der baarmoeder ontdekte ik een zacht, doch gespannen gezwel, hetwelk eenigzins buiten de baarmoeder uitpuilde, en hetgene ik welhaast ontdekte een der billen van het kind te wezen. Ik gaf de vroedvrouw derzelver dwaaling te kennen, met haar te zeggen, dat zij een bil voor het hoofd gehouden had, hebbende zij daar teboven nog gezegd, dat het hoofd laag in het bekken was neergedaald. Bij nader onderzoek bevond ik dat het de linker bil van het kind was, welke zich aan den ingang der baarmoeder vertoonde, en dat de regter bil, nevens de dije derzelfde zijde, over de fchaambeenderen was gebogen: terwijl de rug aan de regter- en de buik aan de linker-zijde der moeder beantwoordde.

Dit onderzoek gedaan hebbende, bleef mij nog over te beoordeelen of het kind leefde, dan of hetzelve reeds geftorven was: dewijl ik daadlijk befloot, dat, in deze omftandigheid, volgens hetgene ik in mijne inleiding hebbe ge-

meld,

meld, de Keizerlijke ſnede volſtrekt moest worden aangewend, zo er eenig teken van het leven des kinds was te ontdekken; dan, ik behoefde mij niet lang te beraaden: de omſtandigheden van den arbeid in acht nemende, gepaard met de uitſpraak der lijderesſe, van in geen 24 uuren haar kind zich te hebben voelen beweegen, deed mij reeds den wisſen dood der vrugt vermoeden, ſchoon dit geen reden genoeg was om 'er mij van verzekerd te houden: mijn eigen gevoel moest mij daarvan overtuigen, waarom ik mijn onderzoek vervolgde. Ik konde met mijnen vinger den aars des kinds gemaklijk bereiken, welke ik geheel geopend, en verſlapt bevond: ik trok mijn hand terug, om mijn arm te ontblooten, ten einde mijn regter hand, als in dit geval tepas koomende, geheel in de ſchede, en vervolgens in de baarmoeder te voeren, met voornemen, om, wanneer ik geen teken van leven beſpeurde, te gelijktijdig de verlosſing aan te vangen. Mijn hand naar buiten

ten gebragt hebbende, was dezelve vol drek-ſtoffen, van eenen dunnen, ſtinkenden aart, en zwarte gedaante, welken het kind ontlie-pen, hetgene door de ligging en drukking, waarin de billen van het kind zich bevonden, konde zijn veroorzaakt geworden, maar, ge-voegt bij den ſtaat van den aars, welke geheel buiten ſaamentrekking was, om deze reden nogthans zeer wel als een voornaam teken van den dood der vrugt kon worden aangemerkt.

Ik voerde dan mijn regter hand, welke ik met olij beſtreken had, in de ſchede: aan de bil, welke zich vertoonde, genaderd zijn-de, drukte ik dezelve, zoo veel mij moog-lijk was, naar boven, om in de baarmoeder zelve te koomen; den tegenſtand welke ik daartoe, vooreerst, aan de bovenſte engte, en, ten twede, door de ſterk ſaamgetrok-ken baarmoeder zelve op het kind, gewaar wierd, was, gelijk men begrijpen kan, zeer aanmerklijk: mijn hand, die engte, met veel

 moei-

moeite, door gevoerd zijnde, werd zoo hevig, door de, zich nog meer ſaamentrekkende, baarmoeder, gedrukt, dat de aderen van mijnen arm tot eene buitengewoone dikte opzwollen, zoo, dat ik genoodzaakt wierd de verdere inbrenging van mijne hand, voor een wijl, te ſtaaken. Na eene kortſtondige verpoozing ondernam ik weder om verder in de baarmoeder te koomen, maar ik konde ſlechts naauwlijks den navel van het kind bereiken, in welken ik geene de minſte klopping konde ontdekken; gaarne had ik nog verdere tekenen van den zekeren dood des kinds willen ontdekken, dan, het was mij onmooglijk dezelven te verkrijgen; ik drukte nog, eindelijk, met mijne linker hand, vrij ſterk op den buik der vrouwe, of ſomtijds het kind, op de tegendrukking van mijne regter hand, welke zich in de baarmoeder zelve bevond, zich beweegen mogt: maar te vergeefs, waarom ik mij gerust hield van in mijn vermoeden niet te dwaalen, en ik voldoende reden meende te hebben

ben om te ſtellen dat de Keizerlijke ſnede, in dit geval, volgens het algemeen gevoelen der Verloskundigen, niet tepasſe kwam. Ik beſloot dierhalven daadlijk de verlosſing te ondernemen, wier bewerking ik nu ga beſchrijven.

Ik ving de verlosſing aan met vooraf de linker bil, zoo hoog mij moogelijk was, in de baarmoeder terug te drukken, met oogmerk om daardoor de regter bil, nevens de dije dier zelfde zijde, welke deelen, gelijk ik reeds gezegt hebbe, over de ſchaambeenderen waren gebogen, mede naar de hoogte te voeren, en om daardoor beter gelegenheid te vinden om, in dit geval, eerst het regter been, hetwelk aan de voorzijde der moeder beantwoordde, te bevrijden, in plaats van eerst die voet in de ſchede te brengen, welke zich aan de agterzijde bevond, hetwelk in de meeste gevallen waarin het kind met de voeten moet worden afgehaald, te verkiezen, en in de bewerking anders het meest

 voor-

voordeelig is. Ik verkoos dit, om dat ik gewis te vreezen had, dat, wanneer ik de linker voet eerst naar buiten bragt, hetwelk, in ſchijn, gemaklijk gedaan kon worden, de regter bil, en dije dier zijde, als dan, haast een onoverkoomlijken tegenſtand aan derzelver bevrijding zouden gebooden hebben, daar ik thans, dewijl ik mijn oogmerk, ſchoon niet gemaklijk bereikte, de regter voet eerst in de ſchede gevoerd, en daarna de linker met denzelven vereenigd hebbende, geen aanmerklijken tegenſtand, in het naar buiten brengen der beide beenen, ondervond.

De heupen van het kind, aan den ingang der bovenſte engte van het bekken der vrouwe genaderd zijnde, vonden daar eenen zeer aanmerklijken tegenſtand om 'er door te daalen: geen wonder, daar de groote middenlijn van de heupen des kinds zich aan de kleene middenlijn der bovenſte engte van het bekken der moeder beantwoord vond, welke

laat-

laatſte middenlijn tot op twee duimen en eenige lijnen was ingetrokken, zoo moest daaruit noodzaaklijk volgen, dat de eerstgenoemde middenlijn de laatſte onmooglijk konde doortrekken, temeer daar de beenderen van het bekken der vrugt zich in zoo verre niet konden ſaamenbuigen, om daardoor de groote middenlijn der heupen zoodanig te verkleenen, om dezelve eenigzins met de kleene middenlijn der genoemde engte te doen overeenſtemmen.

Ik vond mij dierhalven, na eene kleene verpoozing voor mijzelf, en voor de lijderesſe, genoodzaakt, om de groote middenlijn van de heupen des kinds, in de groote middenlijn der bovenſte engte van het bekken der vrouwe te voeren, waartoe ik reeds, in het naar buiten brengen der voeten, volgens de regelen der Verloskunde, pogingen had aangewend, maar welke pogingen des aangaande veeltijds vrugtloos zijn.

Om

Om dit oogmerk te bereiken, bragt ik mijn linker hand in de fchede, dezelve langs de agterzijde van de dijen des kinds, naar deszelfs billen opvoerende: daaraan genaderd zijnde, poogde ik, door drukking op de regter heup, het lighaam te doen voor-overwentelen, welk oogmerk ik door deze bewerking onmooglijk bereiken konde; ik beproefde des om de linker heup met mijne volle hand te omvatten, mijne vingeren tusfchen de voorfte uitranding van het linker darmbeen aanleggende, en mijn duim in den wijd geöpenden aars brengende, waardoor ik in de mooglijkheid geraakte om eene wederkeerige wending te kunnen bevorderen: dat is te zeggen, de linker heup, met mijne vingeren, op te ligten, en de tegendrukking met mijnen duim uit te voeren; offchoon ik niet gemaklijk hierin flaagde, bevorderde ik echter, door deze bewerking, de voor-overwenteling van het kind, ten minfte in zoo verre dat de zijdelijke middenlijn der heupen,

ge-

genoegzaam in de dwarsſche middenlijn der bovenſte engte geraakte.

Thans konde ik, eenige krachten aanwendende, de dijen en heupen des kinds in deze rigting naar buiten leiden, ſchoon de onderſte engte aan de heupen eenigen tegenſtand bood, beantwoordende hier weder de groote middenlijn der heupen, aan de kleene der onderſte engte, dewijl de dwarsſche middenlijn dezer laatſte, gelijk men weet, de kleenſte is. Ik bereikte echter, ſchoon mij zulks in den doortogt van de heupen des kinds, door de onderſte engte, eenige hinder verwekte, mijn voornemen, om het kind, in die rigting, welke het thans verkregen had, te houden, dewijl ik anders, aan de ſchouderen naderende, op nieuw, ſterker tegenſtand ontmoeten zoude.

Weder een wijl vertoefd hebbende, ging ik voort met het kind af te voeren: aan den

na-

navel genaderd zijnde, bragt ik een gedeelte van denzelven naar buiten, en, voort werkende, ondervond ik geen hinder van aanbelang, tot dat de fchouderen de bovenfte engte waren doorgetrokken, wier groote middenlijn, aan die van de fchouderen thans beantwoordende, eene maatige tusfchenwijdte ter wederzijde overliet, om de armen des kinds te kunnen bereiken, gelijk ik ook dezelven, eerst de regter, en daarna de linker arm, vrij gemaklijk in de fchede voerde, zonder, in deze rigting der fchouderen, eene voorkeur te geven, om de regter, of de linker arm eerst af te leiden, als zijnde hier de beide armen zijdewaards gerigt.

Het hoofd des kinds moest nu nog gebooren worden: geen Verloskundige zal in twijffel trekken dat hetzelve zeer veel moeite moest inhebben, hetgene ik ook daadlijk voorzag, temeer, daar ik, volgens de grootte van het lighaam der vrugt, befluiten

ten kon dat het hoofd eene groote omtrek had.

De armen, gelijk ik zeide, in de fchede gebragt zijnde, bleef het hoofd op de bovenfte engte van het bekken bepaald, en wel in die rigting, gelijk noodzaaklijk moest volgen, dat deszelfs groote middenlijn aan de kleene van de meergenoemde engte, welke daarbij zeer kleen was, gelijk ik voor het laatst aanmerk, beantwoordde. De middenlijnen van het hoofd met die der engte, waar het moest doordaalen, te doen overeenftemmen, was het eerfte oogmerk dat ik moest poogen te bevorderen: hiertoe deed ik eenige beweegingen op den romp, even als of ik die weder inwaards wilde voeren, en ik trachtede denzelven zijdewaards over te buigen, in de hoop dat het hoofd zich daardoor mede zoude overwentelen, maar de baarmoeder had zich fterk op hetzelve faamgetrokken, zoo dat deze poogingen geheel

vrugt-

vrugtloos waren. Ik bragt dierhalven mijn hand daadlijk op het hoofd, hetwelk mij veel moeite baarde, en poogde hetzelve op zijde te drukken, maar te vergeefs: de ſaamentrekking der baarmoeder, welke, door de prikkeling die zij ondergaan had, zich nog ſterker op het hoofd ſaamentrok, ſtelde, ter bereiking van dit oogmerk, een onoverkoomlijke hinderpaal. Ik deed vervolgens mij mijn tang aanreiken, wier takken ik, een voor een, beproefde aan te leggen, met voornemen, daar ik van den dood des kinds verzekerd was, om het hoofd, zoo veel mij mooglijk was, ſaam te drukken, en daardoor deszelfs omtrek te verkleenen; maar ſlechts een dier takken was mij, en dat nog met zeer veel moeite, mooglijk, om op het hoofd aan te leggen, met welke ik nog beproefde om het zelve te doen overwenden; dan ik moest ook hieromtrent mijne poogingen vrugtloos ſtaaken. Na mij een wijl bedagt te hebben wat ik verder ondernemen

zou.

zoude, besloot ik om nog te beproeven, of ik somtijds, door mijnen vinger in den mond des kinds te brengen, en daardoor deszelfs onderkaak neer te drukken, iets bevorderen mogt, maar dezelve werd zoo sterk door het uitstek des heiligbeens wederhouden, dat mijn vinger geen kracht genoeg had, om de kaak van dat uitstek te verwijderen, waarom ik een stompen haak op dit deel aanleide, met voornemen, om, daar 'er toch geen mooglijkheid was om het hoofd onbeschadigd te verlossen, de onderkaak te verbrijzelen, gelijk ik ook zulks in die hoop volbragt, of dit misschien voordeel teweeg zoude brengen: dit niet geschiedende voerde ik mijn haak in het linker oog, en verbrak het wangbeen dierzelfde zijde, waardoor ik eindelijk zoo gelukkig was om het hoofd op deszelfs linker zijde te wenden.

De middenlijnen van het hoofd en die der bovenste engte nu overeenstemmende, maar

nogthans de onmooglijkheid kennende dat het hoofd, in deszelfs kleene middenlijn, die der engte konde doortrekken, zoo verkoos ik den kortsten en zekersten weg, naamlijk om, met mijne schaar, een gat in het agterhoofd te booren, hetwelk zich thans ter regter zijde van het bekken, in de dwarssche middenlijn van de bovenste engte bevond, ten einde daardoor het hoofd van deszelfs hersfenen te ontdoen, en dus, zoo veel mij mooglijk was, meer en meer te verkleenen, hetwelk ik echter maar in eene geringe maate konde bevorderen: ik bragt vervolgens, door het gat dat ik gemaakt hadde, een haak in het hoofd, zoekende met denzelven een steunpunt in deze holligheid, hetwelk ik eindelijk ontdekte, waarna ik het hoofd, in deszelfs lengte, langs de regter zijdelijke ruimte van het bekken, naar buiten voerde, en dus de verlossing volbragt; waarop de nageboorte, welke aan den bodem der baarmoeder was ingeplant, spoedig volgde.

Het kind, zijnde van het vrouwelijk geslacht, was zeer groot, terwijl het hoofd in deszelfs dwarsſche middenlijn, volgens de maat met de hand genomen, omtrent vier duimen uitgeſtrektheid had.

De lijderesſe was, ſchoon zeer afgemat, in eenen vrij gematigden toeſtand, en zeer vergenoegd met eindelijk verlost te zijn. De vloed, welke op de verlosſing volgde, was niet aanmerklijk. Ik bezorgde de vrouw naar behooren, en vertrok, zeer vermoeid, naardien ik met de bewerking ruim een half uur had doorgebragt, welke bewerking zich, indedaad, gemaklijker laat beſchrijven, dan uitvoeren.

De vrouw was, geduurende de vier eerſte dagen na derzelver verlosſing zeer zwak, doch herſtelde, door de zorg en kunde van derzelver Geneesheer Copper, binnen drie weeken.

Ik had haar reeds toegewenscht dat zij nimmer weer mogt zwanger worden; dan, daar het echter mooglijk was dat zij nog meer kinderen kon ter wereld brengen, zoo vond ik mij verplicht om haar te moeten waarſchouwen, dat zij nooit zonder hulp van de kunst kon verlosſen, met vermijding nogthans van haar het akelige van haaren toeſtand breedvoerig bekend te maaken, en dat zij dierhalven, wanneer zij weder mogt zwanger worden, mij, of eenen anderen vroedmeester, vroegtijdig daarvan moest kennis geven, om des daadlijk in het begin van haaren baarensnood bij haar tegenwoordig te wezen. Deze raad was van dat gevolg, dat zij mij, in het laatst van 1787, berigt kwam geven, dat zij zich weder zwanger bevond, en rekende in Meij daaraan volgende te zullen bevallen, in welken tijd zij verzogt mijn' bijſtand te genieten. Deze verlosſing zal het onderwerp mijner tweede waarneming uitmaaken.

TWEE-

TWEEDE WAARNEMING.

Op den 13 Meij, 1788, des morgens ten elf uuren, werd mij door den man dierzelfde vrouwe berigt, dat zij thans den arbeid tot de verlosſing aanvanglijk gevoelde, en dat het lamvliesvogt haar reeds, eer zij nog pijn ontdekt had, was afgevloeid, waarom hij mij verzogt haar te hulp te koomen, gelijk ik mij ook zonder verwijl naar het huis der lijderesſe begaf.

Ik had alles wat mij tot het verrigten der Keizerlijke ſnede noodig was in gereedheid, voornemens zijnde, om, wanneer ik zekere tekenen van het leven des kinds beſpeurde, deze Kunstbewerking voor te ſtellen, en, daartoe vrijheid verkrijgende, uit te voeren.

Misſchien zal men vraagen: waarom niet eenigen tijd te vooren die kunstbewerking voorgeſteld, om, in geval het kind leefde, daartoe daadlijk over te gaan, en om de vrouw vooraf gelegenheid te verſchaffen, daar toch de Keizerlijke ſnede eene gevaarlijke kunstbewerking is, zich, vóór dien tijd, kristelijk te bereiden, tot het ondergaan van eene zoo gewigtige zaak? Maar, ik vraage: waartoe zoo lang te vooren zoodanig een vreesverwekkend voorſtel te doen? waartoe kon dit anders ſtrekken, dan om de vrouw een ſchrik aan te jagen, die voor haar, en voor derzelver vrugt, van zeer kwaade gevolgen konde

we-

wezen; die haar, lang voor het ondergaan der kunstbewerking zelve, tot eene droevige ongerustheid vervoeren konde, door welke zij in dien tusſchentijd een ongelukkig leven geleid zoude hebben, zonder nog van ſmart. lijke toevallen te gewaagen, welken haar, door zoodanige ſchrik en ongerustheid, veroorzaakt zouden hebben kunnen worden? En, wanneer, vraage ik met één woord, wanneer zal men tot iets gewigtigs beter toeſtemmen, en ſpoediger beſluiten, *buiten*, of *in* den nood? Behalven dit, had ik onze lijdereſſe niet reeds genoeg gezegd, met haar te verzekeren, dat zij nooit dan door hulp der kunst verloſſen konde; en had zij niet reeds ondervonden in welk gevaar haar derzelver eerſte verloſſing geſteld had, waardoor zij, zoo ik meene, genoeg gewaarſchouwd was, om haar aan den dood te doen gedenken? Laat ik 'er dit nog eindelijk bijvoegen, en vraagen: is de verloſſing door de Keizerlijke ſnede aan meerdere gevaaren onderworpen, dan zulk

eene, in welke het kind, of eenig deel van hetzelve, in den ſchoot der vrouwe, door ſcherpe werktuigen, verdeeld moet worden?

Men verſchoone dezen uitſtap, en elk beſlisſe mijne vraagen voor zichzelven.

Bij de lijderesſe gekoomen zijnde, vond ik dezelve reeds op een kort bedde liggen, terwijl derzelver baarenspijnen, inmiddels haar man mij geroepen had, aanmerklijk in hevigheid hadden toegenomen. Ik onderzogt de pols, welke heftig was aangedaan, ſchoon zij zich voorts in eenen gematigden toeſtand bevond. Mijn eerſte vraag was, of zij haar kind voelde leven; maar het antwoord was voor mij zeer onzeker, zoo, dat ik volgens hetzelve geen, ten minſte, geen voordeelig beſluit konde opmaaken, waarom ik mijzelf tot het daadlijk onderzoek begaf.

Ik

Ik vond den mond der baarmoeder, den staat des bekkens, welke ik reeds beschreven hebbe, voorbij gaande te melden, reeds tot eenen genoegzaamen omtrek verwijderd om 'er het hoofd des kinds te laaten doortrekken; en de vliezen, gelijk hier boven blijkt, verbroken, schoon het water nog niet geheel was afgevloeid. De buik hing weder aanmerklijk voorwaards over, terwijl de bodem der baarmoeder eene zijdelijke schuinsche ligging, naar de linker zijde, had aangenomen, en tegelijk voorwaards was gerigt, zoo dat dit ingewand, in dit geval, eene tegenovergestelde ligging had, aan die, in welke het zich, in het eerste geval, bevond; uit welke liggingen der baarmoeder, bij deze vrouwe, natuurlijk blijkt, dat de zuil der lendenwervelen aanmerklijk voorwaards in den buik is ingedrongen.

Dit eerste onderzoek gedaan hebbende, ging ik over om den staat van het kind te on-

derzoeken, mij eerst tot deszelfs ligging bepaalende. Aan den ingang der baarmoeder bespeurde ik daadlijk een hard gezwel, hetwelk, na een naauwkeurig onderzoek, bleek het voorhoofd te wezen, wiens kroonnaad, ter regter zijde, zich in de diepte bevond: verder ontdekte ik, aan de linker zijde van het bekken der vrouwe, een groot gedeelte van het aangezicht des kinds, zoo dat zich de voorste oppervlakte van het hoofd der vrugt aan den ingang der bovenste engte van het bekken vertoonde. Ik poogde dit onderzoek nog te vervorderen, maar alles wat zich boven het tastbaar gedeelte van het hoofd, of boven dat gedeelte van hetzelve bevond, hetwelk, om zoo te spreeken, in de genoemde engte uitpuilde, was zoo sterk in die engte beklemd, dat het mij, op deze wijze, in welke ik het onderzoek deed, onmooglijk was om mijne hand verder in de baarmoeder op te voeren. De baarmoeder was, gelijk ik reeds hebbe aangemerkt, voorwaards, en

naar

naar de linker zijde gerigt; het aangezicht des kinds bevond zich aan de linker zijde van het bekken: hieruit bleek mij niet alleen dat de romp van het kind aan diezelfde zijde lag, maar tevens dat de borst van hetzelve mede aan de linker zijde, en deszelfs rug aan de ruggraat der moeder beantwoordde, in welk besluit ik ook vervolgens bevestigd werd.

Mij stond, eer ik nog iets, ter uitvoering van de verlossing, besloot, over het leven, of over den dood van het kind te oordeelen; ik hebbe reeds gemeld dat de moeder mij geen beslissend antwoord, hieromtrent, geven konde: want zij had mij met weinige woorden gezegd, dat zij geduurende de geheele dragt weinig leven had gevoeld; dat de beweeging van het kind, bij het einde der zwangerheid, daaglijks minder was geworden; en dat zij sedert eenige dagen genoegzaam geen leven van de vrugt had ontdekt. Om mij des eenige zekerheid hieromtrent te verschaffen,

zoo drukte ik, eerst met mijne beide handen, den omtrek van den buik, maar, geene beweeging ontdekkende, zoo bragt ik twee vingeren van mijne linker hand in de ſchede, en vervolgens op het hoofd des kinds, waarna ik met mijne regter hand de baarmoeder, van buiten, naar beneden drukte, of ſomtijds, door deze persſing, het kind zich beweegen mogt; doch waardoor ik even min als door mijne eerſte pooging eenig licht verkreeg. Ik werd dierhalven genoodzaakt mijn onderzoek, inwendig, te vervorderen; dan, daar ik reeds gezegd hebbe, dat het tastbaar gedeelte des hoofds, zeer ſterk aan den ingang der bovenſte engte beklemd was, zoo was het mij onmooglijk om met mijne hand in de baarmoeder te geraaken, zonder het hoofd vooraf ter zijde te drukken.

De gedaante van het voorhoofd; de ſoort der beklemming waarin hetzelve zich bevond; met één woord, de geheele ligging des hoofds, ſcheen

ſcheen mij toe zeer vreemt te wezen: het hoofd beantwoordde, in deszelfs dwarsſche, of kleene middenlijn, aan de kleene middenlijn der bovenſte engte van het bekken; in deze rigting was het voorhoofd beklemd; en het in klem zijnde gedeelte van het hoofd, vervulde dierhalven de ganſche uitgeſtrektheid van de kleene middenlijn der genoemde engte: geen wonder, daar zij zoo weinig lengte had; maar hoe konde dezelve dan de breedte van het voorhoofdsbeen omvatten? De reden daarvan zal hierna duidlijk blijken.

Ik moest dan het hoofd ter zijde drukken, om mijn onderzoek omtrent het leven of den dood van het kind te vervorderen. Het is natuurlijk dat ik het hoofd naar de regter zijde van het bekken poogde te voeren, om dat aldaar de plaats ruimer was, dan aan de linker zijde, dewijl het aangezicht de geheele linker zijde der bovenſte engte beſloeg; maar

ook,

ook, aan den anderen kant, om dat zich het voorſte gedeelte van het kind aan de linker zijde bevond, en, om in de gelegenheid te wezen, wanneer ik geene tekenen van leven beſpeurde, van, als dan, daadlijk de verlosſing te kunnen aanvangen, zonder van hand te moeten veranderen.

Ik had eene verbaazende moeite om het hoofd uit deszelfs beklemming los te maaken: terwijl ik 'er mede beezig was, beſpeurde ik eenen tegennatuurlijken vorm aan hetzelve; het ſcheen, indien ik mij zoo eens mag uitdrukken, als of het hoofd met het uitſtek des heiligbeens was vastgegroeid. Deze ontdekking maakte mij niet weinig oplettende, en, ik durve wel zeggen, eenigzins verlegen, aangaande het gevolg. Ik verdubbelde mijne krachten om mijn oogmerk te bereiken, waartoe ik, met toegeſlootene vingeren van mijne regter hand, mijnen arm dier zijde met mijne linker hand, buitenwaards,

on-

onderſteunende, het voorhoofd, meer of min geweldig, eenigzins opwaards en naar de regter zijde drukte. Zoo ſpoedig ik hetzelve een weinig van plaats had doen veranderen, ontdekte ik een aanmerklijken kuil aan de regter zijde van het hoofd, in welken het uitſtek des heiligbeens zich als verborgen had, waaromtrent ik de bijzonderheden ſtraks zal mededeelen.

Het hoofd zoo veel mij mooglijk was naar de regter zijde van het bekken gevoerd hebbende (†), bragt ik mijne hand, langs het aangezicht en de borst van het kind, tot op de

---

(†) Men verbeelde zich niet dat ik de beklemming geheel had weggenomen; ik had alleen in zoo verre het hoofd los gemaakt, dat het mij gelukte om eenige plaats ter linker zijde te verkrijgen, welke aan mijne hand nog eenen moeilijken doortogt vergunde om in de holligheid van de baarmoeder te geraaken.

de hoogte van deszelfs navel, in de baarmoeder, en ik bevond de ligging van den romp zoodanig te wezen, als ik hiervoor, volgens de reden, reeds hebbe voorgefteld. Ik befpeurde in de navelftreng geene de minfte klopping, ook waren de ledemaaten, in zoo verre ik dezelven betasten kon, flap en zeer beweeglijk: in één woord, alles wat reden geeft om den dood des kinds vast te ftellen, ontdekte zich hier, waartoe de mismaaktheid van het hoofd ook geen gering vermoeden gaf.

Ik befloot dierhalven daadlijk tot de afhaaling van het kind, zijnde in de gunftige gelegenheid om terftond de beide voeten te kunnen omvatten, en tegelijktijdig in de fchede te brengen (‡); ik bereikte nu, geduurende de-

(‡) De reden waarom ik de tang niet daadlijk op het hoofd poogde aan te wenden, om daardoor de ver-

deze bewerking, mijn oogmerk om de groote middenlijn der heupen, in die van de bovenste engte te leiden, waardoor ik, in dit opzicht, zoo veel tegenstand niet ontmoetede als in het eerste geval; dan, de bevrijding der armen gaf mij, integendeel, meerder moeite, als zijnde dit kind veel breeder van schou-

---

verlossing te bevorderen, zal ieder Verloskundigen, die slechts eenige ondervinding heeft, vanzelf beseffen, wanneer hij de inleiding, en de voorgaande waarneming oordeelkundig overwoogen heeft; en, volgens mijne gedagten, is het altijd, in moeilijke gevallen, te verkiezen om het kind met de voeten af te haalen, wanneer het hoofd de bovenste engte nog niet is doorgetrokken: hierbij komt nog, dat men, volgens mijne stelling, welke op die van beroemde Verloskundigen rust, en die de reden zelve wettigt, eenige weinige gevallen uitgezonderd, de hand alleen gebruiken moet, tot zoo lang de omstandigheden zulks vergunnen, en men verplicht is, niet eerder tot andere werktuigen toevlugt te nemen, dan wanneer dezelven volstrekt noodzaaklijk worden.

ſchouderen dan het eerſte, en voornaamlijk, doordien de voorarmen, voor zoo verre ik meende te beſpeuren, zich onder de kin, of over den hals overkruistten: dezelven, na het aanwenden van eenige moeite, en het regter opperarmsbeen geknakt te hebben, waardoor ik meerder ruimte verkreeg, in de ſchede gebragt hebbende, nam ik, voor de vrouw en voor mijzelf, eenige verpoozing, gaande vervolgens over om het hoofd af te haalen.

Het hoofd aan den ingang der bovenſte engte genaderd zijnde, en zich, in deszelfs groote middenlijn, aan de kleene der genoemde engte overeenkomſtig bevindende, werd aldaar, in deszelfs doortogt, wederhouden. Ik poogde hetzelve, door beweegingen van buiten, te doen overwenden, maar te vergeefs; waarom ik een' hefboom aanleide om dàtzelfde oogmerk te bereiken, maar alle mijne pogingen, welke ik daartoe aanwendde,

wa-

waren vrugtloos; ik beproefde nog de tang aan te leggen, dan, dit was mij volſtrekt onmooglijk, doordien de ſchouderen, welken zich nog in de tusſchenwijdte van het kleene bekken bevonden, geen doortogt aan de beide takken der tang vergunden: in één woord, ik bevond mij weder in de onaangenaame verplichting om het aangezicht van het kind te moeten ſchenden, om welk oogmerk te bereiken ik een' ſcherpen haak aanleide, verbrijſelende eerst den regter hoek van de onderkaak, en daarna het wangbeen aan dezelfde zijde, waardoor ik eindelijk het hoofd, met den hefboom, op deszelfs zijde deed overwenden, zoodanig dat zich het agterhoofd aan de linker zijde der vrouwe bevond, en het aangezicht aan mijne linker hand, welke in de ſchede was, beantwoordde. Deze ligging zeer gunſtig zijnde om twee vingeren van mijne linker hand in den mond, en vervolgens in de keel van het kind te brengen, nam ik dezelve waar, met oogmerk om het aangezicht te doen nederdui-

 ken,

ken, en het agterhoofd op te heffen, ten einde het hoofd, in deszelfs lengte, langs het zijdelijk deel der bovenſte engte, in de ſchede te leiden, op dezelfde wijze als ik in het eerſte geval volbragt, met dit onderſcheid nogthans, dat ik, in dit geval, het aangezicht poogde neder te voeren, daar, in het voorige, het agterhoofd eerst werd afgeleid. Dan, mijne vingeren konden geen kracht genoeg aanbrengen, om mij in dit voornemen te doen ſlaagen, waarom ik langs dezelven een' ſtompen haak invoerde, met welken ik het gehemelte doorſtiet, en met wiens punt ik een zeker ſteunpunt vond, zoo dat ik eene voldoende vastigheid had op welke ik de verdere bewerking konde aanvangen.

Ik bragt toen mijne regter hand buiten op het agterhoofd, waardoor ik hetzelve naar boven drukte, terwijl ik het aangezicht, met den haak, welken ik, met mijnen duim, tegen het lighaam van het kind bevestigd hield, nedertrok,

ſtrok, en dus wederkeerig met mijne hand eene drukking teweeg bragt, door welke bewerking ik, ſchoon met moeite, het hoofd eenigzins van het uitſtek des heiligbeens aftrok, en vervolgens het aangezicht deed nederduiken, zoo dat ik het hoofd eindelijk in de tusſchenruimte van het kleene bekken voerde, waarop ik hetzelve terſtond geheel afhaalde, en dus de verlosſing volbragt.

Het kind, mede van het vrouwelijk geſlacht zijnde, was over het geheel zoo groot niet als het voorgaande, ſchoon het meer dan middenmaatig groot, en zwaarlijviger was dan het eerſte.

De nageboorte, welke ter regter zijde, kort bij den hals der baarmoeder was ingeplant (*), liet zich niet zoo ſpoedig los als die

(*) Uit deze, en uit de voorige waarneming omtrent

die van het eerſte kind; maar volgde echter, door de ſaamentrekking der baarmoeder, omtrent een half uur na de verloſſing.

De

---

trent de vasthegting der nageboorte blijkt, dat de ſchuinsſche ligging der baarmoeder niet altijd veroorzaakt word, doordien dit lighaam zich niet aan den bodem, of aan den hals der baarmoeder had ingeplant, zoo dat dezelve, als dan, dit ingewand naar die zijde overtrekt, aan welke zij zich heeft vastgehegt. In het eerſte geval was de nageboorte aan den bodem der baarmoeder ingeplant, dierhalven had hier, volgens de ſtelling van den Heere LEVRET geen ſchuinsſche ligging moeten plaats hebben, en nogthans beſtond 'er eene twee-ledige, naamlijk voorwaards en ter zijde. In dit geval moest de ſchuinsſche ligging naar de regter zijde beſtaan hebben, naardien de nageboorte ter regter zijde was ingeplant, daar zij integendeel ter linker zijde, en mede voorwaards plaats vond. De ſchuinsſche ligging der baarmoeder is bijgevolg, in deze gevallen, niet door den moederkoek teweeg gebragt, maar door de misvorming van de lendenzuil, wier groote bogt de baarmoeder naar de eene, of naar de andere zijde overwerpt, wanneer dit ingewand zich tot op die hoogte heeft uitgezet.

De vloed was nu in den beginne mede aanmerklijker, doch verminderde allengs, zonder ongevallen veroorzaakt te hebben, behalven dat de lijderesse zich eenigen tijd zwak bevond, en nu zoo spoedig niet herstelde, hoewel zij, weder onder de bezorging van haaren gewoonen Geneesheer, in vijf weeken haare voorige gezondheid verkreeg.

Ik hebbe de bewerking dezer verlossing zoo kort mij mooglijk was beschreven, dewijl 'er, tusschen het werktuiglijke van deze, en van de voorgaande, veel overeenkomst was. Wegens de mismaaktheid van het hoofd, waarvan ik reeds met een woord gewag maakte, zal ik thans aanvangen eene beschrijving te geven, immers in zoo verre het mij mooglijk is, om den aart van het gebrek te ontvouwen; en, daar het niet mooglijk is om de beschrijving zoodanig in te rigten, dat men daardoor een klaar begrip van de misvorming verkrijgt, zoo hebbe ik de af-

afbeeldfels van het bekkeneel, tot mijn onderwerp behoorende, hierbij gevoegd, om de befchrijving met dezelven te kunnen vergelijken.

Ik had vrijheid verkregen om het mismaakte hoofd des kinds te moogen ontleden, en het bekkeneel, waarin het gebrek beftaat, voor mij te houden; te vreede over deze vergunning, vervoegde ik mij aan het huis der ouderen, om het hoofd in den versfchen ftaat te onderzoeken, bij welk onderzoek ik het volgende ontdekte.

De dwarsfche middenlijn van het hoofd, of die lijn, welke van de opperhoofdsbeenfche verhevenheid der eene, naar die der andere zijde loopt, had drie duimen, en drie lijnen uitgeftrektheid, terwijl deszelfs langwerpige middenlijn vijf duimen lengte had.

De

De geheele oppervlakte van het bovenste gedeelte des hoofds had eene purpere kleur, zijnde de huid in den ganſchen omtrek van de kruin opgezwollen, en in eenen ſtaat van verkneuzing. Ter regter zijde van het opperhoofd vertoonde zich een zeer diepe kuil, welke zich van de kruin tot aan de ſlaapen uitſtrekte, hebbende in de zijdelijke breedte, tusſchen de wand- en voorhoofdsbeenſche verhevenheden, twee duimen, en twee lijnen uitgeſtrektheid: rondsom dien kuil was de huid bovenal opgezwollen, en in de diepte van denzelven zeer gekneusd en ontſtoken. Ter linker zijde was de kneuzing der huid mede zeer aanmerklijk, terwijl daar ter plaatſe het hoofd eenigzins binnenwaards ſcheen in te duiken. De algemeene bekleedſels van het bekkeneel los maakende, ontdekte zich rondsom den kuil eene zekere hoeveelheid uitgeſtort bloed, hetwelk van eene ſlijmige zelfſtandigheid was, maar in den kuil zelf waren de vezelen van het vetvlies

met die van het beenvlies zéer vast vereenigd, zoo dat in denzelven geen uitſtorting plaats had, ſchoon het been zeer rood van zelfſtandigheid was.

Het bekkeneel geheel ontbloot en voorzigtig afgezaagd hebbende, ontlastte zich daadlijk eene bloedige en ſlijmige ſtoffe, terwijl de hersſenen zelven zich in de hevigſte ontſteking, vooral omtrent het indrukſel dat door den kuil van het bekkeneel veroorzaakt was, bevonden. De geheele zelfſtandigheid der hersſenen navorsſchende, beſpeurde ik niets bijzonders tusſchen dezelven, dan een volſtrekten ſtaat van verſterving, zoo dat de ontſteking reeds eenige dagen, in de diepte der hersſenen, ſcheen plaats gehad te hebben, door welkers gevolg het kind, zeer waarſchijnlijk, geſtorven is. Verders vond ik in den versſchen ſtaat niets meer waar te nemen, waarom ik hetgene in den droogen ſtaat gevonden word thans ga beſchrijven.

Het bekkeneel, waarvan ik ſpreeke, is voorwaar een der zeldzaamſte ſtukken, welken in het maakſel van het menſchelijk ligchaam immer zijn aangetroffen. De regter zijde van hetzelve vertoont eene zeer merkwaerdige misvorming (ziet de eerſte plaat, het eerſte afbeeldſel), welke temeer merkwaerdig is, om dat zij de mismaaktheid der bovenſte engte van het bekken der vrouwe, waartoe de linker zijde des hoofds eenigzins medewerkt, onbetwistbaar aanduid, hetgene ik ſtraks bewijzen zal.

De kuil, waarin de misvorming beſtaat, is door het voor- en door het opperhoofdsbeen ſaamgeſteld. Beide deze beenderen zijn binnenwaards, maar op eene verſchillende wijze ingedrukt: het opperhoofdsbeen krult zich als het ware naar binnen om, waardoor het voorſte gedeelte van hetzelve een ſoort van groef naar de voorzijde vertoont; deze groef neemt derzelver oorſprong in de ge-

hee-

heele hoogte van het been, omtrent uit het midden, of liever, bijnaar in eene regte lijn naar beneden, overeenkomftig met de opperhoofdsbeenfche verhevenheid, fchoon deze lijn, aan die verhevenheid genaderd zijnde, in derzelver loop naar beneden, zich voorwaards rigt, en zich op de hoogte van het flaapbeen verliest, zoo dat deze lijn een foort van krommen, en tegelijk ftompen hoek verwekt. Aan de bovenzijde dezer groef word men twee fcheuren gewaar, waarvan de eene agterwaards, en de tweede in het midden gezien word; beiden beginnen zij aan den bovenften rand van het opperhoofdsbeen zelf, en zijn, zeer waarfchijnlijk, veroorzaakt door de indrukking welke dit been ondergaan heeft: de voorfte is weder aangegroeid, zoo dat zij geen gemeenfchap toelaat met het binnenfte des hoofds, waarvan het tegengeftelde omtrent de agterfte fcheur plaats zoude hebben, indien dezelve niet door het beenvlies gefloten ware. De lengte dezer groef

be-

bestaet in de geheele uitgestrektheid der hoogte van het been, terwijl de breedte van dezelve, van de opperhoofdsbeensche verhevenheid, tot aan het midden van den voorsten rand dezes beens gerekend, een duim en drie lijnen diepte veroorzaakt.

Het voorhoofdsbeen kromt zich naar binnen om, waardoor hetzelve bijnaar de gedaante van eene mosselschulp verkregen heeft. De bogt begint aan de voorhoofdsbeensche verhevenheid, en eindigt aan den agtersten rand van dit been, welke rand zich in de diepte met den voorsten rand van het wandbeen saamenvoegt, en aldaar de kroonnaad ter regter zijde verwekt, welke naad zeer gelijk en effen is, zoo dat dezelve slechts een oppervlakkige lijn schijnt te wezen.

De pijlnaad, tot aan den wortel van den neus zich uitstrekkende, is zoo effen niet als de kroonnaad, dewijl dezelve omtrent het

mid-

midden van het wand- en aan de helft van het voorhoofds-been vaneen wijkt. De voorste-bovenste fontenel deelt mede in de misvorming, als zijnde ter regter zijde naar binnen ingetrokken; in derzelver midden vertoont zij een dikken rand of zoom, terwijl zij over het geheel bijnaar de helft kleener is dan naar gewoonte.

Door de vereeniging van het regter wand- en voorhoofds-been word de meergenoemde kuil gevormd, wiens gedaante onwederspre-kelijk aanduid dat dezelve nergens anders door veroorzaakt is dan door het uitstek van het heiligbeen, waartegen dit gedeelte van het hoofd zich lang gedrukt bevonden heeft: de ligging van het hoofd, in den tijd der verlosfing, bewijst zulks, zonder dat 'er aan kan getwijffeld worden; terwijl de beklem-ming zelve, waarin het voorhoofd zich be-vond, zulks nog meer bevestigt; zijnde het linker wand- en voorhoofds-been, aan de

be-

benedenzijde, naar binnen omgedrukt, zoo dat de onderſte omtrek van het bekkeneel, aan die zijde, eene veel mindere uitgeſtrektheid, dan aan de zijde van de misvorming heeft. Deze bogt, welke in de laatſte maanden der zwangerheid, door de drukking der ſchaambeenderen, is teweeg gebragt, is zeer gelijkvormig, waarſchijnlijk om dat het hoofd aan die beenderen eene gelijker drukking, dan de andere zijde van hetzelve aan het uitſtek van het heiligbeen onderging.

De uitwendige oppervlakte van het bekkeneel, zoo naauwkeurig mij mooglijk was, beſchreven hebbende, zal ik met weinige woorden aanhaalen, dat de bult, welke, als het gevolg van den kuil uitwendig, zich binnen in het bekkeneel vertoont (ziet de eerſte plaat, het tweede afbeeldſel), zoo veel te merkwaerdiger is, als dezelve de herſenen niet alleen hevig drukken moest, maar tevens de plaats benam, welke anders een der-

de-

de-deel der voorhersſenen beſlaat, waarvoor het bewijs te duidelijker word wanneer ik hier nog bijvoege, dat de uitwendige dikte, of breedte van het hoofd, uit het midden van den kuil naar de andere zijde van het bekkeneel gemeeten, ſlechts twee duimen uitgeſtrektheid behield, waarover ik zoo aanſtonds meer bepaald zal ſpreken.

Wanneer men het bekkeneel eenigzins zijdewaards overwend, en als dan de zijde der misvorming, van de tegenzijde (in het *profil*) beſchouwd, ontdekt men een ſoort van driehoek, welke het gevolg is van den kuil, waarvan ik hier boven geſproken hebbe: terwijl men, op deze wijze, de twee genoemde ſcheuren beter onderſcheiden zal, welken het beginſel der mismaaktheid ſchijnen te wezen (ziet de tweede plaat). Men kan in dit gezicht de volkoomene uitwerking van het gebrek beſpeuren, om welke reden ik deze tweede plaat hebbe doen vervaardigen, in welke

ik

ik den omtrek der mismaaktheid alleen hebbe willen aantoonen, van de linker zijde van het bekkeneel te zien. Op deze wijze zal men gewaar worden, hoe veel de wand- en voorhoofds-beenderen, door de misvorming, in omtrek verliezen, en vooral, hoe veel de dwarsſche middenlijn van het hoofd daardoor verlooren heeft. Het zij mij vergund hier omtrent eene aanmerking te maaken.

Ik hebbe in mijne inleiding gezegd, dat ik de kleene middenlijn der bovenſte engte van het bekken der vrouwe, na een naauwkeurig onderzoek, en volgens de zekerſte maat welke ik van dezelve genomen hebbe, niet uitgeſtrekter hebbe kunnen ſchatten, dan van twee duimen, drie à vier, of ten meeste vijf lijnen: wie zal deze maat in twijffel trekken, wanneer hij dit mismaakt bekkeneel in acht neemt? De meeste uitgeſtrektheid van deszelfs dwarsſche dikte, uit den kuil gerekend, is van twee duimen, en drie lijnen; de mid-

denſte van twee duimen; terwijl de kleenſte afmeeting ſlechts een duim, en zes lijnen lengte heeft (deze lengte is die, welke in de tweede plaat, tusſchen 3, 3, met ſtippen is aangetoond): die dikte vervulde de geheele kleene middenlijn der bovenſte engte, zijnde daarin ten ſterkſte beklemd; dierhalven konde deze middenlijn, in den versſchen ſtaat niet meerder dan de genoemde uitgeſtrektheid hebben .... Hoe zeer verdient dit bekkeneel dan niet de opmerking van alle verloskundigen, als ſtrekkende niet alleen ten bewijze dat het bekken der moeder van dit kind misvormd is, maar ook duidelijk aantoonende in welke plaats, en tot welke uitgeſtrektheid de misvorming beſtaat.

Behalven dit kan ik hier ook aanmerken, dat dit gebrek onbetwistbaar bewijst, dat het kind, zo niet van het eerſte oogenblik af na de bevrugting, ten minſte geduurende een groot gedeelte van den loop der zwangerheid,

zich

zich met het hoofd op het uitſtek des heilig-
beens moet bevonden hebben, en dierhalven
niet tot aan het einde der zevende, of tot
het begin van de agtſte maand der dragt, met
de billen naar beneden lag, in welken tijd,
of daaromtrent (volgens het gevoelen van
de meeste oude, en nog ſommige hedendaag-
ſche ſchrijvers) het kind een buiteling moest
ondergaan, om zich, in den tijd der verlos-
ſing, met het hoofd aan den ingang van het
bekken te vertoonen. Ik bedoele hiermede
geenzins dat het hoofd des kinds, ſchoon van
het begin der dragt naar beneden liggende,
in eene en dezelfde rigting blijft, zonder van
plaats te veranderen, dat is te zeggen van de
eene naar de andere zijde, maar niet van be-
neden naar boven, of van boven naar beneden,
zulks zoude, immers in eenen gevorderden
tijd der zwangerheid, tegen het maakſel en de
overeenſtemming der deelen ſtrijden; in dit
geval greep echter zulk eene bepaalde ligging
plaats, om dat een gedeelte van het hoofd

 vroeg-

vroegtijdig in klem geraakte, uit welke beklemming hetzelve zich niet weder konde vrij maaken, maar, naar maate van deszelfs groei, hoe langs hoe meer als vast geklonken werd in de vernaauwde engte van het bekken der vrouwe, waaruit eene geringe beweeging van de vrugt moest voortſpruiten.

Of, zoude 'er nog aan getwijffeld kunnen worden, dat de kuil door het uitſtek van het heiligbeen veroorzaakt is? Zoude men nog kunnen aarſelen om mij geloof te vergunnen, dat de ligging des hoofds, bij de verlosſing, zoodanig was als ik hebbe voorgeſteld? Immers, vanwaar anders zoude dit gebrek deszelfs oorſprong verkregen hebben! Laaten wij de werking der natuur in dit geval eens, op eene beſpiegelende wijze, ontvouwen.

De vrugt, behoorlijk ontwikkeld zijnde, had, volgens de meest gewoone wijze, zoodanig eene ligging in de baarmoeder aangenomen,

men, dat derzelver hoofd zich in het groote bekken bevond: hetzelve, van tijd tot tijd grooter werdende, verkreeg allengs eene uitgeſtrektheid van twee duimen en eenige lijnen, in deszelfs kleene middenlijn; in deze rigting, en op dit tijdſtip geraakt het hoofd in de kleene middenlijn der bovenſte engte van het bekken in beklemming, want de plaats waarin het zich nu bevond, was in deze afmeeting niet ruimer dan de genoemde maat; het moest nogthans meerder omtrek verkrijgen, dierhalven moesten de beenderen van het bekken der vrouwe, of die van het hoofd des kinds voor de uitgroejing wijken. De laatstgenoemden, in dien tijd zacht en buigzaam zijnde, waren tot dat einde alleen geſchikt: bijgevolg moesten die beenderen, welken den meesten tegenſtand in derzelver ontwikkeling ondervonden, zich een' weg baanen om zich uit te breiden. Het blijkt dat het wand- en het voorhoofds-been van de regter zijde zich op het uitſtek van het hei-

 lig-

ligbeen bevonden; dat uitſtek, een uitſpringenden ſcherpen hoek in het bekken aangenomen hebbende, moest dierhalven die beenderen, in derzelver aanwas, eenen ſterken tegenſtand bieden. Het wand- en voorhoofds-been van de linker zijde waren tegen de ſchaambeenderen gerigt; maar de oppervlakte dezer laatſten, gelijk en effen zijnde, konde zoo veel, of zulk eenen oneffen tegenſtand niet bieden, als het eerstgenoemde deel. Het regter voorhoofdsbeen begon zich dierhalven naar de holle bogt, beneden het grondſtuk van het heiligbeen, om te buigen, waardoor hetzelve eene bolle gedaante behield; het wandbeen dierzelfde zijde vond een grooter beletſel: de bolle bogt van de laatſte lendenwervelen liet niet toe dat dit been deszelfs gewoonen vorm eenigzins konde behouden, gelijk het voorhoofdsbeen; het moest zich bijgevolg eerst naar binnen intrekken, en daarna weder naar buiten uitzetten, zoo, dat deszelfs voorſte gedeel-

te een ſoort van groef verkrijgen moest. De linker zijde van het bekkeneel werd, door de tegendrukking der ſchaambeenderen, ſlechts eenigzins naar binnen omgebogen, maar behield nogthans eene gelijke gedaante, zoo, dat 'er niet veel bijzonders omtrent is aan te merken.

Ziet daar, op welk eene wijze ik ſtelle de misvorming veroorzaakt te zijn, en ik twijffele geenzins of elk, wie ſlechts een gezond oordeel, en de minſte wetenſchap van de Verloskunde bezit, zal, dit bekkeneel ziende, zonder iets van het geval zelf te weeten, moeten oordeelen, dat de zaak zich overeenkomſtig mijne voorſtelling heeft toegedragen.

Wanneer men nu de mismaaktheid van het bekkeneel, hetwelk ik beſchreven hebbe, in overweeging neemt, zal men mij dan niet gereedlijk toeſtemmen, niet alleen dat de be-

klemming van het hoofd veel reden geeft van te moeten ſtellen, dat dezelve de oorzaak was, waarom de vrouw, geduurende haare zwangerheid, zoo weinig leven van haar kind gevoelde, als mede, dat de beweeging van het kind allengs minder werd; maar ook, dat de misvorming, welke uit die beklemming voortſproot, zeer waarſchijnlijk, de oorzaak was van den dood des kinds: want, hoe grooter het gebrek wierd, door de uitzetting van het hoofd, hoe ſterker de drukking op de hersſenen worden moest, welke de bult, die inwendig uit de misvorming ontſproot, moest aanbrengen (†), waaruit dan ook de ont-

(†) Het aanweezen van het gebrek was toch niet voldoende om mij den dood van het kind te doen vastſtellen, wanneer zich daarbij geen zekerer tekenen vereenigd hadden, om mij daarvan te overtuigen: want, eenigen tijd te vooren had ik eene vrouw verlost, van een kind dat bijnaar vier weeken na de verlosſing heeft geleefd, niet tegenſtaande hetzelve eene mis-

ontſteking der hersſenen, en de uitſtorting van bloed tusſchen dezelven, en tusſchen de algemeene bekleedſels van het hoofd is voortgeſprooten, welke zaaken ik bij de ontleding van dit hoofd ontdekte.

UIT-

---

misvorming had aan deszelfs hoofd, welke mede zeer aanmerklijk *was.*

Het kind geſtorven zijnde, werd mij door deszelfs ouders het hoofdjen geſchonken: waarvan ik hier alleen zal melden, dat de misvorming beſtond in eenen vrij diepen kuil, welke in de zelfſtandigheid van het regter wandbeen, aan deszelfs agterſte gedeelte, plaats had. Deze beide hoofdjens hebbe ik aan den Hoogleeraar S A N D I F O R T, uit agting voor deszelfs kunstliefde, en uit erkentenis, welke ik zijn Ed: H: Gel: voor aan mij betoonde blijken van toegenegenheid, ſchuldig ben, afgeſtaan. Zijn H: Gel: bewaart deze beide ſtukken in zijn beroemd Kabinet, en is voornemens van dezelven, uit aanmerking van derzelver waerde, een algemeen, en nuttig gebruik te maaken.

UITLEGGING VAN DE EERSTE PLAAT.

Deze plaat vertoont het misvormd bekke-neel, in deszelfs natuurlijke grootte.

EERSTE AFBEELDSEL.

Dit afbeeldſel vertoont het bekkeneel aan de regter zijde, zijnde die zijde waar zich de misvorming, in derzelver geheele uitgeſtrektheid van buiten vertoont.

A, Het regter wandbeen.

B, Het bovenſte gedeelte van het linker wandbeen.

C,

C, Het voorhoofdsbeen, ter regter zijde.

D, Het bovenſte gedeelte van het voorhoofdsbeen, ter linker zijde.

E, Een gedeelte van het agterhoofdsbeen.

F, Een kleen gedeelte van het regter ſlaapbeen.

G, Het uiteinde van den regter grooten vleugel van het wiggebeen, hetwelk zich met het voorhoofdsbeen vereenigt.

H, Een gedeelte van den regter oogkuil.

a, a, De voorſte-bovenſte fontenel.

b, De rand, of zoom, welke, ter oorzaake van de misvorming, in de voorſte-bovenſte fontenel beſtaat.

c, c, c, c, De pijlnaad, waarin zich verscheiden afwijkingen vertoonen.

d, d, De kroonnaad ter regter zijde, zich in de diepte van den kuil vertoonende, welke de misvorming veroorzaakt heeft: deze naad is zeer gelijk en effen, zoo dat dezelve slechts een lijn, of scheur schijnt te wezen.

e, e, De winkelnaad, ter regter zijde.

f, De agterste-bovenste fontenel (ziet pl: II, lett: f).

J, J, J, De kuil, of de misvorming, zijnde een duim, en ruim twee lijnen diep, tusschen lett: 5, en het midden der kroonnaad van deze zijde gemeeten, en ruim twee duimen breed, gerekend van de voor-

hoofds-

hoofds- en wand-beensche verhevenheden, tusschen 4 en 5.

1, De voorste scheur, welke weder is aangegroeid.

2, De agterste scheur, welke niet weder aangegroeid, maar door het beenvlies gesloten is.

(Deze twee scheuren waren waarschijnlijk de eerste gevolgen der kwaade vorming).

3, 3, 3, De agterste omtrek van den kuil, uit welken de groef in het wandbeen voortspruit.

4, De voorhoofdsbeensche verhevenheid, vanwaar zich dit been heeft begonnen om te buigen.

5, De verhevenheid van het wandbeen, waaraan het gebrek zich bepaalt.

TWEE-

TWEEDE AFBEELDSEL.

Dit afbeeldſel vertoont het bekkeneel van binnen, van de linker zijde, en eenigzins over-zijde liggende te zien.

A, Het regter wandbeen, van binnen.

B, Een gedeelte van het linker wandbeen, van buiten, zijnde dat gedeelte, hetwelk, door de ſchaambeenderen der vrouwe, naar binnen is omgekromd.

C, Het voorhoofdsbeen van de regter zijde, van binnen.

D,. Een gedeelte van het voor-hoofdsbeen van de linker zijde, van buiten.

E, E, Een gedeelte van het agter-hoofdsbeen.

F, Een gedeelte van het regter ſlaapbeen.

G, Een gedeelte van den regter oogkuil.

a, a, a, De kroonnaad, vertoonende van binnen een zeer ſcherpe lijn, kunnende de rug der bult genaamd worden, welke uit de misvorming ontſtaat.

b, b, b, De winkelnaad.

H, H, H, De bult, welke, door den kuil uitwendig, binnen het bekkeneel gevormd is.

J, De kuil, welke het regter voorhoofds-been, vóór de bult, inwendig vertoont.

K,

K, De kuil, welke agter de bult, in het regter wandbeen, inwendig word gezien.

UITLEGGING VAN DE TWEEDE PLAAT.

In deze plaat ziet men den omtrek van het bekkeneel, in deszelfs natuurlijke uitgeſtrektheid, weder uitwendig, maar van de linker zijde, en min of meer over-zijde liggende. (In het *profil*).

A, Het linker wandbeen.

B, Een gedeelte van het regter wandbeen.

C, Het voorhoofdsbeen, ter linker zijde.

D,

D, Een gedeelte van het voorhoofdsbeen, ter regter zijde.

E, Een kleen gedeelte van het agterhoofdsbeen.

a, De voorſte-bovenſte fontenel, ter linker zijde, welke door de misvorming aanmerklijk is ingetrokken, waardoor de naad, of zoom

b, veroorzaakt is, die aan de bovenzijde eene lijn dikte heeft.

c, c, c, c, De pijlnaad, wier afwijkingen hier zichtbaarer zijn, dan in pl: 1, afb: 1, lett: c, c, c, c.

d, d, De kroonnaad, ter linker zijde.

e, e, De winkelnaad.

f, De agterſte-bovenſte fontenel, welke zeer kleen is.

1, 1, 1, 1, De driehoek, welke uit de misvorming ontſprooten is: deszelfs uiteinden naar buiten, tusſchen 1, 1, zijn twee

duimen van malkander verwijderd.

2, 2, Het gedeelte van het wandbeen, waaraan de misvorming twee ſcheuren veroorzaakt heeft: de bovenſte rand van dit gedeelte, welken in deszelfs midden is uitgerand, overdekt dat gedeelte van de pijlnaad, waaraan denzelven beantwoord.

3, 3, De dikte van het bekkeneel, uit de bovenzijde van den kuil, hebbende een duim en zes lijnen uitgeſtrektheid.

Pl: II.

J
B
J
J
e
J
D
2
2
b
3
c
c
f
a
c
c
E
d
A
C
e
d
3

DERDE WAARNEMING.

Op den 13 Julij, 1789, des avonds ten half negen uuren, kwam mij de man van hetzelfde voorwerp mijner twee voorgaande waarnemingen verzoeken om met hem te gaan, ten einde zijne vrouw van haar derde kind te verlosfen, waarvan zij zich in baarensnood bevond.

Ik was zeer verwonderd zoodanig een verzoek te ontvangen; niet om dat ik geen be-

wustheid had, dat de vrouw zich weder zwanger bevond, als hebbende zulks toevallig verſtaan, maar om dat ik in de vaste verbeelding was, dat zij zich deze keer eens van eenen anderen Vroedmeester zoude bedienen, in de hoope, of die misſchien gelukkiger, dan ik, in de verlosſing, zoude ſlaagen: zoodanig eene keuze had ik nimmer ten kwaade kunnen duiden, als weetende dat men, vrij algemeen, de daaden van den mensch beoordeeld, zonder de omſtandigheden, waarin dezelven gepleegd zijn, in acht te nemen; maar nimmer had ik durven denken dat zij weder eene Vroedvrouw tot haaren bijſtand in derzelver verlosſing had aangenomen: naardien ik haar zoo ſtellig verzekerd had, dat zij nimmer door de werking der natuur konde verlosſen, hetwelk zij reeds tweemaal ondervond, en ik haar nadruklijk had aangeraaden, mij, of eenen anderen Vroedmeester, zoo dikwijls zij mogt zwanger worden, vroegtijdig daarvan kennis te geven,

ten

ten einde alle zoodanige voorzorgen in acht te nemen, welken in haare omſtandigheden noodzaaklijk waren.

Ik vroeg den man, waarom hij juist nu, terwijl zijne vrouw reeds in baarensnood was, zich bij mij vervoegde, om mijnen bijſtand te verzoeken: of zich dan niemant bij zijne vrouwe tegenwoordig bevond om haar te verlosſen? Hij verhaalde mij daarop, met zeer veel beſcheidenheid, dat zijne vrouw, tegen zijn genoegen, zich had laaten ompraaten om het deze keer weder te waagen eene vroedvrouw te gebruiken; onkundige lieden hadden haar op deze wijze aangeſproken: zij had mij, toen zij voor de tweede maal zwanger was, ter haarer hulpe in de verlosſing, aangenomen; zoo ſpoedig de arbeid begon was ik gehaald; weinige oogenblikken daarna was ik gekoomen; en daadlijk daarop had ik de verlosſing aangevangen; dezelve was niet minder ongemaklijk en ſmartlijk geweest dan

in het eerste geval, in hetwelk ik niet eerder geroepen werd, dan na dat de vroedvrouw het werk had opgegeven: zij zoude dierhalven niets verzuimen om eerst eene vroedvrouw te gebruiken, en, wanneer deze de verlossing niet konde bevorderen, daarna een Meester te doen haalen.

Dit verhaal hoorde ik met leedwezen aan, vreezende dat het kind weder niet zoude te redden zijn, welke vreeze verdubbeld werd toen de man 'er bijvoegde, dat zijne vrouw des morgens ten negen uuren de eerste baarenspijnen had begonnen te voelen; dat haar het water toen reeds was afgevloeid; en dat de vroedvrouw ten tien uuren gekoomen was, welke, na dat zij geen vordering ontdekte, in weerwil van eenen gunstigen arbeid, die in den namiddag ten vier uuren zeer hevig was geworden, en van tijd tot tijd had toegenomen, het werk eindelijk had opgegeven.

Daar

Daar men door onkunde gedwaald had, als niet in aanmerking genomen hebbende, dat 'er een natuurlijk gebrek in de beenderen, tot het bekken behoorende, aanweezig was, welk gebrek zich tegen den doortogt van het kind, met geweld, aankant, en nimmer te veranderen is, zoo besloot ik mijne hulp niet te weigeren, dewijl mij dezelve op eene vriendelijke wijze verzogt werd, en ik, aan de andere zijde, geen vrijheid voor mijzelf vond, om te vergeefs op mijnen bijstand te doen wagten, schoon ik 'er anders, in dit geval, eene gegronde reden voor meende te hebben, dewijl men mijn raad als veragt, en dien van onkundigen gevolgd had.

Ik ging dierhalven naar het huis der lijderesse, welke ik zeer afgemat bevond: ik onderzogt de pols, die zeer sterk was aangedaan, en een' hevigen baarensnood aanduidde, gelijk de vrouw ook onophoudelijke pijnen leed, en eene smartlijke persing onder-

 vond.

vond. Aan de vroedvrouwe vraagende hoedanig de aart van het geval was, kreeg ik van haar ten antwoord, dat het hoofd eene goede ligging had, maar dat 'er inwendig iets moest haperen, of dat anders, door zulk eenen hevigen arbeid, als de vrouw gevoelde, het kind reeds moest gebooren zijn: om welke reden zij om een' Vroedmeester verzogt had, temeer, daar zij voor het leven van het kind begon te vreezen, hetwelk zij kort voor mijne komst zich nog had voelen beweegen, hetgene mij door de moeder bevestigd werd. Ik plaatfte de vrouw op een kort bedde, hetwelk reeds in gereedheid was, en ik onderzogt de ligging van het kind.

Deszelfs hoofd bevond zich, ten meesten deele, over de fchaambeenderen, zoo dat ik veel moeite had om hetzelve met mijn' voorften vinger te bereiken: door denzelven zoo hoog mij mooglijk was over de fchaambeenderen te buigen, ontdekte ik het linker

ker oor, hetwelk aan het bovenſte gedeelte der genoemde beenderen beantwoordde; verder beſpeurde ik dat het aangezicht naar de regter, en het agterhoofd naar de linker zijde van het bekken was gerigt, waaruit ik konde afleiden dat de rug van het kind zich naar de linker, en deszelfs borst naar de regter zijde der moeder bevond.

Ik onderzogt voorloopig den buik der lijderesſe, welke weder aanmerklijk voor over hing, en in wiens linker zijde de baarmoeder lag, even als in het voorgaande geval. Zoo ſpoedig ik den buik eenigzins drukte gevoelde ik dat het kind zich in de baarmoeder bewoog, zoo, dat ik een zeker teken van deszelfs leven beſpeurde.

Ik beſloot dierhalven terſtond bij mijzelf, om de verlosſing door de Keizerlijke ſnede te bevorderen, daar 'er volſtrekt geen ander middel was om het kind te behouden, blijkens

kens de verbaazende moeite welke ik in de twee voorige gevallen ondervonden had, om het kind langs den natuurlijken weg af te leiden, daar het bekken tot zulk eenen graad, als ik getoond hebbe, misvormd was.

Dan, eer ik nog de lijderesse, nevens derzelver naastbestaanden, mijn oogmerk te kennen gaf, om haar niet vroeger dan volstrekt onvermijdelijk was in vreeze te brengen, dewijl 'er nog eenigen tijd verloopen moest eer ik tot de kunstbewerking konde overgaan, als niet in de mooglijkheid geweest hebbende om alles wat tot dezelve vereischt word, in voorraad, gereed te maaken, zoo verzogt ik, om mij van naspraak te bevrijden, een Geneesheer te roepen, ten einde denzelven van de omstandigheden berigt te geven, en hem mijn voornemen bekend te maaken.

De

De Heer COPPER, gewoon Geneesheer der lijderesfe kwam zeer fpoedig op mijn verzoek: ik gaf denzelven van de omftandigheden berigt, en maakte hem mijn voornemen bekend. Zijn Ed: keurde, volgens het berigt dat ik hem van de geftalte der vrouwe, en van den overigen toeftand gaf, de Keizerlijke fnede, met mij, onvermijdelijk; dan hij raadde mij, om alles wat mij als een verzuim van plicht konde toegerekend worden te ontgaan, den Hoogleeraar SANDIFORT raad te pleegen, en een behoorlijk berigt te geven van alles wat tot het geval, waarin ik mij bevond, betrekking had, welke raadpleeging ik zelf billijk oordeelde: waarom ik mij zonder verwijl aan het huis van dien Hoogleeraar vervoegde, en denzelven een naauwkeurig verflag van de omftandigheden gaf, waarop zijn H: Gel: mijn voornemen om de Keizerlijke fnede uit te oeffenen, tot mijn genoegen, goedkeurde, na mij met deszelfs wijzen raad, aangaande de kunstbewerking zelve, vereerd te hebben.

We-

Weder aan het huis der lijderesſe gekoomen zijnde, gaf ik eerst derzelver man en moeder mijn oogmerk te kennen. De man, van de noodzaaklijkheid der kunstbewerking zich, door reden, laatende overtuigen, gaf mij, voor zich, vrijheid om mijn voornemen uit te voeren; doch de moeder der lijderesſe ging naar het vertrek waar haare dogter zich bevond, zonder mij haare toeſtemming te geven. Ik volgde haar, en vond de lijderesſe in eene gemaatigde gemoedsgeſteldheid: deze oogenblikken tebaat nemende, begon ik, zoo voorzichtig mij mooglijk was, haar derzelver gevaar, en dat van haar kind voor te ſtellen, waarop ik oogenbliklijk liet volgen, dat 'er echter nog een middel was om haar, en haar kind te behouden. Zij vroeg mij vuurig welk een middel ik bedoelde; waarop ik haar, met een gerust gelaat, de Keizerlijke ſnede voordroeg, welke ik in een gunſtig daglicht ſtelde. Zij zweeg — doch een der omſtanders ſloeg mij voor, hetwelk misſchien de daadlijke toeſtemming

ming der lijderesſe wederhield, om het kind, even als in de twee voorige gevallen geſchied was, af te haalen, mij verzekerende geen verwijt te vreezen te hebben, wanneer ik het kind niet konde behouden; Reden en Godsdienst verklaarden zich tegen dien voorſlag, en niemand twijffelt of ik 'er aan voldeed. Men bleef ſterk aanhouden om tot de verlosſing, op zoodanig eene wijze, over te gaan, zeggende, om 'er mij toe over te haalen, dat het kind waarſchijnlijk reeds dood was, naardien de vrouw nu in eenigen tijd geen leven had gevoeld, hetgene door deze dan ook werd toegeſtemd. Op dit gezegde vond ik mij verplicht om zelf te moeten onderzoeken of het kind waarlijk geſtorven was: ten dien einde ontblootte ik mijnen linker arm, om, wanneer ik het kind dood bevond, de verlosſing daadlijk te ondernemen; maar zoo rasch ik den linker arm van het kind bereikt, en denzelven met twee vingeren omvat had, zoo ſpoedig trok het kind deszelfs arm na zich,

en

en ik even rasch mijne hand naar buiten, verklaarende dat het kind zeer zeker leefde, ſchoon de vrouw zulks niet gevoelde, hetwelk mooglijk was, doordien de vrugt, zeer veel door den arbeid geleden hebbende, misſchien verzwakte, en 'er dierhalven ſpoedig tot de kunstbewerking moest beſlooten worden, of dat men een ander, tot het doen der verlosſing, in mijne plaats moest verkiezen. Men bleef even weigerig als tevooren, waarom ik ten laatſte mijn afſcheid nam, met voornemen om te vertrekken; dan, reeds in het voorhuis zijnde, riep men mij terug, en de lijderesſe bewilligde eindelijk in mijnen voorſlag.

Ik had reeds beſlooten, indien men tot het verrigten der kunstbewerking toeſtemde, om den Heer Baate, dezer ſtads Heelmeester, tot hulp te verzoeken: die Heer bewilligde in mijn verzoek, en nam zijn' oudſten leerling, M. Houwer, tot handreiker, met zich.

Wij

Wij maakten het verband in gereedheid, bestaande eenvouwig in drooge wieken, twee vierkante drukdoeken, en een windsel van eene halve elle breedte, en omtrent drie ellen lengte; Alles wat wij tot de kunstbewerking zelven noodig oordeelden, bestond in een gewoon snijmes (*Bistorie*), en in een sleufsonde; als mede in twee kromme naalden, met zijde draaden voorzien, om de te maakene wonde in de bekleedsels van den buik vervolgens weder saam te hegten; nog hadden wij een kleen slagadertangetjen, en een spons in gereedheid, om, in geval van noodzaaklijkheid, geduurende de kunstbewerking, te gebruiken.

De lijderesse reeds behoorlijk geplaatst zijnde, en niet noodig oordeelende om de pis af te tappen, dewijl de blaas niet was opgezet, en naardien de vrouw nog kort te vooren haar water had geloost, zoo gingen wij daadlijk tot het verrigten der kunstbewerking over.

Ik hebbe reeds gezegt, dat de baarmoeder zich in de linker zijde van den buik bevond: dêze zijde was dierhalven de plaats alwaar de opening gemaakt moest worden, temeer, daar 'er geene tekenen waren welken aantoonden, dat de nageboorte aan dat gedeelte der baarmoeder was vastgehegt, hetwelk aan deze zijde van den buik overeenſtemde. De eigenlijke plaats welke ik verkoos om 'er de opening in te maaken was de Regte buikſpier ter linker zijde, en, meer bepaald, in omtrent het derde-deel van derzelver breedte, van de Witte ſtreep afgerekend: deze plaats gekoozen hebbende, trok ik een lijn van agt duimen lengte, regt nederdaalende, ter zijde, en van de hoogte van den Navel. Gereed zijnde om de inſnijding te doen, verzogt ik den Heere Baate dat hij den buik der lijderesſe ter regter zijde zoude onderſteunen, en tegelijk eenigzins naar de linker zijde wilde overdrukken. Ik begon daarop de inſnijding aan de beneden zijde van de ge-

trok-

trokken lijn, de huid en het vetvlies in ééne ſnede verdeelende, welke ſnede ik de geheele lengte der lijn vervolgde. De regte buikſpier vertoonde zich nu aan onze oogen: in het midden van de reeds in de bekleedſels gemaakte wonde begon ik de inſnijding in die ſpier zelve te doen, eene opening van omtrent een duim lengte maakende, en bij poozen ſnijdende tot ik het buikvlies ontdekte; hierin maakte ik, op eene voorzichtige wijze, eerst ſlechts eene kleene opening, in welke ik de ſleufſonde voerde, langs welke ik de inſnijding in het buikvlies en in de regte ſpier vervorderde, ſnijdende, van binnen naar buiten, eerst naar beneden en vervolgens naar boven, tot dat de opening in die deelen, met die der bekleedſels overeenſtemde.

De baarmoeder, zich thans bloot aan onze oogen vertoonende, vergunde mij dierhalven om de opening in dezelve te maaken, te meer, daar de reeds gemaakte opening, wier

lippen zich behoorlijk van elkander verwijderd hadden, geen bloeding van aanbelang veroorzaakte, en geen uittogt toeliet aan eenig deel, hetwelk in den onderbuik besloten is.

Ik begon dan de infnijding in de baarmoeder zelve, in eene gelijke rigting met die, welke ik omtrent de infnijding in de bekleedfels had in acht genomen, zoo nogthans dat ik zeer omzichtig tewerk ging, ten einde niet eenig deel van het kind te kwetfen. De voorfte wand der baarmoeder had, naar gisfing, bijnaar een duim dikte, welke dikte mij niet buitengewoon toefcheen, zoo rasch ik bemerkte dat de nageboorte juist aan dat deel der baarmoeder was ingeplant, waarin ik de opening maakte: ik vervorderde mijne infnijding echter tot die lengte welke ik mij had voorgefteld, zorg dragende om, zoo veel mij mooglijk was, de nageboorte niet te beleedigen, welke mij thans, in plaats van eene

fon-

ſonde, of in die van eenen vinger, als ten geleide ſtrekte om de ſnede te verrigten. De bloeding, van geene de minſte aanmerking zijnde, bood aan de verdere bewerking geenen tegenſtand, zoo, dat ik de nageboorte rondsom de opening langzaam konde los maaken, waardoor mede geen vloed veroorzaakt werd. Zoo ſpoedig ik mijn hand in de baarmoeder bragt, bevond ik mij in de gunſtige gelegenheid om daadlijk de beide voeten van het kind te kunnen omvatten: ik bragt dezelve daarop daadlijk naar buiten: het overige gedeelte van den romp, de armen daaronder begrepen, volgde vrij gemaklijk, niet tegenſtaande de baarmoeder zich ſterk begon ſaam te trekken; dan, zoo rasch was het lighaam van het kind niet geboren, terwijl deszelfs hoofd zich nog in de baarmoeder bevond, of even ſpoedig trok zich dit ingewand zoodanig ſaamen, dat de daarin gemaakte opening bijnaar tot de helft van derzelver uitgeſtrektheid verminderde, waardoor

een ſterk beletſel aan den doortogt van het hoofd veroorzaakt wierd: om welke reden ik wel durve aanraaden om de opening liever negen of tien, dan, gelijk veelen, onder anderen SMELLIE, voorſchrijven, zes of zeven duimen lang te maaken, dewijl de inkrimping der wonde in de baarmoeder meest altijd plaats zal hebben, naar maate dit ingewand leedig word, en men nooit te vooren over de juiste grootte van het kind kan oordeelen, hetwelk door die opening moet worden afgeleid. Ik poogde echter, zonder de opening nog te vergrooten, het hoofd af te haalen, maar de baarmoeder zelve kwam, door de opening der bekleedſels, voor een groot deel naar buiten, welke de Heer BAATE aanſtonds weder naar binnen drukte; dierhalven was ik genoodzaakt om de wonde een duim te vergrooten, hetwelk ik aan de beneden-, maar vooral aan de boven-zijde volbragt; een kleen gedeelte van den darm vertoonde zich nu aan den bo-

ven-

venſten hoek der opening: mijn kunstvriend zorgde voor de verdere uitzakking van denzelven, en ik vond mij thans in de gelegenheid om, ter volbrenging van de verlosſing, het hoofd van het kind uit de baarmoeder af te leiden, waarop de nageboorte, eer ik in de mooglijkheid was om de navelſtreng af te binden, door de oogenbliklijke ſaamentrekking der baarmoeder, als vanzelf, werd uitgeworpen.

De wonde in de baarmoeder behield, daadlijk na de verlosſing, naar gisſing, naauwlijks twee duimen lengte: een groot gedeelte van den darm en van het net vertoonde zich nu aan de opening van den buik, hetgene wij, met een zachte ſpons, een weinig afvaagden, en weder naar binnen bragten, daar 'er geene verdere reiniging noodig was, om dat 'er geen bloed van aanbelang was uitgeſtort, waarom wij ook niet noodig vonden, om, aan de beneden zijde der wonde, een

ſtrookjen uitgeraafeld linnen, als naar gewoonte, in den buik te brengen, ten einde langs hetzelve de ontlasting van het uitgeſtorte bloed te bevorderen. De Heer BAATE, en deszelfs leerling, voegden de lippen der wonde ſaamen, terwijl ik twee hegtingen deed om dezelven tot elkander te houden, in welke hegtingen, *tusſchen-geknoopte* genaamd, ik niet alleen de bekleedſels en het ſpiergedeelte, maar zelfs het buikvlies beſloot, mijne naalden zoo verre van de randen der opening als eenigzins beſtaan konde invoerende, ten einde de uitſcheuring der hegtingen, zoo veel mooglijk, voor te koomen. Hierop verbonden wij de wonde met droog plukſel, en twee vierkante drukdoeken, welk verband wij met een breed windſel, middenmaatig geſloten, bevestigden; waarna wij de lijderesſe in haar bed bezorgden, haar eenigzins op de zijde der wonde doende overliggen. Zij had zich, geduurende de kunstbewerking, die omtrent agt

mi-

minuuten duurde, bij uitnemendheid bedaard gedragen, en bevond zich na de verlosſing in eenen redelijken toeſtand.

Het kind, van het mannelijk geſlacht zijnde, was onbeſchadigd, en wel geſchapen, zijnde twee en twintig duimen lang, terwijl de dwarsſche middenlijn van deszelfs hoofd drie en drie-vierde duimen, en de langwerpige middenlijn van hetzelve vier en een halven duim uitgeſtrektheid had. Het kind leefde bij deszelfs geboorte, doch het ſtierf, tot ons leedwezen, weinige oogenblikken daarna, waarover zich niemand kan verwonderen, wanneer men de omſtandigheden overweegt, welken voor mijne komst aanweezig waren: immers, welk een geweld had de langduurige, hevige en vrugtlooze arbeid der moeder, op het kind veroorzaakt! Hoe waarſchijnlijk is het, dat de vrugt daardoor in eene met ſtuipen vermengde bezwijming verviel, waarin dezelve kort na de ge-

boorte ſtierf, en waarvan de blaauwe vlekken, die zich daags na de verloſſing aan verſcheiden deelen van het kind vertoonden, genoegzaame bewijzen opleverden! Hoe het zij, indien ik vroeger geroepen was geworden hadden wij waarſchijnlijk het kind behouden, want alle tekenen van een gezond, en ſterk geſtel vereenigden zich in hetzelve, om dit vertrouwen te bevestigen; dan, wij hadden onzen plicht volbragt, en genoten, aan de andere zijde, het genoegen dat de moeder tot hiertoe gered was, en dat haare verloſſing door de Keizerlijke ſnede, volgens haar eigen getuigenis, haar oneindig minder ſmarten, dan haare voorige verloſſingen, veroorzaakt had: als zijnde zij thans in minder tijd, en met veel minder moeite van haare vrugt verlost, die zij, daar teboven, tot haar en ons genoegen, verzekerde, te hebben zien leven, toen ik dezelve uit haaren buik afhaalde en aan een der omſtanders overgaf: een bewijs voorzeker dat de lijdereſſe met

zeer

zeer veel ſtandvastigheid de kunstbewerking had ondergaan, en zich volkoomen bij haare zinnen bevond.

Wij ſchreven de verloste vrouw eene verzachtende amandeldrank voor, dewijl wij geene daadlijk rustverwekkende, of pijnſtillende middelen noodig oordeelden, uit hoofde van de kalme geſteldheid waarin wij de vrouw bevonden. Wij vermaanden haar zich voorzichtig te gedragen, en geboden aan de omſtanders alles te vermijden wat de rust konde verſtooren, waar op wij wel te vreede vertrokken.

Des morgens, 14 Julij, ten 8 uuren, werd mij berigt, dat de lijderesſe ſterk uit de wonde vloeide, waarom men mij verzogt ten

ſpoedigſte bij haar te koomen: bij mijne komst bevond ik de bloeding van geen, of van weinig aanbelang, zoo dat ik niet noodig oordeelde iets te verrigten; ik vermaande de vrouw, en derzelver naastbeſtaanden, zich ten volle gerust te houden, hun te kennen gevende dat eene maatige vloed uit de wonde nuttig, zelfs noodzaaklijk was. De lijderesſe had in den nacht niets gerust; de pols was echter vrij bedaard, en de pijn in de wonde zeer draaglijk. Wij haar geboden hebbende geene beweeging te maaken, had zij zich diergehalven niet durven verroeren om zich van de pis te ontlasten: ik raadde haar om zulks in den beginne in een doek te doen; op deze wijze ontlastede zij, zonder hinder, eene maatige hoeveelheid pis, en vervolgde hier mede op die wijze, geduurende eenige dagen: terwijl zij zich daarna eenige reizen, eveneens, van de drekſtoffen ontdeed.

Tegen den middag. De pols maatig zacht; de pijn lijdelijk; de kraamzuiveringen begonnen zich langs den natuurlijken weg te openbaaren. De Geneesheer COPPER had de lijderesſe in den morgen bezogt; ons voorſchrift van een amandeldrank goedgekeurd, en het volgende voorgeſchreven:

℞ *Hord: mund: ad crep: coct:* ℥ i ß.
Sem: cucumer: ℥ i.
——- *pap: alb: dr:* iij.
Cum: aq: dec: hord: f: Emulſ: ℥ xij.
adde *Aq: naph:* ℥ i ß.
—— *cinamom:* ℥ ß.
Sijr: alth: f: ℥ i.
m.

Om de ſpanning en ontſteking van den buik, ware het mooglijk voor te koomen, ſchreef ik het volgende afkookſel voor:

℞

℞ *Flor: ſamb:*

—— *chamom:* aa M ij.

Inf: in aq: comm: coll: ℥ xx.

adde *Vin: alb:* ℥ viij.

m.

om daar mede den buik geduurig bevogtigd te houden.

Tegen den avond bevond zich de vrouw in denzelfden toeſtand. Ik deed eene inſpuiting in de ſchede met een zacht afkookſel van *Flor: Samb:* waarbij ik een weinig gemeene honig voegde: met deze inſpuiting bleef ik, driemaal daags, eenigen tijd aanhouden, eensdeels om den vloed der kraamzuiveringen, langs den natuurlijken weg, te begunſtigen, en, aan de andere zijde, om de baarmoeder inwendig voor ontſteking te behoeden.

Woensdag morgen. De lijderesſe had maatig geſlaapen, echter was de pols wat

meer

meer opgezet, en de pijn in de wonde iets aanmerklijker dan den dag te vooren: zij had geduurige oprispingen; ſomtijds braakte zij; hiervan de ſneller beweeging in de pols en de meerdere pijn in de wonden, uit welke laatſte de kraamzuiveringen, als mede langs den natuurlijken weg, naar behooren vloeiden: terwijl de borsten reeds begonnen op te zetten. Wij maakten het verband voor de eerſte maal los, en bevonden de wonde in eenen volmaakten toeſtand: de hegtingen waren in eenen goeden ſtaat, en de randen der wonde gelijk en effen. De buik was zeer zacht, zonder ontſteking, en gematigd warm: wij hadden dierhalven niets te verrigten dan het verband eenvouwig te ververſchen; wij bevogtigden de wieken met wat *Mell: Roſar:*, en de drukdoeken met het genoemde afkookſel: terwijl de Geneesheer het volgende voorſchreef:

℞ *Sem: cucumer:* ℥ ij.
Hord: mund: ad crep: coct: ℥ ß.
Cum aq: dec: hord: f: Emulſ: ℥ xii.
adde Nitr: depurat: dr: i.
Aq: naph: ℥ ij.
Sijr: alth: f: ℥ i.
m.

In den middag. De pols vrij hard, echter geſtadig; de wonde zeer pijnelijk; de braakingen meerder van aanbelang, waardoor een gal- en ſlijm-achtige ſtoffe ontlast werd: 'er werd weinig pis geloost. Ik vreesde of ſomtijds die braakingen mogten veroorzaakt worden, door de beknelling van een gedeelte van den darm, hetwelk, na de hegting van den buik, in de wonde der baarmoeder konde geſchooten zijn, hetgene na de verrigting der Keizerlijke ſnede niet onmooglijk is, en waarvan voorbeelden bekend zijn. Deze vrees werd des avonds vergroot, wanneer wij de pols nog meer opgezet bevonden; de lijde-

resſe klaagde van hevige pijn in den buik; welke, door de braakingen die geduurig vermeerderden, en ſterker werden, ſteeds in hevigheid toenam. De Heer COPPER vond noodig voor te ſchrijven:

℞ *Aq: cort: aurant:* ℥ vi.
Tinct: ſuccin: dr: ij.
Liq: anod: m: H: dr: ß.
Sal: ſedativ: Homb: gr: xv.
Sijr: ſtœchad: ℥ i.
m.

terwijl wij eenpaarig goedvonden eene inſpuiting in den aars te verrigten, waarop weinig, of geen afgang volgde: ik gaf order om den buik onophoudelijk vogtig, en tevens warm te houden.

Donderdag. In den nacht was 'er eene goede ontlasting gevolgd; de vrouw had ook een maatige hoeveelheid pis geloost, en had daarop vrij wel geſlaapen. De braakingen hiel-

hielden, tot mijne blijdschap, bijnaar geheel op; de pols bleef niettemin zeer opgezet, schoon de pijn in de wonde iets minder was, welke zich echter des avonds weder verhief, en zich dieper in den buik deed gevoelen, waarom ik weder eene inspuiting als daags te vooren noodig vond aan te wenden, welke kort daarop afgang verwekte. De borsten begonnen meer en meer te zwellen, zelfs te vloeijen, welke vloed wij den vrijen loop vergunden, alleen een verzachtende pap op de borsten aanleggende. De Geneesheer had den voorigen drank, met eenige verandering vernieuwd, welke de braakingen van tijd tot tijd deed bedaären en verminderen.

Vrijdag. De vrouw had verkwikkelijk gerust. De braakingen hielden geheel op. De pijn was lijdelijk. De kraamzuiveringen vloeiden naar behooren, langs den natuurlijken weg, en de toevloed van het zog begon reeds te verminderen. Wij maakten het verband

band voor de tweede maal los, en bevonden den buik zonder ontfteking, en zeer zacht, fchoon denzelven aanmerklijk was opgezet. De wonde was in eenen zeer goeden ftaat; derzelver onderfte omtrek liet eene geringe opening toe, waardoor zich het uitgeftortte bloed binnen den buik, dat zeer weinig was, vanzelf ontlastte. Uit dit laatfte ziet men, dat de natuur geen geleide noodig heeft, wanneer derzelver werking door geen toevallige omftandigheden belemmerd word: dit hadden wij in acht genomen, en dierhalven geen ftrookjen uitgeraafeld linnen in de wonde gebragt, om de gemeenfchap van buiten, met het inwendige van den buik te bevorderen: immers, een wonde van negen duimen lengte zal zich in de eerfte dagen zoo naauw niet faamenvoegen, dat zij den uittogt van eenige vloeiftoffen beletten zoude? Ook in dit geval kan een vreemd lighaam, hoedanig ook een ftrookjen linnen is, nadeel verwekken, in plaats van voordeel toe te brengen. Wij

verbonden weder even eenvouwig als de eerste maal, en oordeelden niet langer noodig eene inspuiting in de schede te doen.

De vrees, welke de braakingen mij aangebragt hadden, was nu geheel verdweenen: zeer waarschijnlijk waren dezelven nergens anders door veroorzaakt, dan door de verplaatsing der ingewanden van den buik, welke verplaatsing onmooglijk in dit geval te vermijden is; in dit denkbeeld werden wij in het vervolg nog meer bevestigd, doordien wij naderhand geene braakingen meer bespeurden.

Zaturdag. De vrouw was vrolijk en welgemoed. De natuur volgde thans in alles derzelver gewoonen loop.

Zondag. Wij verbonden voor de derdemaal: de buik was aanmerklijk geslonken; uit de wonde werd geen vogt meer ontlast; de

lippen derzelve waren digt aan elkander, maar de randen waren eenigzins naar binnen omgekruld, waarom wij affpraken, bij een volgend verband, een der hegtingen los te maaken.

De vrouw verlangde naar meerder voedfel, als hebbende nog niets anders dan des morgens een dunne boterham met anijsfuiker, des middags rijst, en des avonds zoete melk met befchuit gebruikt: wij vonden echter goed om haar denzelfden leefregel nog een paar dagen te doen houden.

Den 21ften. Wij namen volgens affpraak de onderfte hegting weg, in wier plaats wij een kleefplaaster aanleiden. De wonde was zeer zuiver, en de buik nog aanmerklijker geflonken. De vrouw werd geen hinder van het zog meer gewaar. Wij verbonden geheel droog, en gaven order om met de bevogtiging op te houden.

De lijderesſe verzogt al weder om voedſel: de Heer COPPER ſtond haar toe een zachte hoenderſoupe, en des morgens een weinig ſpaanſche wijn met een beſchuit te gebruiken, waarover zij zeer verblijd was.

Den 22ſten. De vrouw toonde inwendig gezond te wezen; want, zij had niet alleen eene goede hoeveelheid van de genoemde ſoupe, maar ook het vleesch zelf gebruikt; zulks openbaarde zich ook wel rasch: want de pols was meer opgezet, zoo dat de koorts meerder was dan 'er zich eenige dagen te vooren ontdekt had; wij verboden haar dan ook dezen dag van haare ſoupe te gebruiken, verwijzende haar weder tot rijst en melk.

Wij maakten nu ook het verband weder los, of ſomtijds, na de wegneming van de eene hegting, de lippen der wonde van elkander mogten geweken zijn; maar alles was

in eenen zeer goeden ſtaat, zelfs was de omkrulling van de huid minder. Wij bevonden de bovenzijde der wonde genoegzaam digt te zijn; ja wij durfden beſluiten dat de wonde in het ſpiergedeelte reeds volkoomen geneezen was.

Wij oordeelden dat de omkrulling der huid door de hegtingen was veroorzaakt, om dat ik de ſteeken ten minſte een duim van de randen der wonde gedaan had, uit voorzorg om de hegtingen niet te doen uitſcheuren; wij werden in deze ſtelling bevestigd, doordien de omkrulling aan de bovenzijde der wonde, na het wegnemen van de bovenſte hegting, veel verminderd was: wij namen dan ook de andere hegting weg, leiden een kleefplaaster in derzelver plaats, en verbonden als naar gewoonte.

Schoon de omkrulling van de randen der wonde, vooral wanneer de ſteeken verre van

dezelven gerigt zijn, een weezenlijk nadeel der hegtingen is, raade ik nogthans aan om dezelven nimmer, na de Keizerlijke ſnede, te verwerpen, dewijl derzelver voordeelen tegen het genoemde nadeel niet alleen aanmerklijk opweegen, maar het tevens onmooglijk is, dat de lippen der wonde, vooral wanneer die in de lengte beſtaat, zich niet zoodanig van elkander zouden verwijderen, dat dezelven niet gemaklijk door kleefplaasters tot elkander gevoegd, en in dien ſtaat gehouden kunnen worden; maar al konden zij op deze wijze aleens vereenigd worden, dan loopt men toch altijd gevaar van de wonde, door hoesten, braaken, en diergelijke toevallen, te zien open bersten, waarvan een ieder de nadeelige gevolgen gemaklijk kan beſeffen.

Het is waar dat de hegtingen zelven ſomtijds zijn uitgeſcheurd, waardoor dan ook de wonde open berstte, en een aanmerklijk na-

deel aan de geneezing werd toegebragt; maar dit zal niet ligt gefchieden, wanneer men de fteeken verre genoeg van de lippen der wonde rigt, en fpoedig genoeg weg neemt, zoo rasch men bemerkt dat de uitfcheuring begint, en het ook niet noodig is om de hegtingen langer dan eenige dagen te bewaaren, temeer, daar men door eene fpoedige wegneming van dezelven, de omkrulling der randen of voorkoomt, of, reeds plaats hebbende, voor te groote omkrulling beveiligt.

Den 23ften. De vrouw was nu weder zonder koorts, had wel gerust, enz. Wij ftonden haar, onder bepaling van maatigheid, weder toe hoenderfoupe te gebruiken. Zij had des avonds te vooren aanmerklijken ftoelgang gehad, waarfchijnlijk door het gebruik van wat fap van aalbesfen: de Geneesheer had toen voorgefchreven:

℞ *Aq: ſt: ſl: Rhæados.* ℥ x.
Gum: arabic: dr: ij.
Ol: amijgd: dulc: rec: dr: iij.
Sijr: pap: alb: ℥ i.
m.

De gevolgen van dien afgang waren niet nadeelig; ik zoude zelfs gelooven dat deze ontlasting van veel nuttigheid voor de lijderesſe was, als hebbende zij, daags te vooren, haar maag, door ſoupe en hoendervleesch, aanmerklijk overlaaden, hetwelk voor haar van kwaade gevolgen had kunnen wezen, welken nu, door eene gunſtige ſchikking der natuur, werden voorgekoomen.

Den 24ſten. Wij maakten het verband weder los: de wonde was thans tot op drie duimen na digt, van boven af gerekend: de omkrulling van de lippen der wonde aan de onderzijde, was wel iets minder, maar vertraag-

traagde echter de geneezing in de bekleed-
ſelen.

De vrouw was nu als geen lijderesſe meer aan te merken, bevindende zich volmaakt gezond: echter bleven wij ſteeds een waakend oog op haar houden, en vermaanden haar zich in alles voorzichtig te gedragen, om zich geen ongevallen te veroorzaaken.

De wonde was, drie weeken na de kunstbewerking, bijnaar geheel digt, uitgezonderd een kleen gedeelte aan de onderzijde, alwaar het vleesch wat ſponsachtig was uitgegroeid, hetwelk wij met *Alum: ust:* deeden wegbijten, waarop de volkoomene geneezing volgde.

Het lidteken is niet langer dan vier duimen: hetzelve heeft geene de minſte ongelijkheden, en vertoont eene gelijkvormige lijn, welke aan de beneden zijde iets breeder is dan aan het overige van derzelver uitge-

ſtrektheid. De ſteeken der hegtingen verwekten geenen tegenſtand, hoe genaamd, tegen derzelver geneezing: de lidtekens derzelven zijn naauwlijks zichtbaar, en zullen waarſchijnlijk, door den tijd, geheel verdwijnen.

Wij hebben de vrouw aangeraaden, de ſchortband, welke wij voor haar vervaardigd hadden, nog eenigen tijd te blijven dragen; en een vierdubbelde drukdoek op het lidteken aan te leggen, en dus alle voorzorg te gebruiken, ten einde door nadeelige ſchuuringen, of eenig uitwendig geweld, het lidteken niet te beledigen.

Zij deed op den 9 Augustus, en dierhalven den 27ſten dag na derzelver verlosſing, in den ochtend-Godsdienst, haaren kerkgang, in eenen volmaakten welſtand: in den namiddag deed zij eene wandeling van bijnaar twee uuren lang, zonder eenige vermoejing,

of

of hinder aan den buik te gevoelen. Agt dagen vroeger konde zij reeds als geheel herſteld gerekend worden, maar wij verkoozen haar liever wat langer als eene zieke aan te merken, dan haar tevroeg, als eene gezonde, aan zichzelve over te laaten.

Ziet daar, Land- en Kunst-genooten! ziet daar drie gevallen U meedegedeeld, welken, mijns bedunkens, uwe opmerking dubbel waerdig zijn. Ziet daar, in het bijzonder, weder het gelukkig gevolg der Keizerlijke ſnede, welke zoo dikwijls als een moorddaadig hulpmiddel is aangemerkt, daar zij integendeel als eene heilzaame kunstbewerking, ik durve wel zeggen, in veele gevallen, te omhelzen is. Ik zoude buiten mijn beſtek treden, indien ik de voordeelen van dezelve hier wilde verbreiden: ik vergenoege mij dierhalven, met, door deze laatſte waarneming, een nieuw bewijs op te leveren, dat de Keizerlijke ſnede niet doodlijk is; dat zij zelfs aan minder

der gevaaren is onderworpen, dan zulke ſoorten van verlosſingen, welken het onderwerp mijner twee eerſte waarnemingen uitmaaken; en dat de geneezing der wonde, welke uit deze kunstbewerking ontſtaat, zoo eenvouwig kan worden ingerigt, als alle versſche wonden vereisſchen, waarbij geene omſtandigheden gepaard gaan, welken de geneeswijze omſlagtig maaken.

Hier mede zoude ik kunnen eindigen; dan, mijn hart zoude niet voldaan zijn, indien ik den Heere BAATE, mijn medebroeder in de Heelkunde, hier niet in het openbaar bedankte voor den getrouwen bijſtand, welken hij mij, geheel belangloos, geduurende de kunstbewerking van de Keizerlijke ſnede, en na dezelve, in de geneezing der wonde, bewezen heeft! Hieraan zal ik ſteeds met erkentenis gedenken, en, wanneer men mij met eenigen roem, wegens de gelukkige ſlaaging in deze kunstbe-

bewerking, begunstigt, dan komt een deel van denzelven aan dezen mijnen Kunstvriend toe! Hier erkenne ik tevens de kunde en vlijt van mijnen Vriend, den Geneesheer Copper, waardoor hij de herstelling van ons voorwerp, niet alleen in dit geval, maar ook in de twee eerste omstandigheden, zoo aanmerklijk begunstigd heeft!

Deze beide Heeren hadden geen ander oogmerk dan de Menschlievendheid te behartigen: zulks was ook mijn doel, en de Vriendschap tusschen ons hieldt ons eenpaarig beezig om ons doel te treffen, waarin wij zoo gelukkig slaagden! Hoe gelukkig is het niet wanneer Kunstgenooten tevens Vrienden zijn! Daardoor wordt de eer der kunst bevorderd — het algemeen belang boven eigenbaat geëerbiedigd, en de menschlievendheid aangekweekt! Genees- Heel- en Verlos-kundigen! het is onze plicht de ge-

zond-

zondheid en het leven van onzen evenmensch te beſchermen: teſaamengepaarde werkzaamheid — vriendſchaplijke verkeering, moet onze ſchoone kunst meer en meer volmaaken: welaan dan, vereenigen wij ons, met vermijding van wangunst en hoogmoed, ter bereiking van zulk een gewigtig als nuttig einde.

VIERDE WAARNEMING.

Behelzende eene verlosfing, door de natuur volbragt, niettegenftaande dat het aangezicht van het kind zich fchuins aanbood, in welk eenen ftaat zelfs het hoofd de bovenfte engte van het bekken der vrouwe geheel was doorgetrokken; briefswijze medegedeeld aan den Weledelen, zeer Geleerden Heere C. M. BUGGE VAN DEN BOGE, *Anat. Chir. & Art. Obft. Lector Honor.*, als mede Stads-Operateur, Heel- en Vroed-meester, te Haarlem; lid van het Genootfchap: *Ter bevordering van de Heelkunde*, te Amftel-dam; enz. (*).

VEEL-

(*) Dees Brief is afzonderlijk gedrukt, en te vinden in de *Algemeene Konst- en Letter-bode*, VI. *D. bl.* 98. en verv.

VEELGEACHT VRIEND EN KUNSTGENOOT!

De liefde tot de fchoone en weldaadige Verloskunde, welke mij zoo veele zoetigheden in dit leven fmaaken doet, heeft zich ook in Uwe ziel gevestigd; de lust om der burgerlijke Maatfchappijë nuttig te zijn, door in baarensnood liggende vrouwen, naast God, te verlosfen, maakt eene der hoofdtrekken van Uw edelmoedig character uit, en doet ook mijn hart deszelfs brandenden invloed gevoelen.

De Verloskunde van tijd tot tijd in meerdere volmaaktheid te zien toenemen, moet elken Menfchenvriend verblijden! Zij is haaren tegenwoordigen luister, ten grootften deele, aan getrouwe waarnemingen fchuldig, welken der wereld, door oordeelkundige mannen,

nen, zijn medegedeeld: wij allen, die deze voortreffelijke kunst uitoeffenen, moeten het voetspoor dier mannen drukken; onze waarnemingen elkander getrouw mededeelen, hetzij dan dat dezelven ter meerdere volmaaking der verschillende werkwijzen, tot die kunst betrekkelijk, of ter verkrijging van verdere kundigheden, aangaande de werking der natuur in den baarensnood, kunnen dienen.

Van dezen laatsten aart vinde ik mij thans in de gelegenheid, U een geval te kunnen mededeelen, welk, mijns bedunkens, onze bewondering verdient; maar nogthans geenen regel oplevert om 'er een algemeen gevolg uit te trekken.

Op den tienden van Lentemaand dezes jaars 1791., werd ik bij Jufvrouw H., binnen deze Stad woonachtig, geroepen, welke zich van haare derde zwangerheid in

baarensnood bevond. Bij haar gekomen zijnde, vond ik de vliezen, door het lamvliesvogt ſterk geſpannen, tot verre buiten de vrouwelijkheid genaderd, waardoor het mij onmooglijk was, om terſtond over de ligging van het kind te kunnen oordeelen. In hetzelfde oogenblik, waarin ik dit eerſte onderzoek deed, ontſtond 'er eene geweldige teſaamentrekking van de baarmoeder, waardoor de vliezen ſcheurden, en het hoofd des kinds, plotſelings, in de tusſchenruimte van het bekken der vrouwe voortgeſtuuwd werd.

Nu ontdekte ik, dat het aangezicht voorkwam, welk zich dus vertoonde, dat de kin aan de linker azijnmaat, of bolronde oppervlakte van de dijebeenſche geleding-holte, en het voorhoofd aan, of omtrent den knobbel van het regter zitbeen beantwoordde; terwijl de neus van het kind bijna met het middenpunt van het bekken der vrouwe overeenſtemde. De-

Deze ongunstige ligging ontdekt hebbende, zond ik terstond iemand naar mijn huis om de tang te haalen; mij geenzins bedenkende, of ik mij, in dit geval, al of niet van dit werktuig zou bedienen: want nergens hebbe ik het voorschrift gevonden, om de verlossing aan de natuur over te laaten, wanneer het aangezicht voorkomt; en ik durve stellen, dat van de duizend, ja van nog meer zulke gevallen, zich niet één door de werking der natuur zal redden: immers, geduurende mijn driejaarig verblijf in Parijs, alwaar daaglijks verscheiden gevallen, van allerleien aart, worden aangetroffen, zoo min als in mijne practijk, hebbe ik ooit eene verlossing van deze soort, buiten het gebruik der tang, zien volbrengen. Dit echter heeft thans plaats gehad, en zie hier hoedanig zich zulks heeft toegedragen.

Kort nadat het hoofd, op de gemelde wij-

ze, in het kleine bekken was gedaald, volgde de eene wee op de andere, zonder dat het hoofd, offchoon de vlaagen zeer hevig waren, in het minfte van plaats veranderde: intusfchen beproefde ik, door eenige vingeren in de fchede te brengen, of ik het aangezicht opwaards konde voeren, ten einde daardoor de kin naar de borst terug te leiden, en het agterhoofd, welk tegen den regterzijdelijken rand van de bovenfte engte aangedrukt was, te doen daalen; dan, welk oogmerk ik in geenen deele konde bereiken. Ik maakte mij dierhalven gereed om de tang, welke ik nu bekomen had, aan te wenden, wanneer 'er eene, bij uitftek hevige, wee ontftond, waardoor het hoofd, met geweld voortgeftuuwd wordende, de volgende wending onderging: hetgene anders in de natuurlijkfte verlosfing omtrent het agterhoofd plaats heeft, gefchiedde nu met opzicht tot de kin, en zoo omgekeerd: want, terwijl

het

het agterhoofd zich meer en meer boog naar den rug des kinds, even zoo als de kin zich, in den laatſten tijd der verlosſing, naar de borst begeeft, week de kin verder van dit laatstgenoemd deel af, en begaf zich onder de ſchaambeenderen; terwijl het hoofd zelf, op zijnen ſpil draaiende, omtrent een vierde gedeelte van eenen kring beſchreef. Deze wonderlijke werking beſpeurende, beſloot ik, af te wagten wat de volgende vlaag zoude teweeg brengen: en indedaad, de kin begaf zich tusſchen den boog der gemelde beenderen; draaide om denzelven gelijk als een rad om deszelfs as, hetgene anders het agterhoofd verrigt; het aangezicht vertoonde zich naar buiten; het voorhoofd werd gebooren; nu werd de kruin het aangezicht, en het agterhoofd de kin, (indien ik mij dus eens mag uitdrukken,) terwijl deze beide deelen, naamlijk de kruin en het agterhoofd, een gedeelte van eenen kring voorbij het heiligbeen

beſchrijvende, even zoo als anders de kin en het aangezicht doen, zich beurtswijze buiten de vrouwelijkheid vertoonden: wordende dus de vrouw door de enkele werking der natuur, van een welvarend zoontje, verlost, welk echter het teken van eene moeielijke geboorte droeg, naamlijk eene paarſche zwelling van het aangezicht, die nogthans ſchielijk verdween.

Deze waarneming geeft mij aanleiding tot het maaken der volgende aanmerkingen.

Door een buitengewoon groot bekken kan een kleen kind, bijna in allerleie rigtingen, uittogt vinden, indien de uitdrijvende krachten der baarmoeder in eene goede evenredigheid werken. Wanneer het bekken der vrouwe, welke het onderwerp dezer waarneming uitmaakt, bij uitſtek wijd, en het hoofd des kinds zeer kleen ware geweest,

zoude 'er in dit geval niets vallen op te merken welk bewondering zoude verdienen; maar het bekken was flechts van eene gewoone wijdte, en behoorde eerder tot de middenmaatige dan tot de groote bekkens; terwijl het hoofd van het kind eenen meer dan middenmaatigen omtrek had: zijnde hetzelve, van de kin tot aan den knobbel van het agterhoofdsbeen, ruim zeven duimen lang, en, van de eene tot de andere wandbeenfche verhevenheid, omtrent vier en een' halven duim breed. Behalven dit, het is de gunftige werking van de natuur, welke hier het meeste is te bewonderen, nadat het hoofd van het kind de gemelde ongunftige ligging had aangenomen: want, daar zij toevallig van haaren gewoonen loop, in het voortftuuwen van het hoofd in het kleene bekken, was afgeweeken, wist zij zich weder op eene ongewoone wijze te redden, en het hoofd die rigting te geven, om het echter, volgens den-

zelfden buitengewoonen loop, uittogt te doen vinden.

Ik houde mij genoegzaam verzekerd, dat het aangezicht niet oorſpronglijk met den ingang van het bekken overeenſtemde; maar dat hetzelve, in het tijdſtip van het berſten der vliezen, als met den vloed van het lamvliesvogt medegevoerd, toen eerst die ligging heeft aangenomen, waarvan ik mij het werktuiglijke dus voorſtelle: het hoofd, zich in de bovenſte engte van het bekken begeven hebbende, bevond zich, buiten twijffel, in die ligging, waarin het agterhoofd aan de regter heilig-darm-beenſche vereeniging, en het voorhoofd aan de linker azijnmaat beantwoordt; de baarmoeder, meestal, en ook in dit geval, naar de regterzijde overhellende, trok zich krachtdaadig teſaamen, en haare uitdrijvende krachten ſtrekten ten grootſten deele naar de linkerzijde, werwaards het aan-

ge-

gezicht van het kind was gekeerd; de vliezen ſcheurden, in het oogenblik eener geweldige teſaamentrekking van de baarmoeder; het lamvliesvogt vloeide ſtortend af, en zoude het hoofd met den ſtroom hebben medegevoerd, ware niet het agterhoofd aan den agterſten rand der bovenſte engte van het bekken tegengehouden; het voorhoofd vond ruimte; de kin verliet de borst, en dus daalde het aangezicht in de tusſchenruimte van het bekken.

In dien tijd, en op deze wijze, ontſtaan de meeste kwaade liggingen van het hoofd, zoo, (en dit is de leering welke ik uit het bovengemelde meene te kunnen afleiden,) zoo, zegge ik, dat zij veeltijds zijn voor te komen, wanneer men, bij het berſten der vliezen, vooral, indien de weeën ſterk zijn, en 'er eene aanmerklijke hoeveelheid van water in de vliezen beſloten is, zoo veel moog-

lijk,

lijk, zorg draagt, dat het hoofd niet plotſe-lings op den bodem van het bekken daalt; of, door dat deel, welk te ſchielijk vóór het ander zoude nederdaalen met het uiteinde van eenige vingeren, zoo lang tegen te houden, tot dat zij beide in eene gelijke rigting doortogt vinden: hetgene mij echter, in dit geval, volſtrekt onmooglijk was in acht te nemen, naardien mijne komst bij de vrouw, het berſten van den waterzak, en het nederdaalen van het aangezicht, bijna in één en hetzelfde oogenblik geſchiedde.

Zie daar, waerde Vriend! eene waarneming, welker mededeeling ik mij durve beloven niet onverſchillig door U te zullen worden aangenomen. God in de werkingen der natuur te verheerlijken behoord ſteeds onze geliefde beezigheid te wezen, vooral dan, wanneer men tevens zijne goedheid in die werkingen, bij de geboorte van den mensch, kan be-

won-

wonderen! Nimmer hebbe ik mij meer dan in het tegenwoordig geval daarin verlustigd: hiervan wilde ik U deelgenoot maaken; maak Gij 'er zulk een gebruik van als Gij nuttig keurt; maar nimmer moete het iemand verleiden: de kunst moet in alle foortgelijke gevallen datgene teweeg brengen, welk door het vermoogen der natuur niet dan bij uitftek zeldzaam kan gefchieden: want, *één voorbeeld van uitzondering op eenen algemeenen regel, geeft geene vrijheid om denzelven te verwerpen.*

Ik verzekere U van mijne voortduurende achting te Uwaards, en ben,

VEELGEACHT VRIEND EN KUNSTGENOOT!

Uw Dienaar en Vriend,

enz.

Leyden, den 18*den*
van Lentemaand, 1791.

VIJF-

VIJFDE WAARNEMING.

Wegens eene Keizerlijke ſnede, binnen de ſchede verrigt; medegedeeld in eenen brief aan den Weledelen, zeer Geleerden Heere G. J. VAN WY, Oud Heelmeester van het buiten Gasthuis, en Stads Operateur van den Steen, te Amſteldam; lid van verſcheiden geleerde Maatſchappijën, Lector in de Ontleed - Heel- en Verlos-kunde; als mede Stads Heel - en Vroed-meester, te Arnhem.

WAERDE KUNSTGENOOT EN VRIEND!

Wien konde ik met meerder recht, eene waarneming van eene, door mij, binnen de ſche-

fchede, verrigtte, Keizerlijke fnede, in het bijzonder, toewijden, dan aan U: daar Gij, voor zoo verre mij tot heden bewust is, in ons Land, de eerfte geweest zoudt zijn, welke, indien niet het geval, welk 'er U aanleiding toe zoude hebben gegeven, U een ander *inzicht* (*indicatio*) had voorgefchreven, die kunstbewerking beproefd zoude hebben, welke ik het waagde, in eene aantekening op eene waarneming betrekkelijk eene aanmerklijke voor-overhelling der baarmoeder, door den Heere BAUDELOCQUE, uit een vertoog van eenen Brabandfchen Heel- en Vroedmeester, den Heere BAVAÏ, ontleend, en in zijn groot Verloskundig werk ingelast, voor te ftellen binnen de fchede uit te oeffenen (*); dan aan U, mijn Vriend! daar Gij niet gefchroomd hebt, het ftempel Uwer goedkeu-

(*) Zie mijne Vertaaling van het groot Verloskundig werk des Heeren BAUDELOCQUE, I. *D. bl.* 251. en verv.

keuring, in het openbaar, op mijn voorſtel te drukken (§).

Op den 26^ſten^ van Oogstmaand, 1791, des avonds omtrent zeven à agt uuren, gevoelde de huisvrouw van D. H., werkman binnen deze Stad, de beginſels van den baarensnood, aan het einde der zwangerheid van haar eerſte kind; terwijl de pijnen zoo ſchielijk in hevigheid toenamen, dat de vrouw mij tot haare hulp deed roepen, hebbende zij mij reeds vooraf, om haar in haare verlosſing bij te ſtaan, aangenomen.

Bij mijne komst vond ik de lijderesſe als in het laatſte tijdperk van den arbeid; dan, ik was niet weinig verwonderd, toen ik, haar ondertastende, niet alleen geen' waterzak, of-ſchoon

(§) Zie G. J. VAN WIJ, *eenige voornaame Heel- en Vroedkundige gevallen. Zesde geval; bl. 37. te* Amſt. bij A. VAN DER KROE en J. YNTEMA, 1791.

ſchoon het lamvliesvogt, volgens het berigt der vrouwe, nog niet was afgevloeid, maar zelfs geen het minſte teken van den mond der baarmoeder beſpeurde: ontdekkende ik niets dan een hard en effen gezwel, even beneden de bovenſte engte, in de holligheid van het kleene bekken, welk eene groote ruimte had, in de gedaante van een Kinderhoofd, uitpuilende.

Ik kon echter geen oogenblik in het vermoeden komen, dat het hoofd van het kind den mond der baarmoeder reeds was doorgetrokken, en zich naakt aan mijnen vinger aanbood: want, behalven dat de baarmoeder het hoofd bij uitſtek zelden eerder verlaat dan nadat hetzelve de bovenſte engte geheel is doorgetrokken, daar de grond van het gezwel, welk ik voelde, nog in de engte omſloten was, liet zich de oppervlakte van het laatſte duidelijk onderſcheiden van die welke

het hoofd van het kind kenmerkt; en boven-dien is 'er, tusſchen het hoofd en den rand van het bekken, uitgezonderd in eene waare beklemming, en dan nog alleen omtrent de punten van teſaamenkomst, van rondsom, altijd eenige tusſchenruimte, zoo, dat men, met den vinger, den geheelen omtrek van het hoofd, in het ronde, betasten kan; daar het meergenoemd gezwel met de inwendige bekleedſels van het bekken één lighaam ſcheen uit te maaken.

'Er kon nogthans geene de minſte twijffeling in mij ontſtaan, van te gelooven, dat de hardigheid van het gezwel door het hoofd van het kind, binnen het eerſte omſloten, veroorzaakt werd, dewijl ik ten klaarſte de dobbering van hetzelve, door de vleezige oppervlakte, welke zich aan mijnen vinger vertoonde, op den top van dien vinger konde voelen, en tevens de wending gewaar werd, die het hoofd des kinds,

meest-

meestal, gedurende den arbeid, op zijnen ſpil, ondergaat: zoo, dat ik, noch het mooglijk aanzijn van eenig vleesch-, knoest- of been-gezwel, noch iets, hoegenaamd, buiten het toeval, welks beſtaan door de uitkomst bevestigd werd, konde vermoeden.

De verbaazende ſchuinsſche voor-overhelling van de baarmoeder naar de regterzijde der vrouwe, had den mond van dit ingewand tot eene onbereikbaare hoogte boven den ingang van het bekken, agterwaards, opgetrokken: hetgene oorzaak had gegeven, dat het hoofd van het kind, op geene andere wijze toegang tot de holligheid van het bekken hebbende kunnen bekomen, en reeds, door de eerſte ſterkpersſende weeën, tot aan den ingang van de bovenſte engte gedaald zijnde, den voorſten wand van het lighaam der baarmoeder met zich had gevoerd, welke het nu als tot eene kap verſtrekte.

 Om

Om mij van de waarheid dezes toevals, overtuigend, te verzekeren, bragt ik, na alvoorens de pis afgetapt te hebben, mijne regterhand in de ſchede, waarmede ik het gezwel tot omtrent boven den ingang van de bovenſte engte des bekkens terug voerde, met oogmerk om den mond der baarmoeder te zoeken, en, indien mooglijk, naar het midden van het bekken te leiden; dan, dit deel was niet te bereiken, en terſtond, bij het verheffen eener wee, werd het hoofd des kinds, met de baarmoeder bekleed, weder in den ingang van het kleene bekken gedreven, en mijne hand zelve in de ſchede terug geperst.

De baarmoeder, ſterk geprikkeld wordende, trok zich geweldig teſaamen; evenwel werd zij, naar evenredigheid, niet veel laager in de holligheid van het bekken voortgeſtuuwd, dan ik haar, bij mijn eerſte onder-

derzoek, gevonden had: om welke reden ik hoopte, dat, zo de arbeid wat mogt bedaaren, de voor-overhelling der baarmoeder welligt, door eene gepaste ligging van de vrouw, vlak op den rug, met de billen en lenden hooger dan de borst verheven, en tevens door de drukking van eene hand op den buik, gematigd, en de mond des genoemden ingewands naar het midden van het bekken gevoerd zoude kunnen worden.

Eene ruime aderlaating, eene verzachtende inſpuiting in den aars, en het inwendig gebruik van een pijnſtillend middel, deeden de weeën aanmerklijk verminderen, en de ſterke persſingen bijna geheel ophouden. Thans was ik alleen bedagt, om den mond der baarmoeder op te ſpooren, tot welk einde ik, door middel van eenige vingeren mijner regterhand, dezelven in de ſchede gebragt hebbende, het lighaam van dit ingewand, met

 het

het kind beladen, zoo hoog mij mooglijk was, terug voerde, en onophoudelijk in de hoogte opgeheven hield; terwijl ik den buik der vrouwe, van buiten, met de andere hand, maatig drukte; dan, waar ik ook zogt, de genoemde mond was niet te vinden; ontdekkende ik niet anders dan eene effen oppervlakte, agter welke ik de beweegingen van het kind zeer onderſcheiden konde voelen.

In dezen toeſtand bevond zich de vrouw, toen mijne hulp elders binnen deze Stad, zijnde het toen ruim middennacht, gevorderd werd: men maakte zwaarigheid mij te zien vertrekken; en indedaad, had de man, welke mij voor zijne huisvrouwe kwam haalen, mij haaren hoogen nood en geweldige ſmart niet zoo ſterk afgeſchetst, en waren de omſtandigheden der vrouwe, welke het onderwerp dezer waarneming uitmaakt, door het bedaaren van den arbeid, niet minder drin-

dringende geworden dan zij te vooren waren, zoude ik haar geenzins aan haar noodlot hebben overgelaaten. Ik ſtelde haar, zoo wel als de naastbeſtaanden, dierhalven gerust, en beloofde ſchielijk terug te zullen koomen: gelijk ik mij dan ook binnen een uur weder aan haar huis bevond: zijnde ik verplicht geweest, de vrouw, bij welke ik laatst was geroepen, zonder verwijl, door middel van de tang, te verlosſen, om reden dat het hoofd des kinds zich, aan de onderſte engte van het bekken, ſchuins, in eene waare beklemming bevond, en het kind dus zoude hebben moeten omkomen, indien 'er geene tijdige hulp verſcheenen ware; daar het nu gelukkig gered, en de moeder van langduurige vergeefſche ſmarten ontheven was.

Ik vond vrouw H. nog in denzelfden ſtaat in welken ik haar gelaaten had; maar in den

ochtend verhefte de arbeid weder, welke op nieuw zoo fchielijk toenam, dat ik, welke moeite ik ook aanwendde, om den mond der baarmoeder te vinden, en het lighaam van dit ingewand in de hoogte opgeheven te houden, niet konde beletten, dat het hoofd, met den voorften wand der baarmoeder bekleed, de bovenfte engte geheel verliet, en tot in de tusfchenruimte van het bekken daalde.

De vrouw, door de hevigfte persfingen gefolterd, werd ftuiptrekkende, en gaf zich aan de akeligfte denkbeelden over, roepende: *dat haar lighaam was toegegroeid; dat zij niet verlost konde worden, en met haar volle lighaam zoude moeten fterven!* En waarlijk, een iegelijk kan ligt begrijpen in welke benaauwende omftandigheden zich deze ongelukkige lijderesfe bevond, daar de baarmoeder als gedreigd werd, door het kind buiten het lighaam medegefleept,

ſleept, of midden-doorgeſcheurd te zullen worden!

Het geval van BAVAÏ mij den geheelen nacht door de gedachten geſpeeld hebbende, en ik ten klaarſte voorziende, dat 'er geene mooglijkheid meer was om het ongelukkig lot, welk de lijderesſe, die het onderwerp der waarneming van genoemden Vroedmeester uitmaakt, te beurte viel, ook vrouwe H. te zien treffen, indien haar geene ſpoedige hulp werd toegebragt, beſloot ik die kunstbewerking zelf uittevoeren, welke ik niet geſchroomd had, in zulk een geval als dat van BAVAÏ, in hoedanig een ik mij thans bevond, voorteſtellen; en zelfs niet te wagten tot dat het gedeelte der baarmoeder, welk het hoofd des kinds kapswijze omkleedde, tot buiten de vrouwelijkheid genaderd was, niettegenſtaande ik alsdan mijne inſnijding met meer gemak en veiligheid had

 kun-

kunnen doen; maar door tot zoo lang te vertoeven, had de baarmoeder welligt tot ontsteking en heetvuur kunnen overgaan: want een iegelijk, die het maaksel der deelen kent, zal ligt beseffen, dat het hoofd, in dit geval, al zijn de weeën nog zoo hevig, en al houden zij de beste rigting, geenzins zoo gemaklijk en schielijk het bekken doortrekt, als wanneer hetzelve, in zijnen doortogt, door niets belemmerd wordt: dewijl de zak der baarmoeder, in welken het zich omsloten vind, eerst, naar evenredigheid van den weg, welken het heeft afteleggen, rekken moet.

Ik plaatste dan de vrouw op een zoogenaamd kort bedde, vlak op den rug, met de billen afhangende, maar hooger dan de borst verheven, en liet de onderste ledemaaten, tusschen welken ik mij plaatste, door eene vrouw, aan elke zijde, met de voeten in

den

den ſchoot, vasthouden. Toen bragt ik den wijsvinger van mijne linkerhand in de ſchede, en, tot zoo hoog mooglijk, agter de ſchaambeenderen, ter regterzijde, op de baarmoeder: langs welken vinger ik mijn ſnijdmes, welk rond op de ſnede, en tot aan de punt bekleed was, op eene behendige wijze, (want ik had het overbodig en ſchadelijk geoordeeld om iets van mijn voornemen bekend te maaken,) mede naar binnen voerde. De punt van het werktuig aan den top van mijnen linker wijsvinger genaderd zijnde, maakte ik, in een tijdſtip waarin 'er geene wee plaats had, langzaam en voorzichtig, eene kleene opening, als van eene aderlaating, in de baarmoeder, welker tastbaar gedeelte, door de rekking die hetzelve had moeten ondergaan, naar gisſing, ſlechts de dikte had van een middenmaatig bordpapier: door welke gemaakte opening terſtond eene niet geringe hoeveelheid van vogt afvloeide,

waar-

waardoor ik verzekerd werd, van tot in de holligheid der baarmoeder doorgedrongen te zijn, en zelfs de vliezen doorboord te hebben.

Nu haalde ik mijn puntig ſnijdmes terug, en bragt, langs denzelfden linker wijsvinger, welken ik in de ſchede, en voor de gemaakte opening had gelaaten, mijn geknopte *bistourie* naar binnen, en het knopjen even binnen de holligheid der baarmoeder, door de eerſte inſnijding: vervolgens hief ik mijn regterhand, met welke ik het ſnijdmes hield, van buiten, eenigzins naar boven, drukkende gelijktijdig, met mijnen vinger, inwendig, zachtjens op den rug van het werktuig; en dus, langzaam, van binnen naar buiten, ſnijdende, bekwam ik eene opening, ruim genoeg om den top van mijnen, zich in de ſchede bevindenden, vinger door te laaten. Dus verre gevorderd zijnde, drukte ik den

knop

knop der *bistourie* op den top mijns vingers, welke zich nu in de holligheid van de baarmoeder bevond, zoo, dat thans niets dan de voorste wand dezes ingewands in de snede van het mes begrepen was, en ik des veilig mijne insnijding konde vervolgen: doende ik dezelve, naar den loop der langwerpige vezelen van de baarmoeder, welke, zoo als reeds gezegd is, met haaren bodem naar den regter, en met haaren hals naar de linkerzijde der vrouwe helde, schuins, van binnen naar buiten, van boven naar beneden, en van de regter naar de linkerzijde, dezelve, zoo verre mij mooglijk ware, naar beneden, en zelfs eenigzins naar boven, agterwaards, uitstrekkende: waardoor mijne gemaakte opening wijd genoeg was, om het hoofd, zoo wel als den romp van het kind, doortogt te vergunnen.

Geduurende deze geheele bewerking, welke ik, door opkomende sterke weeën, somtijds

ver-

verplicht was af te breken, in welken tusschentijd ik de baarmoeder inwendig onderſteunde, gaf de vrouw geene blijken van ſmart, integendeel zeide zij verligting van persſingen te gevoelen. 'Er volgde, bij of na het doen der inſnijding, geene de minſte bloedſtorting; de lippen der wonde in de baarmoeder weeken daadlijk wijd van elkander; het hoofd bood zich in eene natuurlijke ligging aan, en trok den door kunst gemaakten baarmoederlijken mond, bij de eerstvolgende wee, zonder moeite, door: zoo, dat de baarmoeder in geenen deele meer gevoeld konde worden.

Ten einde nu de hoeken van de *lippen* der wonde, zoo veel ik daartegen iets konde teweeg brengen, voor inſcheuring te beveiligen, en dus, op alle mooglijke wijzen, ontſteking voor te komen, welke inſcheuring, door de weeën, die 'er, tot de volko-

komen afdrijving van het kind, nog noodig waren, gemaklijk veroorzaakt zoude hebben kunnen worden, besloot ik, de verlossing, zonder eenig vertoeven, door middel van de tang, te verrigten; de vrouw tevens dringend vermaanende, zoo min mooglijk te perssen: hebbende ik thans het genoegen, van de vrouw, op die wijze, schielijk, van een welvaarend kind, zijnde hetzelve van het manlijk geslacht, en terstond daarna ook van den moederkoek, langs den door kunst gemaakten weg, te verlossen.

De vloed, welke op de verlossing volgde, was niet meer dan naar gewoonte: ik bragt twee vingeren van mijne regterhand in de schede, en vond de gemaakte wonde in de baarmoeder reeds aanmerklijk verkleend; dan, ik kon den mond van dit ingewand nog niet ontdekken, waarnaar ik, in het tegenwoordig oogenblik, om alle overbodige prikkeling

ling te vermijden, geen verder onderzoek deed.

Nog vóór dat de vrouw in haar bedde werd overgebragt, loosde zij haar water zonder moeite: ik beval haar de rust, als het eenige welk ik oordeelde haar te moeten voorſchrijven, dewijl zij zich, hoewel afgemat, voor het overige in eenen redelijken toeſtand bevond, en ik vertrok welgemoed, zijnde het toen zeven à agt uuren in den morgen.

Eenige uuren daarna de vrouw weder bezoekende, in welken tusſchentijd haar Geneesheer haar eenen verzachtenden en rustverwekkenden amandeldrank had voorgeſchreven, vond ik haar, naar de omſtandigheden vrij welvaarende; zij zeide een weinig gerust te hebben, en geen pijn van aanbelang te gevoelen; ook was de pols vrij bedaard; de buik zacht; en de kraamzuiveringen vloeiden in

eene

hoeveelheid. Ik bragt nu weder eenen vinger in de ſchede, om den ſtaat der baarmoeder te onderzoeken: thans had ik geene moeite om den mond van dit ingewand te vinden, die omtrent ter grootte van eene ſchelling geopend was, en uit welken ik duidelijk ontdekte, dat zich de kraamzuiveringen, ten minſte voor een gedeelte, ontlasteden. Omtrent drie vingerenbreedte boven den mond der baarmoeder vond ik den onderſten hoek der gemaakte opening in dit ingewand, zijnde de wonde, op welker aanraaking de vrouw geene de minſte pijn deed blijken, in zooverre ik naar gisſing konde afmeeten, omtrent tot de lengte van eenen duim ingetrokken. Een verzachtend aarsſpuitſel was alles wat ik, bij dit bezoek, behalven de rust, voorſchreef.

Den tweeden, derden, en vierden dag had de vrouw een weinig koorts, doch niet ſterker dan de gewoone zogkoorts is; den vijf-

den dag was zij zonder koorts, en zij zoogde toen haar kind; den zesden dag onderzogt ik nogmaals den ſtaat der baarmoeder, maar 'er was zelfs geen ſpoor eener wonde in dit ingewand meer te vinden; terwijl de kraamzuiveringen, welke reeds aanmerklijk verminderden, langs den gewoonen weg afvloeiden: om kort te gaan, de vrouw herſtelde binnen korten tijd, even als of zij natuurlijk was verlost, zonder dat het minſte toeval, zelfs de geringſte ontſteking, op de kunstbewerking gevolgd is.

Zie daar, waarde Vriend! U den goeden uitſlag eener kunstbewerking medegedeeld, van welke ik, toen zij door mij werd uitgeoeffend, veel minder toen ik dezelve voorſtelde, geen voorbeeld kende; dan, dit geval aan mijnen geliefden Vriend BAUDELOCQUE, te Parijs, hoofdzaaklijk, bekend gemaakt hebbende, ſchreef hij mij daarop, in eenen brief, gedagtekend: *Paris*

ce

te 12 *Janvier*, 1792. het volgende ten antwoord: „ *Vous m'annoncez, Monſieur, un fait très interresſant, qui à rapport à celui qui fait le ſujet du §. 298. de mon ouvrage, & à l'obſervation de* M. BAVAÏ. *L'Académie de Chirurgie à reçu, il y à quelques mois, l'obſervation d'une opération ſingulièrement analogue à celle que vous avez pratiquée. Vous avez incifée la partie anterieure & inférieure de la matrice, & l'Auteur de l' obſervation, communiquée à notre Académie, à incifé la partie poſterieure & inférieure, l'orifice étant tourné & déjetté au-desſus des os pubis.* M. LAUVERJAT *eſt le ſeul qui ait pratiquée cette opération parmi nous, & le ſeul encore de l'Académie qui en ſoit l'apologiſte.*"

„ *Je ſuis certain, qu'en pareil cas, la portion de la matrice, que vous avez inciſée, peut ſe rompre dans les efforts de l'accouchement, comme le ſont les membranes, quand l'oriſice*

 eſt

eſt dan ſon plus grande dilatation. Ce fait s'eſt pasſé ſous mes yeux au mois de Decembre, 1790. M'étant apperçu à l'inſtant même de cette rupture, j'ai été asſez heureux pour en prévenir les progrès, en ramènant, & en maintenant en devant l'oriſice, qui étoit ſingulièrement dévié en arrière. Les ſuites des couches n'ont rien préſentés qu'on pût attribuer à cette rupture."

„ *Votre obſervation eſt trop interresſante, pour ne pas vous en démander les détails: je vous engage de la rédiger en françois, & de me l'envoyer, pour que je puisſe la préſenter à l'Académie."* (*)

Dat

(*) Ik geve hier de vertaaling van dit uittrekſel uit den brief des Heeren B. bij gelegenheid der openbaare uitgave van deze waarneming, ten einde zoodanigen mijner Leezers, welke de Franſche taal niet verſtaan, daardoor te gemoet te komen.

Dat is:

„ Gij berigt mij een zeer opmerklijk ge-
„ val, mijn Heer, welk betrekking heeft op
„ dat, hetwelk het onderwerp van §. 298.
„ van mijn werk, en van de waarneming des
„ Heeren BAVAÏ, uitmaakt. Eenige maan-
„ den geleden is bij de *Académie* der Heel-
„ kunde eene waarneming van eene kunstbe-
„ werking, bijzonder overeenstemmende met
„ die welke gij hebt uitgeoeffend, ont-
„ vangen. Gij hebt de insnijding in het
„ voorste en onderste gedeelte der baarmoe-
„ der gemaakt, en de Schrijver der aan onze
„ *Académie* medegedeelde waarneming deed
„ dezelve in het agterste en onderste gedeelte
„ van dit ingewand, zijnde deszelfs mond bo-
„ ven de schaambeenderen opgetrokken en om-
„ gebogen. De Heer LAUVERJAT is de eenige
„ onder ons welke deze kunstbewerking heeft
„ uitgeoeffend, en tevens het eenig Lid van
„ de *Académie* die dezelve voorspreekt."

 „ Ik

„ Ik ben verzekerd, dat het gedeelte der
„ baarmoeder, waarin gij uwe infnijding
„ maaktet, in diergelijk geval, door de poo-
„ gingen ter verlosfing, berften kan, even zoo
„ als de vliezen doen, wanneer de mond der
„ baarmoeder ten volle ontfloten is. Dit ge-
„ val hebbe ik, in Wintermaand 1790, voor
„ mijne oogen zien gebeuren. Deze fcheuring
„ in het zelfde tijdftip gewaar wordende,
„ was ik gelukkig genoeg 'er den voortgang
„ van voor te komen, door den mond der
„ baarmoeder, welke bij uitftek agterwaards
„ was opgetrokken, voorwaards terug te
„ voeren, en aldaar te bepaalen. De kraam-
„ gevolgen behelsden niets, hetwelk aan de-
„ ze fcheuring toegefchreven konde wor-
„ den."

„ Uwe waarneming is van te veel gewigt,
„ om U niet naar derzelver bijzonderheden
„ te vraagen: ik noodige U dezelve in het

„ Fransch

„ Fransch op te maaken, en ze mij toe te „ zenden, ten einde ik haar der *Académie* „ zoude kunnen aanbieden."

In eenen naderen brief, getekend: *Paris ce* 30. *Avril* 1792, ſchreef mij de Heer BAUDELOCQUE, over deze zaak, nog het volgende: „ *Je vous démande ſurtout de me traduire vos obſervations ſur l'opération Céſarienne, & autres; & d'y joindre d'une manière détaillées celle que vous avez pratiquée en dernier lieu ſur le col de la matrice, dans le cas de la grande déviation en arrière de ſon orifice: avec les circonſtances qui vous ont déterminées à faire cette opération, qui à des partiſans parmi nous: peut-être en réconnoitrai-je un jour la nécesſité comme les autres, & ne me manque-t-il que vôtre fait, pour me déterminer à l'admèttre.*" (†)

Dat

(†) Zie de aantekening op bl. 162.

Dat is:

„ Bovenal verzoeke ik u, mij uwe waar-
„ nemingen over de Keizerlijke ſnede, en
„ anderen, te vertaalen, en 'er, op eene
„ omſtandige wijze, die kunstbewerking bij
„ te voegen, welke gij laatst aan den hals
„ der baarmoeder, in het geval der aanmerk-
„ lijke optrekking naar agteren van den mond
„ dezes ingewands, hebt uitgeoefend: ne-
„ vens de omſtandigheden, welken u, tot
„ het doen dezer kunstbewerking, die on-
„ der ons haare voorſtanders heeft, hebben
„ doen beſluiten: misſchien zal ik 'er een-
„ maal, zoo als anderen, de noodzaaklijk-
„ heid van erkennen, en welligt ontbreekt
„ mij ſlechts uw geval om mij tot derzel-
„ ver aanneming over te haalen."

Gij ziet dus, mijn Vriend! dat de kunst-
bewerking der Keizerlijke ſnede binnen de
ſchede, voor zoo verre de Heer BAUDE-

LOCQUE weet, ſlechts tweemaal is verrigt. Misſchien zal het U niet onaangenaam zijn, dat ik U de waarneming betrekkelijk het geval van den Heere LAUVERJAT, uit het Fransch vertaald, hier uitſchrijve.

„ Op den 18den van Oogstmaand, 1784 (zegt de Heer LAUVERJAT, *Nouvelle Méthode de pratiquer l'opération Céſarienne, &c. pag.* 139. *& ſuiv.*) gevoelde Mejufvrouw „ PINARD, nadat zij den gewoonen tijd „ der zwangerheid had uitgegaan, de baa„ renspijnen, welke zoo hevig waren, dat „ zij haar tot het doen der geweldigſte poo„ gingen verplichtten. Ik bezogt haar in „ dien toeſtand, en zij berigtte mij, dat zij „ van haar eerſte kind zwanger was, en „ ſinds dien tijd, wanneer zij zat, veel ſmart „ had geleden. Mij daadlijk van haaren toe„ ſtand tragtende te verzekeren, verwonderde „ ik mij, een effen gezwel aan de vrouwe„ lijk-

„ lijkheid te vinden, welk dezelve opvulde,
„ overſchreed, en, uitgezonderd in het tijd-
„ ſtip van eene wee, gemaklijk voor de
„ drukking van den vinger week. Het ge-
„ zwel van rondsom betastende, vermeer-
„ derde mijne verwondering, door in des-
„ zelfs geheelen omtrek, niets dan eenen
„ blinden toegang (*cul-de-ſac*) van ten hoog-
„ ſten een' halven duim diepte, en geene
„ de geringſte opening te vinden, welke aan
„ het kind doortogt konde vergunnen, welks
„ hoofd ik, door de wanden van het ge-
„ zwel, onderſcheidde. Dit buitengewoon ge-
„ val deed mij beſluiten eenen vinger in den
„ aars te brengen, ten einde zeker te zijn,
„ of niet de mond der baarmoeder zich bin-
„ nen denzelven opende, zoo als ik reeds
„ gezien had; dan, zulks had geenzins
„ plaats. Ik verzogt verſcheiden mijner
„ Kunstbroeders, welken al hetgene ik had
„ opgemerkt ook zoo bevonden. Ten ein-

„ de

„ de ons te overtuigen, oordeelden wij noo-
„ dig, de deelen naakt te beschouwen: als
„ wanneer wij eene kleene scheur ontdekten,
„ welke slechts in een gedeelte van de dikte
„ der bekleedsels van het gezwel plaats had.
„ Ik oordeelde, dat deze scheur de plaats
„ aanwees alwaar ik mijne insnijding maaken
„ moest, indien zulks noodig geoordeeld
„ mogt worden; vóór hetwelke zich de raad-
„ plegenden verklaarden. Ik stelde de kunst-
„ bewerking daadlijk in het werk, en bragt
„ vervolgens eenen vinger in de opening wel-
„ ke ik gemaakt hadde; mijn vinger bevond
„ zich toen in eene groote holligheid, wel-
„ ker wanden glad en vogtig waren, en
„ waarin het hoofd van het kind besloten
„ was. Ik ontdekte geen het minste spoor
„ van den hals, zoo min als van den mond
„ der baarmoeder; en ik betuig nogthans in
„ derzelver holligheid te zijn geweest, In
„ het oogenblik der kunstbewerking vloeide

„ 'er

„ 'er een modderig vogt uit de baarmoeder;
„ het hoofd bood zich daadlijk aan, en trok
„ de opening, welke ik gemaakt hadde, en
„ welker regterzijdelijke wand een weinig in-
„ ſcheurde, door; terwijl het overige van
„ het lighaam het hoofd ſchielijk volgde.
„ Ik bragt op nieuw mijnen vinger in de
„ holligheid, welke het kind had verlaaten,
„ en bevond dezelve zoo als ik gezegd heb-
„ be. De nageboorte bood zich aan mijnen
„ vinger aan, en werd ſchielijk afgedreven.
„ Mijne hand nu in de geheel ledige plaats
„ gebragt hebbende, onderkende ik wel de
„ holligheid der baarmoeder, maar niets dat
„ naar derzelver hals of mond geleek: wor-
„ dende ik ten volle overtuigd, eene inſnij-
„ ding in het onderſte gedeelte van dit in-
„ gewand, welk eenige zwelling, en eene
„ ligte ontſteking ondergaan heeft, gemaakt
„ te hebben. Behalven de genoemde ligte
„ ontſteking, en geringe zwelling van de

„ baar-

„ baarmoeder, ging de kraam in alle opzich-
„ ten geregeld, en ik voelde de lippen der
„ wonde graadswijze aan elkander hegten:
„ blijvende 'er nogthans, geduurende eeni-
„ gen tijd, eene genoegzaame opening, om
„ de kraamzuiveringen door te laaten. Twee
„ maanden na de kunstbewerking, voelde ik
„ den hals en mond der baarmoeder in hun-
„ nen natuurlijken ſtaat."

„ Het is waarſchijnlijk, dat de onmooglijk-
„ heid om den mond der baarmoeder, vóór de
„ kunstbewerking, te bereiken, van eene te-
„ gen natuurlijke ſchuinsſche ligging van dit
„ ingewand afhing. Voor het overige bewijst
„ deze waarneming, nevens die welken hoo-
„ ger zijn bijgebragt, (naamlijk van inſnijdin-
gen en ſcheuringen in den mond der baarmoe-
der, zonder dat 'er toevallen uit ontſtonden:
zie *pag.* 32. enz. van het genoemd werk.)
„ dat de kunstbewerking van de Keizerlijke

„ ſne-

„ ſnede binnen de ſchede, geene gevaaren
„ na zich ſleept".

Ik hebbe niet verzuimd naar meerder voorbeelden te zoeken: geen onzer Kunstgenooten, welken ik 'er naar gevraagd hebbe, en veel ouder dan ik in de practijk waren, had immer in de gelegenheid geweest, een geval van dezen aart waartenemen, of, zoo min als Gij, 'er eenig voorbeeld, zoo bij oude als hedendaagſche Schrijvers, van aangetroffen. Intusſchen, wanneer anderen mijner Landgenooten, welke ik niet in de gelegenheid geweest ben te hebben kunnen raadpleegen, mij meer diergelijke gevallen, als dat, welk het onderwerp dezer waarneming uitmaakt, weeten aan te wijzen, door Nederlandſche Verloskundigen waargenomen te zijn, en dat de Keizerlijke ſnede binnen de ſchede meermaalen in ons Vaderland is uitgeoeffend geworden, zonder enkele inſnijdingen in den mond of hals der

baar-

baarmoeder onder de benaaming van Keizerlijke ſnede binnen de ſchede te begrijpen, zal het mij ten hoogſte aangenaam weezen, en ik gaarne de eere afſtaan, van de eerſte geweest te zijn, welke die kunstbewerking, in ons Land, voorgeſteld en uitgeoeffend heeft; terwijl ik mij, aan den anderen kant, verblijden zoude, wanneer het de nood vereischt, navolgers te vinden, uit hetwelk mij de goedkeuring van anderen op mijn gehouden gedrag, in het beſchreven geval, met de daad, zoude blijken.

Ontvang dezen als eene geringe blijk welke ik U van mijne Vriendſchap wilde geven, van welker oprechtheid ik U verzekere, en met welke betuiging ik mij noeme,

WAERDE KUNSTGENOOT EN VRIEND!

Uwen Dienaar en Vriend,

enz.

Leyden,
1792.

ZES-

ZESDE WAARNEMING.

Inhoudende een geval van eene natuurlijke verlosſing, die lang werd tegengehouden, door een zacht gezwel, welk de ſchede van rondsom opvulde, en bij de uitkomst bleek, door de pisblaas gevormd te zijn geweest.

Op den 29ſten van Lentemaand, dezes jaars 1792, des morgens omtrent zeven uuren, terwijl ik mij te W. tot hulp van Mevrouw L. bevond, welke ſints eenige dagen tekenen van eene kortaanſtaande verlosſing gevoelde, om welke reden ik voornaamlijk des nachts bij haar bleef, ten einde mij niet in

het

het midden van den nacht van Leyden te moeten doen haalen, offchoon eene der Stads poorten voor mij open werd gehouden, werd ik dringend verzogt, ten fpoedigfte naar de Stad, bij Mejufvrouw v. H. te komen, welke reeds van 's avonds te vooren, en geduurende den geheelen nacht, van haar tweede kind, in baarensnood was; dan, kennis bekomen hebbende dat ik mij buiten de Stad, offchoon niet verre, bevond, en de baarensnood, tot vroeg in den ochtend, niet dringend en hevig zijnde, had men, tot omtrent zes uuren, toen de arbeid zich fchielijk verhief, uitgefteld mij te doen roepen.

Aan het huis der baarende komende, fnelde men mij reeds te gemoete, mij angftig verzoekende van terftond in de kraamkamer te gaan: en in de daad, de wee in welke ik de vrouwe vond, fcheen de laatfte te zullen zijn, waarom ik aanftonds bij het rustbedde neder-

bukte, en de ondertasting in het werk ſtelde. Ik meende de vliezen reeds geberſten, en het hoofd in de vrouwelijkheid omvat te zullen vinden; dan, ik ontdekte ſlechts een zacht, doch zeer geſpannen gezwel, welk de ſchede van rondsom opvulde, en, bij het ophouden der wee, even geſpannen bleef, kunnende ik, bij geene mooglijkheid, ágter hetzelve, eenig deel van het kind beſpeuren.

Het is natuurlijk, dat ik, in den eerſten opſlag, het genoemd gezwel voor den waterzak hield, in welken het kind beſloten was, en dat het kind zelf, geen van deszelfs deelen agter de vliezen doende gevoelen, zich in eene kwaade ligging bevond: welk denkbeeld mij ongetwijffeld daadlijk zoude hebben doen beſluiten, den gemeenden waterzak des kinds te openen, om vervolgens de vrucht te keeren, en bij de voeten af te haalen, indien ik niet onmiddelijk, gelukkig, hadde

op-

opgemerkt, dat de aart der oppervlakte, zoo wel als de vorm van het gezwel, welk ik voelde, verſchilde van dien der vliezen van het kind, wanneer zij door den baarensnood geſpannen worden; terwijl ook de ſpanning dezer laatſten, bij het ophouden der weeën, zo niet geheel, ten minſte voor een groot gedeelte, verdwijnt, als wanneer zich ook, eenige zeldzaame gevallen van kwaade liggingen uitgezonderd, de eene of andere oppervlakte van het kind agter dezelven doet gevoelen; daar het meergenoemd gezwel, integendeel, even geſpannen bleef, en tot het kind geenen den minſten toegang vergunde. Voegt hier bij, dat ik het gezwel, met den vinger, niet van rondsom konde betasten, dewijl hetzelve, uitgezonderd aan de zijde van het heiligbeen, met de ſchede zelve veréénigd was, en ik dus ook den mond der baarmoeder niet konde bereiken. Niemand van mijne Kunstgenooten, welke zoodanig een ge-

 val

val nimmer hebben waargenomen, en waarvan mij geen voorbeeld bekend was, zoo als ik mij tot heden niet kan herinneren bij eenig Schrijver 'er een gevonden te hebben, zullen zich verwonderen, dat ik, in de eerſte oogenblikken, in allerleie giſſingen verviel: mijn eerſte vermoeden vestigde zich op een *ſlijm-propgezwel* (*polypus*) van de ſchede; dan, ik voelde duidelijk de dobbering van eenig vogt binnen hetzelve, en de oppervlakte van het gezwel was in allen deele gelijkvormig; toen begon ik aan het aanwezen van eene vrugt in de baarmoeder te twijffelen, en eene omkeering van de ſchede te vreezen; maar mijne hand op den buik leggende werd ik ſpoedig van het tegendeel overtuigd; door dit laatſte onderzoek eene aanmerklijke voor-overhelling der baarmoeder ontdekkende, kwam mij in de gedagten, of ſomtijds het gezwel door de voorſte oppervlakte van het lighaam der baarmoeder

mogt

mogt gevormd zijn, en de mond van dit ingewand zich in de hoogte mogt bevinden, hoedanig een geval het onderwerp van de voorige waarneming uitmaakt; maar dan had ik door de dikte der baarmoeder eenig deel van het kind moeten ontdekken, en dan zoude ik geene dobbering van vogt hebben moeten voelen: want de vliezen alleen konden de wanden der baarmoeder in zoo verre niet in de ſchede doen uitpuilen, dewijl dezelven, hoe ſterk zij mogten zijn, eerder berſten, en zich, door den mond van het genoemd ingewand, al ware die ook nog zoo hoog opgetrokken, van het ingeſloten lamvliesvogt ontlasten zouden, dan dat zij zulk een vermogen op den voorſten wand der baarmoeder zouden uitoeffenen: dit denkbeeld dus al mede verworpen hebbende, bekenne ik openhartig nog, ſchoon kortſtondig, in de vreeze vervallen te zijn van eene berſting der baarmoeder, en eene uitſtorting van het kind

 bin-

binnen de holligheid van den buik, door eenen geweldigen arbeid veroorzaakt, alvoorens de vrouw ſpoedige hulp bekomen hadde; dan, dit kon ſlechts in een vertwijffeld oogenblik in mij opkomen, dewijl in zulk een geval de baarensnood plotſeling verminderen, zo niet geheel ophouden, moet; het lamvliesvogt dan gelijktijdig met het kind binnen den buik uitgeſtort zoude zijn, en de vliezen dierhalven geen gezwel meer binnen de ſchede hadden kunnen vormen; terwijl ik dan ook de baarmoeder onderſcheiden zoude hebben kunnen betasten; enz.

Men begrijpt, dat alle deze gedagten, welken ik hier enkel opgeve, om, als in het voorbijgaan, de tekenen van het al of niet beſtaan der gemelde toevallen, zonder dezelven verder uit te breiden, aan jonge uitoeffenaaren der Verloskunde aan te wijzen, als oogenbliklijk teſaamen door mijne gedagten ſpeelden,

den, en ik, zo mooglijk, ſpoedig tot iets beſluiten moest: naardien de naastbeſtaanden der vrouwe, en zij zelve, de uitſpraak, welke men verwagtte dat ik doen zoude, uit mijne oogen, als met ongeduld afdwongen, dewijl de geweldigſte weeën, welke geen oogenblik tusſchenpoozing lieten, aanleiding tot de grootſte vreeze gaven.

Ik beſloot dierhalven de eerſte toevlugt tot de ontlasting der pis te nemen, zoo als veeltijds mijne gewoonte is, wanneer de arbeid, of de verlosſing, door deze of geene onbekende oorzaak, vertraagd wordt; in welke gevallen tevens een *aarsſpuitſel* (*clisma*) zeer veel nut kan doen, en ten ſterkſten is aan te prijzen. Ik bediende mij des te meer aanſtonds van den *pisontlaster* (*catheter*), welken ik altijd bij mij draage, vermits de vrouw, bij het aanraaken van het gezwel in de ſchede, over eene persſende gewaarwording

klaagde, en mij, onder anderen, op de vraagen of zij in langen tijd geenen ſtoelgang gehad, of de pis ontlast hadde, ten antwoord had gegeven, dat zij de laatſte, ſints het eerſte begin van den arbeid, niet had kunnen loozen. Het inbrengen van den pisontlaster ging niet gemaklijk, en bragt, in den beginne, ſlechts eene geringe ontlasting van pis teweeg; maar toen ik, denzelven eene andere rigting willende geven, de kromme bogt naar beneden keerde, en, tot meerdere veiligheid, eenen vinger in de ſchede bragt, ontdekte ik ſchielijk de geheele oorzaak van de hinderpaal der verlosſing, doordien ik het uiteinde van het werktuig, door het gezwel heenen, duidelijk onderſcheidde, en nu geen twijffel konde voeden, of hetzelve werd door de uitpuiling der blaas, met de ſchede bedekt, binnen de holligheid van het bekken, onder den mond der baarmoeder, veroorzaakt: gelijk het dan ook, door de ontlasting van eene ver-

baa-

baazende hoeveelheid van pis, welke ontlasting ik toen, door eene maatige drukking met mijnen vinger op de blaas, binnen de schede, tevens bevorderde, aanstonds verdween.

Ik had nu geene moeite meer om den mond der baarmoeder, welke wijd geopend was, te betasten; het hoofd van het kind vertoonde zich, in eene goede ligging, aan denzelven; daalde, nog met de vliezen bekleed, die slechts weinig vogts inhielden, en welken ik, om de verlossing thans te verhaasten, deed bersten, bij de eerstvolgende wee, tot op den bodem van het bekken; en de vrouw verlostte, kort daarna, gelukkig en gemaklijk, van een welvaarend kind, wiens aanhangsels daarop, zonder de minste vertraaging, of moeite, volgden.

Dit geval, onder de zeldzaame en opmer

kingwaerdige behoorende, leert, hoe omzichtig men altijd, in de uitoeffening der Verloskunde, wezen moet, wil men niet somtijds op klippen schipbreuk lijden, welken men in geenen deele konde vermoeden, en om die reden het meest gevaarlijk zijn!

ZEVENDE WAARNEMING.

Betreffende eene zwaare verlosſing, door de Keizerlijke ſnede, voor vrouw en kind beide gelukkig, verrigt; briefswijze medegedeeld aan den Weledelen, zeer Geleerden Heere J. DUPONT, Med. Doct. en Vroedmeester, te Rotterdam; lid van het Zeeuwsch Genootſchap der Weetenſchappen, te Vlisſingen; en van het Genootſchap ter bevordering van de Heelkunde, te Amſteldam.

ZEER GEËERD VRIEND EN KUNSTGENOOT!

Het deel welk Gij in mijn genoegen neemt, van ten tweedemaal de Keizerlijke ſnede,

de, met een gelukkig gevolg, verrigt te hebben, doet mij met vermaak aan Uwen wensch voldoen, van de redenen waarom, en de wijze op welke ik de kunstbewerking aan vrouwe LIGTERVELT, te *Wassenaar*, hebbe uitgeoeffend, der wereld mede te deelen; terwijl ik tevens de vrijheid neme, van deze waarneming aan U, in het bijzonder, toe te wijden.

In Sprokkelmaand dezes jaars 1792, kwam gemelde vrouw LIGTERVELT, oud 41 jaaren, van haar vierde kind zwanger, mij verzoeken, van haar, in haare aanstaande verlossing, welke zij rekende in Grasmaand te moeten voorvallen, mijne hulp te willen bieden. Zij verhaalde mij, bij die gelegenheid, dat zij tevooren altijd, en wel, door twee onderscheiden Vroedmeesters, was verlost geworden; dat zij bij haare eerste en derde verlossing zeer veel, maar bij die van haar tweede kind oneindig minder geleden had, dewijl hetzelve, offchoon voldragen, zoo kleen

was,

was, dat het (uit haare opgave berekend,) naar een kind van omtrent vijf maanden geleek, en dat, dit niettegenſtaande, haar toenmaalige Vroedmeester de verlosſing, met behoud van het kind, zijnde haare andere kinderen dood ter wereld gekomen, niet zonder moeite had kunnen teweeg brengen. Zij wilde dus, zeide zij, deze maal het eens met mij beproeven: en, daar zij mij, uiterlijk, niet vermismaakt voorkwam, waaruit ik, zonder verder navraage te doen, beſloot, dat haare voormaalige moeielijke verlosſingen door bijgekomen omſtandigheden waren veroorzaakt geworden, liet ik haar, zoo als, buiten noodzaaken, altijd mijne gewoonte is, zonder eenig daadlijk onderzoek te doen, na haar mijne hulp te hebben toegezegd, vertrekken.

Niet voor op den 21ſten van Bloeimaand daarna, des morgens ten drie uuren, werd ik verzogt, te *Wasſenaar*, bij gemelde vrouwe, te komen. Ik vond haar zonder ſterke pijn,

maar

maar bij uitſtek bevreesd voor haare aanſtaande verlosſing. Het lamvliesvogt vloeide haar, ſints den avond tevooren, onophoudelijk af, zonder hetwelke zij mij nog niet zoude hebben doen roepen, dewijl zij wel gevoelde, dat de waare arbeid nog niet aanweezig was.

Na eenige oogenblikken onderzogt ik den ſtaat waarin zich de vrouw bevond: terſtond ontdekte ik eene groote mismaaktheid in de bovenſte engte van het bekken, en vond het hoofd van het kind, ten grooten deele, over de ſchaambeenderen gerigt; terwijl de kruin naauwlijks voor een derde gedeelte van derzelver breedte met het midden des bekkens overeenſtemde. De vliezen waren, zoo als de vrouw reeds gezegd had, geborſten, en het lamvliesvogt ontlastte zich nog, in eene maatige hoeveelheid, langs de baarmoeder, welke ter grootte van een Drie-gulden-ſtuk geopend, en, ter regterzijde, tegen het grondſtuk van het heiligbeen aangedrukt was.

Thans

Thans oordeelde ik noodig, mij een naauwkeuriger en omſtandiger berigt, door de lijderesſe, nopens haare voorige verlosſingen, te moeten doen geven; welk, hoofdzaaklijk, hierop nederkwam: in de verlosſingen van haar eerſte en van haar derde kind, had zij allerhevigſte ſmarten geleden; de bewerking was zeer langduurig, en ontzettende voor haar, zoo wel als voor de omſtanders, geweest; zij had, zoo als zij zich uitdrukte, alles voelen kraaken; beide die kinderen waren haar dood en geſchonden, bij de voeten, afgehaald, zoo, dat zij dezelven niet had mogen zien; na die verlosſingen had zij nog lange hevige ſmarten in de lenden en in de heupen geleden; en ſints haare laatſte verlosſing was zij zeer moeielijk ter gang gebleven; beide haare voormaalige Vroedmeesters hadden haar toegewenscht, dat zij nooit weder zwanger mogt worden, en haar althans aangeraaden, van zich, indien zij weder in

dien

dien ſtaat mogt komen, vooral aan geene Vroedvrouw over te geven. Geduurende de zwangerheid van haar tweede kind had zij zeer waterzuchtig geweest, hebbende zich de zuchtachtige zwelling tot rondsom haare heupen, uitwendige teeldeelen, en dijen uitgeſtrekt; in de verlosſing van dat kind had zij veel minder dan in haare andere verlosſingen geleden, en de gevolgen der kraam waren bij verre zoo ſmartlijk niet geweest; dan, het kind was ook zoo kleen, dat het naauwlijks konde behandeld worden: zijnde hetzelve echter, door eene gelukkige teſaamenloop van omſtandigheden, door den Vroedmeester welke haar ook van haar eerſte kind verlost had, nadat hij, met de bewerking, ruim een kwartier uurs was beezig geweest, bij de voeten, levend afgehaald. Hetzelve had men als een muschjen moeten opkwecken: geen wonder, daar het, volgens de opgave van den Vader, vijftien maanden oud zijnde, zonder dat het

tus-

tusſchen beide, door ziekte, ware afgevallen; met kleederen en alles, ſlechts negen en een half ponden gewigts konde haalen.

Dit berigt, welk ik in de beſchrijving aanmerklijk verkort hebbe, ſcheen mij alleen voldoende te zijn, om te mogen beſluiten, dat een kind van eene gewoone grootte niet levend en ongeſchonden door het bekken dezer vrouwe afgehaald konde worden: want het tweede kind kwam althans in geene de minſte aanmerking, om eenigzins tot eenen regel van mijn te houden gedrag te kunnen ſtrekken: dewijl hetzelve, bij zijne komst ter wereld, geene natuurlijke grootte had; en bovendien, des noods, geſteld zoude kunnen worden, dat de middenlijnen van het bekken der vrouwe, door eene inſijpeling van vogten tusſchen de kraakbeenige vereenigingen van de beenderen dier holligheid, waardoor de zelfſtandigheid dier geledingen, hoogstwaar-

ſchijnlijk, eene zwelling had ondergaan, in dat geval, eenige lijnen in uitgeſtrektheid hadden aangewonnen.

Dan, bij een herhaald, naauwkeurig onderzoek, en juiste afmeeting van het bekken der vrouwe, bleek mij overtuigend, dat geen der twee Vroedmeesters, welke dit ongelukkig voorwerp tevooren verlost hadden, haar, in het eerſte en derde geval, met minder moeite, en zachter behandeling, hadden kunnen verloſſen: houdende ik mij ten volle verzekerd, dat geen hunner den natuurlijken weg tot het doen der verloſſing zoude gekoozen hebben, indien zij, in beide gevallen, bij hunne komst, geene zekere tekenen van den dood der kinderen hadden gevonden: want ik bevond, dat de kleene middenlijn der bovenſte engte van het bekken, of de plaats tusſchen het bovenſte gedeelte van de vereeniging der ſchaambeenderen en het uitſtek

ſtek van het heiligbeen, ſlechts twee en een halven à twee en drie-vierde duimen uitgeſtrektheid had: eene mismaaktheid voorwaar, welke door geen' Vroedmeester, bij het doen van het oppervlakkigst onderzoek, miskend konde worden.

De vrouw mij geduurig gevraagd hebbende, wat ik van haaren toeſtand dagt, en, met recht, uit mijn ſtilzwijgen, of ingewikkelde antwoorden, allerleie angſtige gedagten voedende, vroeg mij eindelijk, ſchreiende, of zij dan ſterven moest? Waarop ik haar in zoo verre gerust ſtelde, met te zeggen, dat zij te redden was; maar dat zij, haare voorige gevallen, vooral haare eerſte en derde verloſſing, nadenkende, wel kon begrijpen, dat bij haar een zeker gebrek plaats had, of wel, dat haar bekken te naauw was, om een kind van eene gewoone grootte, levend en ongeſchonden, door te laaten; dat

ik haar om die reden niet konde beloven, van haar minder ſmarten dan haare voorige Vroedmeesters te zullen aandoen; dan dat 'er evenwel een middel in de Kunst bekend was, welk, in haare omſtandigheden, veiliger, veel minder ſmartlijk en langduurig, en, zoo als ik durve ſtellen, oneindig minder gevaarlijk was, dan de wijze op welke zij van haar eerſte en derde kind was verlost geworden: ja, dat hetzelve alleen in ſtaat ware, om het kind te redden, welk, naar alle waarſchijnlijkheid, leefde, offchoon zij, noch ik, eenige beweeging van hetzelve konde ontdekken, hetgene echter geen bewijs van deszelfs dood konde opleveren, dewijl zulks, bij het naderen der verlosſing, meermaalen plaats heeft, en hier geene omſtandigheden althans aanweezig waren, welke den dood van het kind, boven deszelfs leven, konden doen vermoeden. *Zij* luisterde aandagtig naar mijne reden, en vroeg mij, greetig, waarin

dan

dan het middel beſtond? ik beſchreef haar, onder bedekte bewoordingen, de Keizerlijke ſnede, welke ik haar, zonder dat het haar afſchrik konde baaren, niet als eene ongevaarlijke, maar als eene meermaalen welgelukte kunstbewerking, voorſtelde: tot het ondergaan van dewelke zij dan ook ſchielijk en moedig beſloot.

Ik deelde den Heere BAKE, *Med. Doct.* en Vroedmeester alhier, die zich, toevallig, te *Wasſenaar*, aan het huis zijner Ouderen, bevond, den ſtaat der vrouwe mede, welke, op mijn gegeven berigt, met mij van oordeel was, dat de Keizerlijke ſnede, in dit geval, bij uitzondering, wierd aangewezen.

De verrigting der kunstbewerking nog gemaklijk eenige uuren uitſtel kunnende lijden, naardien de vrouw nog ſlechts de beginſels van den baarensnood, welke echter duidelijk plaats hadden, gevoelde; en 'er

eenige bijzonderheden ſtand grijpende, die de vitzucht hadden kunnen opwekken, beſtaande voornaamlijk daarin, dat het tweede kind dezer vrôuwe levend en ongeſchonden ter wereld was gekomen; en dat ik geene zekerheid had, of het kind, waar van zij thans in baarensnood was, leefde dan niet, beſloot ik, het gezag van den Leydſchen Hoogleeraar SANDIFORT, mijn' getrouwen raadsman in veele gevallen, in te roepen, en gelijktijdig den Heere LOGGER, dezer Stads Heelmeester, te verzoeken, van mij, in het doen der kunstbewerking, indien mijn beſluit, door de uitſpraak van gemelden Hoogleeraar, mogt bekrachtigd worden, de behulpzaame hand te willen leenen.

Intusſchen bereidde ik de vrouw als of zij de Keizerlijke ſnede zoude ondergaan: welke bereiding beſtond, in het doen van eene ruime aderlaating; het zetten van een verzachtend

en

en eenigzins buikzuiverend clisteer; en het aftappen der pis: brengende ik het overige van den tijd aan het huis der vriendelijke Oudederen van den Heere Bake door, welken ik thans als mederaad had verzogt.

Omtrent ten twaalf uuren kwamen de beide genoemde Heeren, uit *Leyden*, te *Wassenaar* aan: ik gaf toen den Hoogleeraar Sandifort, alvoorens ons in de tegenwoordigheid der vrouwe te begeven, een naauwkeurig verslag van alles wat ik reeds gezegd hebbe: en zijn Weled. H. G. was daarop, met mij, eenstemmig van gevoelen, dat, noch het tweede geval, waarin de vrouw van een levend kind verlost was, noch de onzekerheid of het kind, in het tegenwoordig geval, leefde dan niet, ons konde wederhouden, van de Keizerlijke snede uit te oeffenen, indien de mismaaktheid van het bekken tot dien graad plaats had, zoo als ik hadde op-

gegeven: ſtellende, zoo wel als ik, dat deze kunstbewerking, al ware het kind dood, verre te verkiezen was, boven het met geweld afhaalen van hetzelve, langs eenen zoo engen weg.

Toen vervoegden wij ons bij de lijderesſe zelve, welke ik het berigt, dat zij mij van haare voorige verlosſingen gegeven had, in de tegenwoordigheid der aanweezenden deed herhaalen: waarna ik aan de Heeren SANDIFORT, BAKE, en LOGGER, verzogt, dat zij den ſtaat van het bekken zelven zouden onderzoeken, ten einde zich van mijne opgave te overtuigen. De uitſpraak was eenpaarig, dat de bovenſte engte zoodanig was als ik reeds beſchreven hebbe, en, dat het hoofd van het kind, welk eene gewoone grootte ſcheen te hebben, 'er met geene mooglijkheid, zonder hetzelve te vermorſelen of plat te drukken, konde doortrekken; met één woord, dat de Keizerlijke ſnede het

vei-

veiligfte middel was voor de vrouwe, en het eenige om het kind te redden, van welks leven zich thands eenige zekerheid opdeed, naardien zich, fints mijn laatfte onderzoek, een handjen ter zijde van het hoofd aanbood, in welker vingeren wij beweeging meenden te befpeuren.

De vrouw even gezind blijvende van zich aan de kunstbewerking te onderwerpen, en haar man'er mede in toeftemmende, gingen wij onmiddelijk tot derzelver verrigting over: geenzins noodig, maar veeleer fchadelijk, oordeelende, van heviger baarenspijnen af te wagten, ten einde aan de baarmoeder geen' tijd tot meerder tefaamentrekking te geven, waardoor derzelver vezelen naauwer tot elkander komen, en dierhalven, bij het doen van eene infnijding in dit ingewand, naar evenredigheid, ook een grooter aantal van dezelven in de fnede begrepen wordt: wij oordeelden zulks te minder noodzaaklijk, daar den tijd der verlosfing blijkbaar werd

 aan-

aangewezen, en het goed gevolg der kunstbewerking welligt van den gunstigen toestand der lijderesse, door geene groote smarten tevooren afgemat zijnde, konde afhangen.

De lijderesse, op eenen rustbank, vlak op den rug gelegd hebbende, plaatste ik mij aan haare linkerzijde, werwaards de baarmoeder het meest overhelde, en welke zijde ik dierhalven tot het maaken der insnijding gekoozen hadde; terwijl ik den Heere LOGGER verzogt, zich tegen-over mij te plaatsen, de huid van den buik te spannen, en denzelven naar mij over te drukken.

Ik begon mijne insnijding in de bekleedsels van den buik, tusschen den venusheuvel en den navel, omtrent twee vingeren breedte bezijden de witte streep, eigenlijk gezegd, dezelve, bovenwaards, tot op de hoogte van den navel, en, benedenwaards, tot

op

op twee à twee en een' halven duim boven de ſchaambeenderen, in de lengte, uitſtrekkende. Offchoon dit nu dezelfde plaats van den onderbuik was, als ik in het geval van vrouwe Bouchée, tot het maaken der uitwendige wonde, gekoozen had, (zie hier boven, bl. 96.) meende ik, de huid en het vetvlies doorgeſneden hebbende, op het peezig uitbreidſel, welk de regte ſpieren, beneden den navel, en vooral in de zwangerheid, van elkander ſcheidt, en door veele Ontleedkundigen onder de witte ſtreep begrepen wordt, zoo als hetzelve 'er, eenigermaate, onder te begrijpen is, met het mes te zullen nederkomen: gelijk ik mij ook naderhand bijna reeds ontgeven had, bij het doen der uitwendige inſnijding, in het geval van vrouwe Bouchée, ſpiervezelen gezien te hebben: dewijl ik toen geen acht op de vaneenwijking der regte ſpieren, in de zwangerheid, had gegeven; en ik, tot tweemaalen daarna, bij het

het doen der Keizerlijke ſnede op pas geſtorven zwangere vrouwen, op dezelfde plaats als bij vrouwe BOUCHÉE de uitwendige opening maakende, het genoemd peezig uitbreidſel onder het ſnijdend werktuig aangetroffen had: waaromtrent in het tweede ſtuk des vierden deels mijner vertaaling van het werk des Heeren BAUDELOCQUE, bl. 239, eene aantekening van mij te vinden is. Dan, bij vrouwe LIGTERVELT kwam ik wel deegelijk op de regte buikſpier neder, zoo, dat ik verplicht was derzelver vezelen door te ſnijden, en ik overtuigd werd, dat die ſpieren niet altijd even wijd, in de zwangerheid, van elkander wijken.

De huid, het vetvlies, en de regte buikſpier doorgeſneden hebbende, waardoor geene de minſte bloedſtorting ontſtond, maakte ik in het buikvlies, welk ten minſte twee lijnen dikte had, eene kleene opening: waarna ik hetzel-

zelve, om deszelfs verbaazende dikte, met de ſchaar, over de ſleufſonde, naar boven en beneden, tot aan de hoeken der wonde in de bekleedſels, open knipte.

Thans vertoonde zich de baarmoeder naakt aan onze oogen; dan, tevens ontdekten wij iets, hetwelk eenen kwaaden uitſlag konde doen vreezen, althans eene aanmerklijke ſtremming in het doen der verdere bewerking veroorzaakte. Dwars, en eenigzins ſchuins over den voorſten wand van het lighaam der baarmoeder, liep een ſoort van bandachtig verlengſel, welk door den Hoogleeraar SANDIFORT voor eene ontaarting van het net gehouden werd. Deze zelfſtandigheid was aan een gedeelte der dunne darmen, en het een en ander aan de baarmoeder zelve vastgegroeid; terwijl zich bovendien nog eene aanmerklijke ſlagadertak, tusſchen die aan elkander gegroeide deelen, verſpreidde: eene afwijking van

de

de gewoone rigting der deelen indedaad, welke hun, die het maaken van de insnijding in de bekleedsels, het buikvlies, en de baarmoeder, bij het doen van de Keizerlijke snede, aanprijzen, in ééne enkele snede te doen, deerlijk bedriegen, en het voorwerp der kunstbewerking het slagtoffer hunner onbezonnen handelwijze maaken zoude.

Wilden wij dierhalven de reeds halfvoltooide kunstbewerking niet staaken, was ik genoodzaakt, het zoo evengenoemd bandachtig verlengsel, zoo wel als het gedeelte van den darm, welk 'er mede vereenigd was, en den slagadertak, die 'er tusschen heen liep, met het snijdend werktuig, van de baarmoeder af te scheiden: dewijl ik mij alvoorens in de volstrekte onmooglijkheid bevond, van dit ingewand te openen. Het celleweefsel, welk de deelen onderling vereenigde, was van eene vrij vaste zelfstandigheid, zoo, dat

ik

ik zeer omzichtig moest te werk gaan, om den darm, of de ſlagader, niet te kwetſen. De teſaamengroeijing breidde zich allengs in breedte uit, naar maate dat ik, in de afſcheiding, hooger aan den bodem der baarmoeder naderde, om welke reden wij oordeelden, niet verder te moeten gaan, maar ons te vergenoegen, van ten minſte eene plaats van zes à zeven duimen ontbloot te hebben, welke ons het doen eener maatige inſnijding in de baarmoeder vergunde; offchoon ik nu mijne ſnede zoo hoog in den bodem van dit ingewand niet konde vervolgen, als ik anders gaarne gewenscht zoude hebben.

Ik begon dan mijne inſnijding in het ligchaam der baarmoeder zelve te doen, eerst eene kleene opening maakende, door welke ik het knopjen van mijne geknopte *bistourie* in de holligheid van dat ingewand bragt, ſnijdende vervolgens, langzaam, naar boven

en

en beneden, tot dat de aan de baarmoeder vastgegroeide deelen, boven-, en de onderste hoek van de wonde der bekleedselen, beneden-waards, mij verhinderden, van de opening nog meer te verwijden, hebbende dezelve echter eene uitgestrektheid van ten minste zes Rhijnlandsche duimen.

Het kind bood zich met het onderste gedeelte der lenden aan, en stak de regterhand buiten de wonde: ik haalde hetzelve terstond, zonder veele moeite, bij de voeten, af, in welken tijd de Heer LOGGER den kloot der baarmoeder, met de beide handen, bepaalde, ten einde het uitkomen van dit ingewand buiten de uitwendige opening voor te komen. Het jongske schreeuwde onmiddelijk bij zijne komst ter wereld: dit geluid klonk aangenaam in onze ooren, en mijn hart, in het bijzonder, klopte niet weinig van vreugde. Na de navelstreng afgebonden, en doorgesneden

den te hebben, gaf ik het kind over, om gereinigd en opgebaakerd te worden; hebbende men omtrent hetzelve niets anders in acht te nemen, dan ten opzichte van andere kinderen, welke, langs den gewoonen weg, gezond gebooren worden.

De bloeding der baarmoeder van weinig of geen aanbelang zijnde, en de, voor de wonde gekomen, ingewanden, door mijnen bekwaamen Handreiker, den Heere LOGGER, binnen den buik wederhouden wordende, konden wij de graadswijze tesaamentrekking der baarmoeder, welke, op de plaats alwaar zij geopend was, omtrent een' halven duim dikte had, met het oog naargaan; terwijl ik mij tevens daardoor met het afhaalen van den moederkoek, welke in het agterste regterzijdelijk gedeelte van de baarmoeder was ingeplant, niet behoefde te overhaasten, maar deszelfs loslaating van zelven, eenigen tijd, konde afwagten. Zulks geschied-

de kort daarna, en dus haalde ik denzelven gemaklijk naar buiten: zoo, dat de baarmoeder, noch door het een, noch door het ander, eenige prikkeling, buiten die der insnijding, had ondergaan.

De wonde in de baarmoeder behieldt, na dat dit ingewand van de aanhangselen der vrugt was verlost, ten hoogste drie duimen lengte.

Wij verbonden de vrouw, op dezelfde wijze, zoo als ik, in mijne waarneming, het geval van vrouwe BOUCHÉE betreffende, beschreven hebbe, (*zie hier boven, bl.* 101. *en* 102.) uitgezonderd, dat ik, in plaats van twee, drie hegtingen maakte, ten einde de omkrulling van de lippen der wonde, zoo veel mooglijk, voor te komen.

Volgens het berigt van den Heere BAKE, en dat van anderen, was de geheele bewerking,

king, het afhaalen van den moederkoek, het doen der hegtingen, en het aanleggen van het verband, daaronder begreepen, binnen het half uur geëindigd; geduurende welken tijd de lijderesse zich bedaard en kloekmoedig gedragen heeft: getuigende zij nu zelve, minder smarten dan in haare eerste en derde verlossing geleden te hebben.

Het kind was van een kloek, sterk, en gezond gestel. Het hoofd meetende, bevonden wij, dat deszelfs verschillende middenlijnen de volgende uitgestrektheid hadden: de kleene middenlijn, of die, welke van het eene wandbeen naar het ander loopt, ruim vier duimen; de langwerpige, of de plaats tusschen het voor- en den knobbel van het agterhoofdsbeen, vijf duimen en eene lijn; en de groote, zich uitstrekkende van de kin naar den zoo evengenoemden knobbel, vijf duimen en drie lijnen, Rhijnlandsche maat.

Een verzachtende en rustverwekkende amandeldrank was alles wat men oordeelde de vrouw te moeten doen gebruiken; dan, als middelen tegen de ontſteking, oordeelden wij, de aderlaating, na verloop van eenige uuren, te moeten herhaalen, en een afkookſel van *Flor. ſamb. & chamom.*, om 'er den buik mede vogtig te houden, nevens hetzelfde, met wat honig vermengd, om, in den beginne alle drie uuren, in de ſchede geſpoten te worden, te moeten voorſchrijven en ernſtig aanbevelen: welk laatſte vooral den vloed der kraamzuivering, langs den gewoonen weg, konde bevorderen.

De kraamvrouw in haar bedde overgebragt zijnde, vermaanden wij haar tot rust, en deeden haar naar de zijde der wonde overliggen.

Na, op de verplichtende uitnoodiging der

Ou-

Ouderen van den Heere Bake, bij hun, gezamenlijk het middagmaal gehouden te hebben, reeden wij, in elkanders gezelſchap, welgemoed, naar *Leyden* terug.

Des anderen daags bezogt ik de vrouw, alleen van den Heere Bake vergezeld: zij had haar water nog niet geloosd, om welke reden ik het haar, door den pisontlaster, aftapte; terwijl ik tevens, om den buik leenig te houden, een verzachtend clisteer in het werk ſtelde: welk een en ander ik de volgende dagen, naar dat de nood het vereischte, herhaalde. Wij vonden heden niets welk aantekening verdient. Gemelde Geneesheer ſchreef op nieuw den voorigen amandeldrank, met weinige verandering, voor.

Den volgenden dag reeden wij, naamlijk de Heeren Sandifort, Bake, Logger,

 en

en ik, gezamenlijk naar *Wasfenaar*, met oogmerk om het eerfte verband af te ligten. Wij vonden den buik zacht; de wonde in den volmaakften ftaat, uit welker onderfte opening, en ook uit de fchede, de kraamzuivering naar behooren vloeide. Wij verbonden als tevooren. 'Er was reeds zog in de borften; wij raadden de vrouw ernftig aan, haar kind, welk frisch en gezond was, zelve te zoogen; dan, niettegenftaande dat zij genoeg zog kreeg, fcheen zij, tot ons leedweezen, tegen het zoogen te zijn ingenomen.

Om kort te gaan, 'er volgde geen het minfte toeval op de kunstbewerking. Op den vijfden en zesden dag nam ik de hegtingen weg; de lippen der wonde waren gelijk en effen met elkander vereenigd, zonder dat zij in het minfte omgekruld waren; ik liet met het ftoven van den buik, en het doen der

in-

inſpuitingen in de ſchede, thans geheel opgehouden, en achtte de vrouw reeds zoo goed als herſteld; maar, op den agtſten dag haar bezoekende, vond ik haar in eene hevige koorts: ik deed alle mooglijk onderzoek naar de oorzaak; de vrouw hield, uit eigen verkiezing, tot het einde toe, eenen geſtrengen leefregel, dierhalven konde ik de koorts geenzins aan het gebruik van eenige zwaare ſpijzen toeſchrijven; naar het zog vraagende, zeide mij de vrouw, dat de borſten, welke tot hiertoe vol zog waren geweest, in den voorigen nacht, binnen ſlechts weinige oogenblikken, geheel plat en ledig waren geworden, hetwelk mij eene zogverplaatſing vreezen, en voor het leven der lijderesſe dugten deed.

Ik deed den Hoogleeraar SANDIFORT hiervan terſtond berigt ontvangen, en den man der vrouwe naar het voorſchrift van zijn

Weled. H. G., welk uit middelen tegen de koorts beſtond, wagten.

Den dag daaraanvolgende had gemelde Hoogleeraar de goedheid, van in perſoon met mij naar *Waſſenaar* te rijden: als wanneer wij de vrouw weder in eene ſterke koorts vonden liggen. De buik bleef zacht, en de wonde ſtond zuiver; maar uit derzelver ontlastplaats van onderen vloeide eene etterachtige ſtoffe, welke de Heer SANDIFORT oordeelde, niet uit de holligheid van den buik, maar van tusſchen de huid en het vetvlies te komen: deze vloeijing hield den tweeden dag daarna reeds geheel op. De Hoogleeraar was niet vreemd van te denken, dat de geſtremde ontlasting van het zog uit de borſten, door 'er niet aan te hebben willen laaten zuigen, welligt aanleiding tot de koorts, en de verzameling van gemelde ſtoffe, konde gegeven hebben. Zijn Weled. H. G. beſtreed

ſtreed dit bijkomend toeval krachtdaadig, en overwon hetzelve volkomen binnen ſlechts weinige dagen.

Sints dien tijd herſtelde de vrouw van dag tot dag; hebbende zij en ik beide oneindig veel aan den wijzen raad, en de getrouwe zorg van den Heere SANDIFORT te danken.

Nog geen vier weeken na de verrigting der kunstbewerking was de vrouw geheel herſteld, en, nevens haar zoontjen, volmaakt welvaarende.

Het lidteken in den buik is nog geen drie duimen lang, en vertoont ſlechts eenen effen naad, welke naauwlijks de breedte van eene kleene ſtroohalm heeft.

De vrouw doet haar werk, zonder ergens

de minſte hinder van te gevoelen, en is zelfs beter ter gang dan tevooren.

Op het lidteken draagt zij, volgens mijnen raad, een langwerpig kusſen, met pluksel gevuld, door eenen breeden buikband maatig aangeſloten: met oogmerk om eene buikbreuk voor te komen, welk toeval, bij vrouwen die de Keizerlijke ſnede ondergaan hebben, gemaklijk kan ontſtaan, zoo als de ondervinding zelve meer dan eens bewezen heeft.

Zie daar, mijn Vriend! dit geval U omſtandig, doch zoo beknopt als het gewigt der zaake gehengde, om tevens naauwkeurig en leerſtellig te zijn, medegedeeld: hebbe ik mij voornaamlijk in de opgave der behandeling, na de kunstbewerking, bekort, het was, om dat ik bij vrouwe Ligtervelt, in zoo verre de omſtandigheden overeen kwamen, dezelfde geneeswijze als bij vrouwe

Bou-

Bouchée gevolgd hebbe, en ik U dus tot de befchrijving van dezelve, in de waarneming, het geval der laatstgenoemde vrouwe betreffende, te vinden, terug konde wijzen.

Ontvang dezen als eene offerande mijner Vriendfchap, van welker duurzaamheid ik U verzekere; terwijl ik mij met waare hoogachting noeme,

Zeer geëerd vriend en kunstgenoot!

Uwen Vriend en Dienaar,

enz.

Leyden, 1792.

Nafchrift. Dezen brief thans, zes maanden nadat vrouw Ligtervelt de kunstbewerking heeft ondergaan, in het openbaar uitgeven-

vende, kan ik niet nalaaten, den Leezer nog met een enkel woord te berigten, dat zij ſints eene volkomen gezondheid heeft genoten; hoegenaamd geen ongemak van de kunstbewerking heeft gehad; tot hiertoe van eene buikbreuk geheel vrij is gebleven; twee maanden na de verloſſing de maandſtonden, als naar gewoonte, heeft wedergekregen, welke vervolgens, om de vier weeken, geregeld, verſchijnen; der Kunst, met verrukking, hulde doet, door welke zij, nevens haar kind, zoo gelukkig is gered geworden; en dit laatſte thans, met blijdſchap, in groei en krachten ziet toenemen, nadat hetzelve, geduurende eenigen tijd, waarſchijnlijk aan eene zoogenaamde zogziekte, een kwijnend leven heeft geleid.